

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑ ΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΟΥ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΝΟΡΙΑΚΟΥ ΚΛΗΡΟΥ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΙΓ' | ΑΘΗΝΑΙ, ΦΙΛΟΘΕΗΣ 19 | 15 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1964 | ΑΡΙΘ. 20

Πτυχαι τοῦ ποιμαντικοῦ ἔργου

Η ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ ΦΥΛΑΚΩΝ

Γ'.

Τὸ ὄνομα τῆς ἐργαζομένης εἰς τὰς φυλακὰς τοῦ Λονδίνου Ἑλισάβετ Φράυ ἐγένετο γνωστὸν καὶ ἐκτὸς τῆς πόλεως ταύτης καὶ τοιοιτοτρόπως αἱ διευθύνσεις τῶν διαφόρων φυλακῶν ἤρχισαν μὲ ἀλληλογραφίαν νὰ ζητοῦν τὰς συμβουλὰς τῆς Φράυ καὶ νὰ τὴν παρακαλοῦν νὰ ἐπισκεφθῇ καὶ τὰς ἰδικὰς τῶν φυλακὰς. Καὶ αὕτη προθύμως ἐπεσκέπτετο τὰς διαφόρους φυλακὰς τῆς Ἀγγλίας, Σκωτίας καὶ Ἰρλανδίας, δίδουσα ὁδηγίαν διὰ τὴν μεταρρυθμίσιν τῶν. Πανταχοῦ, ὅπου ἐνεφανίζετο, ἐγένετο συναγερμὸς. Ἦνοιγοντο δι' αὐτὴν εἰς οἰανδήποτε ὥραν αἱ φυλακαί. Ὑπὸ τὴν θερμὴν καὶ ζωογόνον πνοὴν τῆς ἐσχηματίζοντο γυναικεῖοι σύλλογοι, διὰ νὰ ἀνοίξουν νέους δρόμους εἰς τὴν πρόνοιαν τῶν φυλακῶν. Τοιοιτοτρόπως πανταχοῦ εἰς ὅλοκληρον τὴν Ἀγγλίαν ἤρχισε νὰ πνέῃ ὁ ἄνεμος τῆς μεταρρυθμίσεως τοῦ ἔργου τῶν φυλακῶν καὶ τῆς βελτιώσεως τῆς ζωῆς τῶν φυλακισμένων. Πάντοτε αἱ Ἀρχαί, τὰ Ὑπουργεῖα καὶ αὐτὴ ἡ Βουλὴ ἐζήτησαν τὰς συμβουλὰς καὶ τὴν συνδρομὴν τῆς πείρας τῆς¹.

Τὸ 1836 πρότεινεν εἰς τὴν Βουλὴν τὰς ἀρχάς, αἱ ὁποῖαι πρέπει νὰ διέπουν τὸ ἔργον τῆς ἀνακαινίσεως τῶν φυλακῶν. Αἱ ἀρχαὶ αὗται, ἀπορρέουσαι ἐκ τῆς ἰδικῆς τῆς πείρας, ἔμειναν μέχρι σήμερον κλασσικαὶ καὶ ἀπαράμιλλοι. Τὰς ἐνεκολπώθησαν πάν-

1. Helene Laube, ἐνθ' ἄνωτ.

τες ὅσοι εἰργάσθησαν ἀληθῶς διὰ τὴν ἐξύψωσιν τοῦ ἔργου τῶν φυλακῶν καὶ ἀποτελοῦν ἀκόμη καὶ σήμερον τὸ ἰδανικὸν αἵτημα, συμφώνως πρὸς τὸ ὅποῖον πρέπει νὰ ρυθμίζηται ἡ πρόνοια τῶν φυλακῶν, ἐὰν θέλῃ αὕτη νὰ μὴ φυτοζωῆ, ἀλλὰ νὰ εὐρίσκεται εἰς τὸ ὕψος τῆς ἀποστολῆς τῆς.

Ἐν πρώτοις ἡ Ἐλισάβετ Φράυ ἐτόνισε τὴν ἀνάγκην τῆς χριστιανικῆς διαπλάσεως τῶν φυλακισμένων καὶ τοῦ ἐμποτισμοῦ αὐτῶν διὰ τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ. Ἡ σωτηρία τῶν φυλακισμένων θὰ ἐπέλθῃ μόνον, ὅταν ἡ καρδία των πλημμυρίσῃ μὲ τὰ συναισθήματα, τὰ ὅποια γεννᾷ ἡ προσοικειώσις τοῦ φωτός, τὸ ὅποῖον ἀκτινοβολεῖ ἡ Ἁγία Γραφή. Δι' αὐτὸ ἡ μετάδοσις τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ ἐποικοδομητικὴ ἀνάπτυξις περικοπῶν τῆς Βίβλου, αἵτινες θὰ εἶναι κατάλληλοι διὰ τὰς σχέσεις καὶ τὴν ψυχολογικὴν ἀτμόσφαιραν, ἐντὸς τῆς ὁποίας ζοῦν οἱ φυλακισμένοι, πρέπει νὰ εἶναι ἡ πρώτη φροντίς τῆς προνοίας τῶν φυλακῶν. Ἐπειτα προέτεινε τὸν πλήρη χωρισμὸν τῶν δύο φύλων ἐντὸς τῶν φυλακῶν, τὴν εἰσαγωγὴν εἰς τὰς γυναικειάς φυλακὰς ἀποκλειστικῶς γυναικειάς ἐπιβλέψεως, ἡ ὁποία πρέπει νὰ γίνεται μὲ ἀπολύτως χριστιανικὸν πνεῦμα ὑπὸ εἰδικῶς ἐκπαιδευομένων γυναικῶν. Ἐπίσης ἡ Φράυ ὑπεστήριξε τὴν ἀνάγκην τοῦ χωρισμοῦ τῶν φυλακισμένων συμφώνως πρὸς τὴν ἡλικίαν των καὶ συμφώνως πρὸς τὸ μέγεθος καὶ τὴν σημασίαν τῶν πράξεων, αἵτινες ὠδήγησαν αὐτοὺς εἰς τὴν φυλακὴν. Ἐκτὸς τούτων ἐτόνισε τὴν ἀνάγκην τῆς ἰδρύσεως σχολείων ἐντὸς τῶν φυλακῶν, τῆς διδασκαλίας τῶν φυλακισμένων καὶ τῆς μεταδόσεως εἰς αὐτοὺς μιᾶς τέχνης, τὴν ὁποίαν θὰ ἀσκοῦν καὶ ἐντὸς τῆς φυλακῆς. Τὴν φροντίδα δὲ διὰ τὴν χριστιανικὴν καὶ ἠθικὴν διάπλασιν τῶν φυλακισμένων πρέπει νὰ συμπληρῶνουν καὶ αἱ ἐπισκέψεις εἰς τὰς φυλακὰς, τὰς ὁποίας θὰ διοργανῶνουν χριστιανικοὶ σύλλογοι, οἱ ὅποιοι θὰ ἔχουν ὡς σκοπὸν τὴν προστασίαν τοῦ ἔργου τῶν φυλακῶν. Τοιοῦτοτρόπως ἐκ τῶν ἐπισκέψεων αὐτῶν οἱ φυλακισμένοι θὰ ἀντλοῦν θάρρος, δύναμιν καὶ παρηγορίαν. Ἐπίσης ἄλλοτε θὰ λαμβάνουν ἓν βιβλίον, ἄλλοτε ἓν χριστιανικὸν φυλλάδιον καὶ ἄλλοτε μίαν προφορικὴν

συμβουλήν. Διὰ τὴν μὴ ἀποβῆ δὲ τὸ ὅλον ἔργον τῶν φυλακῶν ἀντλημα εἰς πῖθον Δαναΐδων, πρέπει νὰ ληφθῆ πρόνοια οὐ μόνον διὰ τοὺς φυλακισμένους, ἀλλὰ καὶ δι' ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ἐξέρχονται ἐκ τῶν φυλακῶν. Τοῦτο εἶναι ἀναγκαῖον, διὰ τὴν μὴ ἀρχίσουν τὴν παλαιὰν τῶν ζωὴν ².

Ἐπὶ τοῦ τελευταίου τούτου σημείου καὶ ἡ ἰδία ἡ Φράυ ἀνέπτυξε πάλιν ἐξαιρετικὴν δραστηριότητα. Δὲν εἰργάσθη μόνον διὰ τοὺς φυλακισμένους, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰς γυναῖκας, αἵτινες ἀπελύοντο ἐκ τῆς φυλακῆς ἢ ὠδηγοῦντο εἰς τὴν ἐξορίαν. Ὡς μία μήτηρ καὶ ἀδελφὴ τὰς συνοδεύει μέχρι τῶν πλοίων, τὰ ὅποια θὰ τὰς μετέφερον, πολλάκις εἰσέρχεται καὶ ἡ ἰδία ἐντὸς αὐτῶν καὶ δημιουργεῖ ἕνα νέον κόσμον. Ἀπὸ τοῦ 1834 καὶ ἡ Κυβέρνησις, λαμβάνουσα ἀφορμὴν ἐκ τοῦ παραδείγματος τῆς Φράυ, ἀπεφάσισε νὰ γίνεται εἰς τοὺς ἐξορίστους ἠθικοπλαστικὴ διδασκαλία. Βραδύτερον ἐστέλλοντο μαζὶ τῶν χριστιανῶν γυναῖκες, αἵτινες εἶχον πεῖραν ἱεραποστολικῆς ἐργασίας. Τοιοῦτοτρόπως τὰ πλοῖα ταῦτα, τὰ ὅποια μέχρι τότε ἦσαν πλήρη ἠθικῆς ἐκλύσεως καὶ διαφθορᾶς, μετεβάλλοντο εἰς εὐλογημένους ἱεραποστολικούς σταθμούς, ἐντὸς τῶν ὁποίων οἱ κατάδικοι ἤνοιγον τὰς κλειστάς μέχρι τότε ψυχὰς των, διὰ τὴν δεχθοῦν τὴν θαλπωρὴν τοῦ ἡλίου τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης.

Τοιοῦτοτρόπως ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἤρχισε νὰ γίνεται σημαντικῶς αἰσθητὴ ἡ εὐλογία, τὴν ὁποίαν ἐσκόρπιζε τὸ ἔργον τῆς Φράυ. Συμφώνως πρὸς ἐπισήμους στατιστικὰς ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀπολυομένων ἐκ τῶν φυλακῶν Newgate, οἵτινες ἐπανελάμβανον τὴν παλαιὰν ἄτακτον ζωὴν των κατὰ τὰ ἔτη 1818—1822 ὀλιγόστευε κατὰ 40 ο/ο. Εἰς τὰς γυναῖκας δὲ ἦσαν ἀκόμη θαυμασιώτερα τὰ ἀποτελέσματα. Ὁ ἀριθμὸς αὐτὸς ὀλιγόστευε κατὰ 85 ο/ο ³.

Πάντα ταῦτα συνετέλεσαν, ὥστε ἡ φήμη τῆς Φράυ νὰ φθάσῃ μέχρι τῆς ἡπειρωτικῆς Εὐρώπης. Αἱ κυβερνήσεις τῶν διαφόρων εὐρωπαϊκῶν κρατῶν ἔσπευδον νὰ ζητήσουν ὁδηγίαν ἐξ αὐτῆς. Τοιοῦτοτρόπως ἡ Φράυ ἀντήλλασε ζωηρὰν ἀλληλογραφίαν μετὰ τὰς κυβερνήσεις ταύτας καὶ μετὰ τὰς διευθύνσεις τῶν διαφόρων εὐρω-

3. Αὐτόθι.

Η ΟΝΟΣ ΤΟΥ ΒΑΛΑΑΜ ΟΜΙΛΟΥΣΑ ΜΕ ΦΩΝΗΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗΝ

Διαλογισμοί κάποιου άμαρτωλού Χριστιανού

Λέγει ο Χριστός «Ο ζυγός μου χρηστός και τὸ φορτίον μου, ελαφρόν ἐστιν». (Ματθ. ια', 30). Ἄλλὰ γιατί λέγει σὲ ἄλλο μέρος ὁ Κύριος ὅτι «στενή ἡ πύλη και τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωὴν», και ὅτι «ἐν τῷ κόσμῳ θλίψιν ἔχετε» ;

Διότι ἡ θλίψις πού ὑποφέρει ἐκεῖνος ὁπὸ πιστεύει στὸν Χριστόν, μὲ τὴν θαυμαστὴν ἐνέργειαν τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἀλλάζει σὲ χαρὰν μυστικὴν. Μὲ τὴν δοκιμασίαν ταπεινώνεται ἡ ψυχὴ και συμμαζεύεται στὸν ἑαυτὸν της, και τότε εὐρίσκει μέσα της κάποιαν θεϊκὴν παρηγορίαν. Ἀπὸ αὐτὴν τὴν κατάστασιν τῆς ψυχῆς ἐβγήκε και ἡ παράδοξη λέξις «Χαρμολύπη» ἢ «Χαροποῖόν πένθος», τὴν ὁποῖαν ἀναφέρουν οἱ Πατέρες τῆς ἐρήμου. Ἡ χαρὰ τοῦ Χριστοῦ ἔχει τὴν ρίζαν της εἰς τὸν πόνον. Ὁ Κύριος εἶπε στοὺς μαθητάς του, τὴν νύκτα πού παρεδόθη εἰς τοὺς κακούργους, «Ἄμην ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι κλαύσετε και θρηνήσετε ὑμεῖς, ὁ δὲ κόσμος χαρήσεται. Ὑμεῖς δὲ λυπηθήσεσθε, ἀλλ' ἡ λύπη ὑμῶν εἰς χαρὰν γεννήσεται». (Ἰω. ιστ', 20).

Εἶνε ἀπὸ τὰ θαυμαστὰ μυστήρια τοῦ Χριστοῦ τούτη ἡ χαροποῖα λύπη, ἢ ἡ θλιμμένη χαρὰ. Γι' αὐτὸ και ὁ ἅγιος Ἰωάννης τῆς Κλίμακος, ὁ ἐν Σινᾶ, λέγει μὲ κατανυκτικὴν ἀπορίαν «Ἐγώ, ὅταν συλλογισθῶ τί λογῆς εἶνε αὐτὴ ἡ κατάνυξις, ἀποροῶ και ἐξίσταμαι. Πῶς ἓνα πρᾶγμα πού λέγεται πένθος και λύπη, ἔχει μέσα του τὴν

παϊκῶν φυλακῶν, δίδουσα πολυτίμους συμβουλὰς και κατευθύνσεις. Εἰς πλείστας πόλεις τῆς Εὐρώπης ἤρχισαν μεταρρυθμίσεις, συμφώνως πρὸς τὰς ὑποδείξεις τῆς πλουσίας πείρας της. Πολλὰ και τὴν παρεχάλουν διὰ τὴν προσωπικὴν συμμετοχὴν εἰς τὴν ἀνακαινισιν τῶν φυλακῶν. Αὐτὴ δὲ μὲ προθυμίαν ἀνελάμβανεν ἐπικίνδυνα και μεγάλα δι' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ταξίδια, διὰ νὰ μεταλαμπαδεύῃ τὸ πνεῦμα τῆς διακονικῆς ἐργασίας ἐν ταῖς φυλακαῖς⁴.
(Συνεχίζεται)

4. Helene Laube, ἐνθ' ἄνωτ.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

χαράν καὶ τὴν εὐφροσύνην, περιπλεγμένα μεταξύ τους, ὡσάν νὰ εἶνε μέλι μετὴν κερήθραν;»

Λοιπὸν, ἀληθινὰ ὁ ζυγὸς τοῦ Χριστοῦ εἶνε χρηστὸς καὶ τὸ φορτίον του ἐλαφρόν. Γιατί, τὸν σταυρὸν ποῦ μᾶς λέγει ὁ Κύριος νὰ σηκώσωμε, Ἐκεῖνος τὸν κάνει ἐλαφρόν, καὶ ὄχι μόνον τὸν κάνει ἐλαφρόν, ἀλλὰ καὶ ἀνακουφιστικόν, ὥστε νὰ θέλωμεν νὰ τὸν σηκώωμεν μετὰ χαράν.

Στὴν ἀρχήν, ὅταν πρωτοακούσωμεν τὴν φωνὴν του νὰ μᾶς καλῇ καὶ περιπατήσωμεν τὰ πρῶτα βήματα εἰς τὸν δρόμον του, μᾶς φαίνεται στενὸς καὶ θλιβερός, ἐπειδὴ εἴμεθα μαθημένοι στὴν καλοπέρασιν τοῦ κόσμου, ὅπου ἐζούσαμεν, εἰς τὴν ὑπερηφάνειαν, εἰς τὸ ἐγωϊστικὸν θέλημά μας, εἰς τὴν ἀδιαφορίαν διὰ τὸν ἀδελφόν μας. Ὅταν ὅμως ἔλθῃ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ καὶ ὁ Παράκλητος, καὶ βασιλεύσῃ ἡ εἰρήνη εἰς τὴν ψυχὴν μας, καὶ ἐννοήσωμε τὴν ματαιότητα καὶ τὴν ψευτιά τοῦ κόσμου, τότε ὁ κακοτράχαλος δρόμος μᾶς φαίνεται ἔμορφος καὶ χαροποιός, καὶ δὲν θέλωμε νὰ γυρίσωμε στὸν πλατὺν δρόμον, ἐπειδὴ ἐκαταλάβομε ὅτι μᾶς πηγαίνει εἰς τὸν χαμόν. Γι' αὐτὸ λέγει ὁ προφήτης Δαυὶδ «Γεύσασθε καὶ ἴδετε ὅτι χρηστὸς ὁ Κύριος». (Ψαλμ. λγ', 9). «Πρῶτα ἀπογευθῆτε, καὶ ἔπειτα θὰ καταλάβετε τί λογῆς εἶνε τὰ μυστήρια τοῦ Χριστοῦ». Καὶ πάλιν λέγει ὁ Προφητᾶναξ Δαυὶδ «Κύριε, ἐν θλίψει ἐπλάτυνάς με». (Ψαλμ. δ', 1). «Κύριε, μετὴν θλίψιν ἄνοιξες τὴν καρδιά μου». Καὶ ἄλλοῦ λέγει «Διήλθομεν διὰ πυρὸς καὶ ὕδατος, καὶ ἐξήγαγες ἡμᾶς εἰς ἀναψυχὴν» (Ψαλμ. ξε', 12).

Αὐτὰ δὲν ἦτανε σὲ θέσιν νὰ τὰ καταλάβουν οἱ ἄνθρωποι ποῦ ἔζησαν πρὸ Χριστοῦ, μήτε θὰ τὰ καταλάβουν καὶ οἱ σημερινοί, ποῦ εὐρίσκονται μακρὰν ἀπὸ τὴν θρησκείαν του. Οἱ χριστιανοὶ λαλοῦν κάποιαν ἄλλην γλῶσσαν, ὅπως εἶπαμεν. «Οἱ Χριστιανοί, λέγει ὁ ἅγιος Μακάριος ὁ Αἰγύπτιος, σὲ ὅλα διαφέρουν ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους. Ἔχουν ἄλλην γλῶσσαν, ἄλλες συνήθειες, ἄλλην ὄψιν, ἄλλους διαλογισμούς, ἄλλην πατρίδα».

Ὁ ζυγὸς λοιπὸν τοῦ Χριστοῦ εἶνε βαρὺς γιὰ ὅσους εἶνε συνηθισμένοι στὴν ἁμαρτωλὴν ζωὴν τοῦ κόσμου, ἐνῶ εἶνε ἐλαφρὸς γιὰ ἐκείνους ὅπου ἐπῆραν τὴν στερεὰν ἀπόφασιν ν' ἀκολουθήσουν τὸν Χριστόν, ὅπως τὸ φανερῶνουν οἱ λόγοι του : «Ἄρατε τὸν ζυγόν μου ἐφ' ὑμᾶς, καὶ εὐρήσετε ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν». (Ματθ. ια', 29).

Βαρὺς εἶνε ὁ ζυγὸς τοῦ Χριστοῦ γιὰ τοὺς πολλοὺς ἀνθρώπους, ἀλλοίμονον! ἐνῶ γι' αὐτοὺς ὁ ζυγὸς τοῦ διαβόλου εἶνε ἐλαφρὸς καὶ καλοδεχόμενος. Ὁ Χριστὸς δὲν ζητᾷ ἀπὸ ἐμᾶς νὰ ἐχθρευόμαστε, νὰ

σκοτώνουμε, νά βασανίζουμε, νά κλέπτουμε, νά θυμώνουμε, νά τρέχουμε νά κάνουμε πλούτη μὲ κόπους καὶ μὲ κινδύνους, στὴν στεριά καὶ στὴν θάλασσα, ἢ πολέμους καὶ αἱματοχυσίες. Μήπως αὐτὰ δὲν εἶνε τὰ πλέον δύσκολα, καὶ ἡμεῖς τὰ εἶπαμεν εὐκολα ἀπὸ τὴν κακὴν γνώμην μας ; Ἄκόμα καὶ ἡ λέξις «μοχθηρία» δείχνει ὅτι ἡ κακία εἶνε κουραστική. Τὸν σκοτωμὸν, τὴν ληστείαν, τὴν ἐκδίκησιν, τὰ ἔχομεν γιὰ εὐκολα καὶ τὰ κάνομεν προθυμότερα ἀπὸ τὰ ἡμερα καὶ τὰ εὐλογημένα ποῦ τὰ λέγομεν δύσκολα. Λέγομεν δύσκολα τὴν ἀγάπην, τὴν ταπεινώσιν, τὴν εἰρήνην, τὴν ἐλεημοσύνην, τὴν πραότητα, τὴν συγχώρησιν, ὅλα τὰ εἰρηνικὰ καὶ τὰ καλὰ, ἐπειδὴ τὰ παράγγειλεν ὁ Χριστός.

«Δεῦτε πρὸς με πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, καὶ γὰρ ἀναπαύσω ὑμᾶς» (Ματθ. ια', 28).

Αὐτὰ τὰ γλυκύτατα λόγια μᾶς λέγει ὁ Χριστός. Καὶ ἡμεῖς, οἱ ἁμαρτωλοὶ, ποῦ ἀγαποῦμε τὴν ἁμαρτίαν, τοῦ ἀποκρινόμεθα «Νὰ μᾶς ἀναπαύσης; Μὰ ἐμεῖς δὲν θέλομε νὰ μᾶς ἀναπαύσης. Ἡμεῖς θέλομε νὰ ἡμαστε φορτωμένοι μὲ τὰ πάθη μας, μὲ τὶς ἐχθρες μας, μὲ τοὺς πολέμους μας, μὲ τὶς φροντίδες, ποῦ μᾶς δίνει ἡ φιλοδοξία μας, ἡ ἀχορταγία μας, ἡ κακία μας. Θέλομε νὰ ἡμαστε λερωμένοι ἀπὸ αἵματα, νὰ τραβᾶμε ἄρματα, νὰ φοβερίζουμε ὁ ἓνας τὸν ἄλλον.

»Μᾶς λές νὰ ἀφήσουμε τὴν περιέργεια, ποῦ εἶνε γιὰ τὴν ψυχὴν ὅ,τι εἶνε ἡ λαιμαργία γιὰ τὸ κορμὶ, καὶ νὰ ξεκουρασθοῦμε ἀπὸ τὴ ζάλη της. Μὰ τί θὰ ἀπογίνουμε χωρὶς αὐτὰ, Κύριε ; Ποῦ θὰ πάγει ἡ τόση ζωηρότητά μας ; Πῶς θὰ ζήσουμε ἔτσι ; Μὲ τί θὰ γεμίσουμε τὸν ἄδειο ἐαυτὸν μας, ἀφοῦ γιὰ μᾶς ζωὴ εἶνε μοναχὰ αὐτὰ τὰ πράγματα ;

»Λέγεσαι ἄρχων τῆς εἰρήνης, καὶ μᾶς δίνεις τὴν εἰρήνην. Ἄλλὰ ἡ εἰρήνη εἶνε ὁ θάνατος ὁ δικός μας, ἀφοῦ εἶνε ὁ θάνατος τῶν πολυγαπημένων μας παθῶν. Θέλεις νὰ μᾶς στερήσης ἀπὸ τὴν πληρωμὴ μας. Νὰ ξεκουράσης τοὺς φιλοσόφους ποῦ ψάχνουν στὰ ἔγκατάτους καὶ δὲν βρίσκουν ἡσυχίαν ! Καὶ τί ἀπολογίαν θὰ δώσουμε στὴν ἀφέντρα μας τὴν ἐπιστήμην ;

»Ἄν ἔλεγες «Ἐλᾶτε νὰ σᾶς φορτώσω καὶ μὲ ἄλλα φορτώματα ποῦ δὲν τὰ γνωρίζετε, καὶ νὰ πλουτίσω τὴν ψυχὴν σας καὶ μὲ ἄλλα πάθη, ὥστε νὰ μὴν εἰρηνεύσετε ποτέ», τότε θὰ ἐρχόμαστε κοντά σου, θὰ σὲ παραδεχόμεθα γιὰ Θεὸν μας.

»Ἡμεῖς θέλομε θεοὺς ποῦ νὰ μᾶς φορτώνουν, αἰμοβόρους σὰν τὸν Ἄρη, ψεῦτες σὰν τὸν Ἑρμῆν, ἀκόλαστους σὰν τὸν Δία. Ἡμεῖς θέλομε κακία γιὰ νὰ ζήσουμε, γιὰτὶ αὐτὴ εἶνε ζωντανὴ καὶ δυνατή. Χωρὶς τὴν κακία δὲν ὑπάρχει γιὰ μᾶς ζωή».

«Ναί, ἔρχου Κύριε!» (Ἀποκ. κβ', 20) κράζει με χαρὰ ὁ Εὐαγγελιστῆς Ἰωάννης, περιμένοντας τὸν Χριστὸν νὰ ἔλθῃ στὴν Δευτέραν Παρουσίαν.

Πρέπει νὰ εἶσαι ἅγιος, καὶ μάλιστα Ἰωάννης, γιὰ νὰ χაίρεσαι, προσμένοντας νὰ ἔλθῃ ὁ Χριστός, καὶ νὰ τὸν περιμένῃς ἀνυπόμονα.

Ἡμεῖς ὅμως οἱ ἔλεεινοὶ πῶς νὰ μὴ φοβηθοῦμε τὸν Κύριον, ἀφοῦ φοβόμαστε ὁ ἓνας τὸν ἄλλον, φοβόμαστε καὶ τὸν ἑαυτὸν μας μήπως μᾶς σκοτώσῃ μετὰ τὸ δικό μας χέρι, φοβόμαστε τὸν θάνατον. Λοιπὸν κράζουμε «Μὴν ἔλθῃς, Κύριε!» Ἡμεῖς Θεὸν δὲν πιστεύουμε. Γιὰ μᾶς Θεὸς εἶνε ὁ θάνατος, καὶ φοβόμαστε μήπως ἔλθῃ ὡσὰν κλέπτης μέσα στὴν νύκτα».

Μακάριοι ὅσοι εἶνε ἔτοιμοι !

Ἔσες φορές πέσω σὲ στενοχωρία, παρακαλῶ τὸν Θεόν, καὶ πάντοτε ἔρχεται σὲ βοήθεια μου. Ἀλλά, ὁ ἀδύνατος ὁ ἄνθρωπος ἀδημονεῖ καὶ ἀπελπίζεται. Καὶ ὅταν ἔλθῃ ἡ βοήθεια, λέγω : «Σὲ εὐχαριστῶ, Θεέ μου. Ποτὲ δὲν ἀφήνεις ἐκείνους ποὺ ἐλπίζουν σὲ Σένα. Εἶμαι ἀνάξιος νὰ με βοηθήσῃς, ἀφοῦ οἱ ἴδιοι οἱ Ἀπόστολοί σου ὑποφέρανε τόσα, καὶ στὸ τέλος ἐμαρτύρησαν».

Ναί, ὅταν ἔλθῃ ἡ βοήθεια, σὰν νὰ ἀκούω τὸν Χριστὸν νὰ μοῦ ψιθυρίζῃ τὰ λόγια ποὺ εἶπε στὸν Πέτρον, ὅταν βυθιζότανε στὴν θάλασσαν «Ὀλιγόπιστε, εἰς τί ἐδίστασας;» Καὶ δακρῦζουν τὰ μάτια μου.

«Ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν βιάζεται, καὶ οἱ βιασταὶ ἀρπάζουσιν αὐτήν» (Ματθ. ια', 12). Ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ κερδίζεται μετὰ ἀγῶνα, μετὰ θλιψίν καὶ μετὰ σκληρὰν βίαν ἐπάνω εἰς τὸ σῶμα μας, καὶ πρὸ πάντων ἐπάνω στὸ πνεῦμα μας, στὸν ἐγωϊσμόν μας, στὰ πάθη μας, στὰς γνώσεις μας, σὲ ὅλα. Ἄκουσε τί λέγει ἓνας ἅγιος ἀσκητῆς «Τὸ εἰς πάντα ἑαυτὸν βιάζεσθαι, αὕτη ἐστὶν ἡ ὁδὸς τοῦ Χριστοῦ». «Τὸ νὰ βιάζῃς τὸν ἑαυτὸν σου εἰς ὅλα, καὶ νὰ τὸν κάνῃς ὑπάκουον, ἀντιστεκόμενος εἰς τὸ θέλημά του, αὐτὸς εἶνε ὁ δρόμος τοῦ Χριστοῦ». Ὁ ἅγιος Ἰωάννης τῆς Κλίμακος λέγει «Γίνε ὡσὰν βασιλεὺς μέσα στὴν καρδίαν σου, ὑψηλὰ μετὰ ταπεινώσιν καθισμένος, καὶ προστάζοντας στὸ γέλοιον «φεῦγα!» καὶ φεύγει. Καὶ στὸ γλυκὺ τὸ κλάμα «ἔλα!» καὶ ἔρχεται. Καὶ στὸ κορμί μας, ποὺ εἶνε σκλάβος καὶ τύραννος, κάνε τοῦτο καὶ τὸ κάνει».

(Συνεχίζεται)

ΦΩΤΙΟΣ ΚΟΝΤΟΓΛΟΥ

Ο ΘΑΝΑΣΗΣ ΔΙΑΚΟΣ

Τὸ μαρτύριο τοῦ Διάκου.

Ἡ πίστις εἶναι, χωρὶς ἄλλο, ἡ πιὸ μεγάλη δύναμις τῆς ζωῆς· ποὺ μ' αὐτήν, ὅπως εἶπεν ὁ Χριστός, μπορεῖ κανεὶς νὰ μετατοπίζη καὶ βουνά. Αὐτὴ χαρίζει στὴν καρδιά τοῦ ἀνθρώπου τὴν ἐγκαρτέρησιν καὶ τὴν ἀντοχὴν καὶ στὸν πλέον ἀβάσταγο πόνο. Αὐτὴ τοῦ δίνει τὴν ἀποκοτιά, νὰ ἐπιχειρῇ τ' ἀδύνατα· καὶ σὲ μίαν ἐφήμερην καὶ φευγαλέαν στιγμὴν νὰ μπορῇ νὰ φουχτιάζη μέσα στὶς δύο τοῦ παλάμες τὸν κόσμον ὅλον. Μὲ τὴν πίστιν θρονιασμένη μέσα της, ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου θεώνεται· κι' ἐπιστρατεύη στὴ δούλεψή της δυνάμεις καταπληκτικὰς, ποὺ ἀναμερίζουν καὶ ξεπερνοῦν ὅλα τὰ ἐμπόδια. Μ' αὐτὴν παίρνει ἡ ζωὴ μας εὐγένεια· κι' ὁ νοῦς φτερά· καὶ κάθε στιγμὴ γίνεται αἰωνιότητα· κι' ἀποκτᾷ τσισευγενικὸν θαύματο ρυθμὸν. Κι' ὅποιος πιστεύει, δύναται τὰ πάντα. Γιατὶ ξεσπᾷ μέσα του ἓνα θεῖο συνέπαρμα, ποὺ σὰν καταρράκτης ἀπὸ φῶς καὶ ἀπὸ φωτιὰ παρασέρνει στὴ δίνην του καθετί. Κι' ὅ,τι θολὸ καὶ σκοτεινὸ κι' ἀκατέργαστο στοιχεῖο συναπαντᾷ, τὸ χωνεύει καὶ τὸ κάνει ν' ἀστραποβολᾷ κι' αὐτό, ὅλο φῶς. Ἡ πίστις ἀλυσσοδένει ἀκατάλυτα τὴν ψυχὴ ταῦ ἀνθρώπου μὲ τὸ χρέος. Κι' αὐτὴ ἔκανε ἐκείνην τὴ στιγμὴ τὸν Διάκο νὰ βλέπη ἀτάραχος τὴν πυρᾶ, ποὺ εἶχανε ἐτοιμάσει οἱ Τοῦρκοι χριστιανομάχοι, γιὰ νὰ τὸν ψήσουν...

★

Ἄλλα πλέον ἦσαν ἔτοιμα· οἱ θεοκατάρτατοι Τουρκόγυφτοι εἶχανε στήσει, κατευχαριστημένοι καὶ χαχαρίζοντας, τὶς διχάλες, ποὺ ἐπάνω τους θὰ στριφογύριζεν ἡ βαρεῖα ξύλινη σούβλα. Καὶ στὸ κεφαλάρι τῆς ψησταριάς εἶχανε κουβαλήσει μεγάλα κοτρώνια, γιὰ θρονὶ τῶν σουβλαδόρων. Καὶ τὸ Τουρκομάνι τριγύρω στρίγγλιζεν, οὔρλιαζε, σφύριζε· κι' ἀνυπομονοῦσε ποὺ ἀργοποροῦσαν.

Ὁ Διάκος τοὺς παρακολουθοῦσεν ἀμίλητος. Καὶ σὲ μιὰ στιγμὴν ἀναστηλώθηκε, κι' ἔρριξε σταθερὰ τὴ ματιὰ του πέρα πρὸς τὰ βουνὰ τῆς Εὐβοίας, ποὺ θαμποχάραζαν ἀριστερὰ του. Ὑστερα γύρισε τὰ μάτια του καὶ εἶδε τὰ Σαρῶματα, τὸ Ἐλαφοβούνι, τὸ Ζάστανο καὶ μακρύτερα καὶ πρὸς τὸ βᾶθος τὸν Τυμφρηστό. Κι' ὅλα ἦσαν φωτοπλημμύριστα. Κι' ὅλα ἀνηφόριζαν σὰν μέτωπα ἀρχαίων ἐφήβων πρὸς τὸν γαλάζιον

οὐρανό, μοσχανασαίνοντας καὶ σκορπίζοντας ἀναλαμπές κάτω ἀπὸ τὸν ἥλιο, ποὺ ὀλοένα ψήλωνε, λές καὶ φορούσανε χλαμύδες ἀπὸ χρυσάφι, μαργαριτάρι κι' ἀπὸ πολύτιμα πετράδια. Κι' ἐσυλλογίστηκε πόσον ὁμορφος εἶναι ὁ κόσμος τοῦ καλοῦ Θεοῦ. Κι' ὅτι δὲν τὸ χάρηκε τὸ περιβόλι του. Παρὰ φεύγει καὶ τ' ἀφήνει, ἐπάνω στ' ἀνθισμα τῆς νειότης του· καὶ μὲ τὴν ψυχὴ του λιμασμένη γιὰ ἐγκόσμιες χαρές. Στύλωσε κατόπιν τὰ μάτια του στὸν πράσινο γύρω κάμπο, μὲ τὰ κυματιστὰ σπαρτὰ καὶ τ' ἀμπέλια ποὺ βλαστομανούσανε. Κι' ὅλη αὐτὴ ἡ ὁμορφιὰ καὶ ἡ εὐωδιασμένη ἀνάσα τῆς γῆς, γιὰτι καὶ οἱ πέτρες ἀκόμη εἶχανε χορταριάσει κι' ἐμοσχοβολούσανε κι' αὐτές, κύλησε μέσα του κοχλαστικά καὶ τοῦ ἀναστάτωσε τὰ σωθικά του.

«Κι' ὁ Διάκος ἀναστέναξεν ἀπ' τῆς καρδιᾶς τὰ φύλλα» καὶ σιγομουρμούρισεν.

«Γιὰ δὲς καιρὸ ποὺ διάλεξεν ὁ χάρος νὰ μὲ πάρῃ
τώρα ποὺ ἀνθίζουν τὰ κλαριά καὶ βγάξει ἡ γῆ χορτάρι».

Κι' ἄς μὴ νομίση κανεῖς, πῶς ὁ Σατανᾶς, ποὺ εἶναι, πάντα κακὸς καὶ πονηρὸς, εἶχε κτυπήσει, ἐκείνη τὴ στιγμὴ μὲ τὸ κατραμένιο του βούνευρο, τὰ μηλίγγια τοῦ Διάκου καὶ πῶς εἶχε θολώσει τὸ μυαλό του κι' ἐκίοτεψεν. Ὁ Διάκος πλέον στεκότανε στὰ ὀρόσημα τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου· καὶ μεθυσμένος ἀπὸ Ἑλλάδα κι' ἀπὸ αἰωνιότητα ἄκουε μέσα του, σὰν βροντὴ, τὴ φωνὴ τοῦ Θεοῦ, ποὺ τὸν καλοῦσε νὰ πάῃ κοντὰ του· νὰ σμίξη καὶ νὰ βρῆ τὸν Ἡσαΐα καὶ τὸν Γρηγόριο Ε', ποὺ τὸν περίμεναν, μ' ἀμέτρητον πλῆθος, κι' ἄλλα ἀδέλφια του. Μὰ ἡ ὁμορφιὰ τοῦ κόσμου τὸν ἀνασῆκωσε, γιὰ μιὰ στιγμὴ, ἐπάνω στὸ φετεινὸ τῆς κῆμα καὶ τὸν ἔκανε ν' ἀναστенаξῆ, ποὺ σὲ λίγο θὰ βούλιαζε μέσα στὴ ρουφήχτρα καὶ τὰ σκοτάδια τοῦ θανάτου. Καὶ δὲν θάτανε τόσο μεγάλος ἥρωας, ἂν δὲν νικοῦσε καὶ τὸν μεγάλον αὐτὸ πειρασμό, ποὺ ὁ ἴδιος κι' ἀπαράλλαγος πείραξε τὴν ὥρα τῆς Ἐξόδου καὶ τοὺς «Ἐλεύθερους πολιορκημένους»· κι' ἔκαμε τὸν Ἐθνικὸ μας ποιητὴ νὰ γράψῃ γι' αὐτοὺς τοὺς πραγματικά θεϊκοὺς στίχους.

«Μάγεμα ἡ Φύση κι' ὄνειρο στὴν ὁμορφιά, στὴ χάρη.
Ἡ μαύρη πέτρα ὀλόχρυση· καὶ τὸ χλωρὸ χορτάρι
σὲ χίλιες βρῦσες χύνεται, μὲ χίλιες γλῶσσες κραίνει,
ὅποιος πεθαίνει σήμερα χίλιες φορὲς πεθαίνει».

Οἱ Πασάδες γνέψανε. Καὶ οἱ φονηάδες Τουρκόγυφτοι, πού τόσο τὴν περίμεναν τὴ στιγμή αὐτή, χυθῆκανε πρὸς τὸν Διάκο. Τὸν ἔγδυσαν, χωρὶς αὐτὸς ν' ἀντισταθῆ διόλου καὶ τὸν ξάπλωσαν κατόπιν κατάχαμα καὶ μπρούμυτα. Κι' ἀρχίσανε νὰ τὸν σουβλίζουσε, μὲ τὰ δαιμονικά τους χέρια, περνώντας τὴ σούβλα, πού εἶχανε πελεκήσει τὴν ἄκρη τῆς καὶ τὴν εἶχανε κάνει μυτερή, ἀνάμεσα στὸ δέρμα του καὶ στὴ ραχοκοκκαλιά του. Καὶ τοῦτο, γιατί φοβούντανε, πῶς ἂν τὴν περνοῦσαν ἀπὸ κάτω καὶ μέσα ἀπὸ τὰ σπλάγχνα του θὰ τὸν καταπλήγωναν καὶ θάχανε ἔτσι πολὺ αἷμα καὶ θὰ πέθαινε γρήγορα. Κι' ἔτσι ἡ μαύρη τους ψυχὴ δὲν θὰ χαιρόντανε τὸ μαρτύριό του· νὰ τὸν βλέπουν μὲ τὰ σκυλίσια τους μάτια νὰ σιγοψήνεται ζωντανός.

Παραφύση μᾶς φαίνεται τέτοια σκληράδα. Μὰ τέτοια στάθηκε πάντα τῆς ἡ ψυχῆ τοῦ Τούρκου. Γεμάτη ἀπὸ τὰ κατράμια κι' ἀπὸ τὴν φρίκη τῆς κόλασης. Κι' ὅμως τὰ σκοτάδια τους αὐτὰ καὶ τὴν πίσσα τους αὐτὴ τὴν ἀνέχεται καὶ μάλιστα τὴν χαϊδολογᾷ ἡ σημερινὴ Δυτικὴ Χριστιανοσύνη· προδίνοντας, ἔτσι, τὸ χρέος τῆς ἀπέναντι στὴν Ἑλλάδα, πού ἐδιάλεξε πάντα γιὰ πορεία τῆς τὴν τραχεῖαν ἀνηφορίαν· κι' ἐπολέμησε πάντα — προφυλακῆ — στὶς στενοποριῆς τοῦ Κόσμου.

“Ἄς κλείσωμε, μὲ δέος, τὰ μάτια μας, ἐμπρὸς στοὺς Σατανάδες αὐτοὺς πού τοὺς εἶχε ξεβράσει ὁ Ἄδης, γιὰ νὰ βασανίσουσε τὸν Διάκο. Γιατὶ ἡ καρδιὰ τοῦ ἀνθρώπου δὲν βαστᾷ ν' ἀντικρῦση τέτοια φρικτότατη ἀγωνία, καὶ τόση σκληράδα καὶ μῖσος. Πῶς μπορεῖ, Θεέ μου, νὰ γίνωνται τόσο λασπεροὶ οἱ γῦροι τοῦ ἀνθρώπινου μυαλοῦ; Καὶ πῶς μπορεῖ νὰ στερνηᾷται τόσο φαρμάκι καὶ τόση χολὴ μέσα στὰ στήθια του; Ἄς στοχαστῆ ὁ καθένας, πόσος εἶναι ὁ πόνος, ἂν λάξη καὶ μπῆ κάποιο ἀγκαθακί ἢ κάποια μικρὴ ἀγκίδα στὰ πόδι του ἢ στὸ χέρι του, κι' ἄς λογιᾷση ὕστερα τ' ἀνείπωτο μαρτύριο τοῦ Διακού! Κι' ὅμως δὲν ἔβγαλε βόγγο, οὔτε κι' ἀναστεναγμό. Γιατὶ ἔνοιωθε, πῶς ὁ Χριστὸς κινδύνευε μαζί του· καὶ πῶς ἐκείνη τὴ στιγμή ἡ Ἑλλάδα εἶχε κάμει μετερίζι τὴν ἐφήμερη σάρκα του καὶ μαχόντανε κι' ἔπρεπε νὰ νικήσῃ. Κι' ἓνας ἀγέρας θεοτικὸς τὸν εἶχε περιτυλίξει, πού τὸν ἔνοιωθε σὰν γλυκύτατο ν' ἀνηφορίζῃ ἀπὸ τὰ νεφρά του μπάλαμο καὶ νὰ τοῦ ἐξαφανίζῃ κάθε πόνου. Τρισευλογυμένο ἄς εἶναι τ' ὄνομά σου, Πανάγαθε Θεέ μου..

(Συνεχίζεται)

ΘΕΟΔΟΣΗΣ ΣΠΕΡΑΝΤΣΑΣ

ΣΤΑΧΥΑ ΑΠ' ΤΟΝ ΑΓΡΟ ΤΟΥ

44. Ο ΑΜΠΕΛΩΝ

«Κακούς κακῶς ἀπολέσει αὐτοῖς».
(Μαθ. κα', 41)

Μέσα στὴ σύγχυσι πού ἐπεκράτησεν ὕστερα ἀπὸ τὴ διάσπασι, πού ἔπαθε τὸ ἀνθρώπινο γένος ὅταν γκρεμίστηκε ἀπὸ τὸν πύργο τῆς ἀλαζονείας του, κατὰ Θεοῦ οἰκονομίαν, διεσώθη μὲ γνησίᾳ θρησκευτικότητά μονοθεΐας ἑνας μεγάλος ἀβραμιαιὸς κλάδος, πού, μετὰ τὴ Μωσαϊκὴ νομοθεσίᾳ, παρουσίασε μιὰ καταπληκτικὴ γιὰ τὴν ἐποχὴ εὐρωστεία καὶ καρπογονία. Τοῦτο ὠφείλετο στὴν πίστη τοῦ γενάρχου κυρίως Ἀβραάμ, πού μὲ τὸ παράδειγμά του, τὴν ἐκδήληθ' ἰσχυρῶς θρησκευτικότητά, τὸν ὅλον τρόπο τῆς ζωῆς του, ἐπέδρασε ἐπὶ τοῦ λαοῦ τῶν Ἑβραίων, ἣ ὅπως μετωνομάσθησαν κατόπιν, ἐκ τοῦ Ἰακώβ-Ἰσραήλ, Ἰσραηλιτῶν. Ὁ γενάρχης μιᾶς νέας γενιᾶς ἐκκληροδότησε στὸ λαό, πού κρατήθηκε πιστὸς στὴ μονοθεΐα αὐτὸ τὸ πνευματικὸ κεφάλαιο καὶ ἐκαλλιέργησε μὲ τὴν ὅλη του προσωπικότητά τὴν ἀρετὴ, σύμφωνα μὲ τὴ θρησκευτικὴ του πίστη. Τόσον ὁ Ἀβραάμ, ὅσῳ καὶ οἱ ὕστερα ἀπ' αὐτὸν πατριάρχαι Ἰσαάκ, Ἰακώβ, οἱ Βασιλεῖς, οἱ Κριταί, οἱ Προφῆται, δὲν ἦσαν φυσικὰ ἀπλῶς γεννήματα συνθηκῶν, περιστάσεων καὶ γενικὰ κάποιας ἀνάγκης. Γιατὶ ἡ πίστις καὶ ἡ ἀρετὴ δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι μιὰ πολεμικὴ ἐφευρέσις. Εἶν' ἀλήθεια πὼς στὶς μεγάλες ἀνάγκες τὸ ἐνστικτο τῆς αὐτοσυντηρίσεως καὶ τῆς αὐτοαμύνης πιέζουν σὲ μεγάλο βαθμὸ τὸ μυαλὸ καὶ αὐτὸ ὅ,τι ἔχει ἐν δυνάμει γιὰ ν' ἀποδώσῃ σὲ ἀπώτερο χρόνον, τὸ γεννᾷ ὅταν πιέζεται θλιπτικὰ. Ἐτσι ἐρμηνεύονται οἱ μεγάλες ἐφευρέσεις πού, κυρίως, ὄχι στὰ χρόνια μιᾶς τελευτῶδους εἰρήνης, ἀλλὰ σὲ πολεμικὸν ὄργανισμὸ καὶ σ' ἐποχὴ κινδύνων καταπλήθισσιν. Μπορεῖ νὰ μὴν εἶναι τοῦτο ἀπόλυτον, ὅμως εἶναι γεγονὸς ἀναμφισβήτητον. Αἱ ἐφευρέσεις ὅμως δὲν ἀφοροῦν καὶ τὴν πίστιν. Δὲν πρόκειται περὶ φιλοσοφίας ἢ συστημάτων θρησκείας ἢ ἀγωγῆς. Ἡ φιλοσοφία ἀφορᾷ τὸ ἐρευνητικὸ τοῦ ἀνθρωπίνου μυαλοῦ, πού φτερουγίζει πιὸ ψηλὰ ἀπὸ τὴ γῆτῃν σφαῖρα, γιὰ νὰ ἀνακαλύψῃ τὴν αἰτία τοῦ κόσμου, τὴν πρώτη ἀρχή, τὴν ὅλη σύνθεσι τῆς δημιουργίας, τὰ στοιχεῖα, τὸ σκοπὸ τοῦ κόσμου καὶ σύμφωνα μὲ τὰ δικά της δόγματα, τὰ δόγματα τῶν διαφόρων φιλοσοφικῶν ροπῶν, νὰ χαραχθοῦν καὶ κανόνες βίου. Ἡ φιλοσοφία γιὰ κάποια ἐποχὴ καὶ γιὰ κάποια κατηγορία ἀνθρώπων, στηριζομένη στὴ φυσικὴ ἠθικὴ καὶ τὴ στοιχειώδη λογικὴ, μπορεῖ, ἅς εἶναι ἀτελής, νὰ ρίχνῃ κάποιο φῶς στὴν πορεία τῆς ζωῆς πολ-

λῶν, πού ἔχασαν τὸν προσανατολισμό τους. Καὶ εἶναι εὐχαρίστως δεκτὴ ἡ συμβολὴ τους, γιατί οἱ ἄνθρωποι πού σκέπτονται, βρίσκονται σέ ἀνωτέρα πνευματικὴ μοῖρα, ἀπὸ τὸ κουβάρι τοῦ ἀπαιδεύτου ὄχλου. Αὐτὰ προκειμένου περὶ τῆς προχριστιανικῆς ἐποχῆς καὶ ὄχι τῆς ἐποχῆς τῆς ὑπερφυσικῆς Ἀποκαλύψεως, πού ἔλαμψε τὸ φῶς σ' ὅλη του τὴν ἔντασι στὸ πρόσωπο τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ.

Ἄλλ' αἱ ἐφευρέσεις δὲν ἀφοροῦν καὶ τὸ ἦθος, τὸν τρόπο τῆς ζωῆς, τὰς μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων ἠθικὰς σχέσεις καὶ τὴν νομικὴ κατοχύρωσι τῶν δικαιωμάτων ἀτόμων καὶ λαῶν. Ἡ ἀρετὴ καλλιεργεῖται ἐν εἰρήνῃ καὶ ὄχι ἐν πολέμῳ, ὅπου τὸ ἀνθρώπινον ἐνστικτο ἐνεργεῖ αὐτομάτως γιὰ τὴν ἄμυνα τῆς ἀτομικῆς ζωῆς ὡς φυσικῆς λειτουργίας. Στὴν ἐποχὴ τοῦ πολέμου, ἀπλῶς ξεχωρίζει τῶν λαῶν τὴν πνευματικότητα καὶ ξεσκεπάζει τὸ βαθμὸ τοῦ πολιτισμοῦ. Δὲν εἶναι, λοιπόν, καὶ ἡ ἀρετὴ γέννημα τῆς ἀνάγκης. Μπορεῖ, μὲ τὴν πάροδο τοῦ χρόνου νὰ καλλιεργῆται, ν' ἀναπτύσσεται καὶ ὅ,τι πρὶν δὲν ἦτο τέλειον τὸ τελειοποιῆται, γιατί μὲ τὴν πνευματικὴ καλλιέργεια λεπτύνεται καὶ ἡ συνείδησις τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ συνείδησις ὑποβοηθεῖ σὲ μεγάλο βαθμὸ τὴν ἠθικὴν ἀνάδειξι καὶ τελειότητα, ὅταν μάλιστα κρίνη ὁμαδικὰ καὶ συλλογικὰ. Τὸ ἄτομον, ὡς ἄτομον, δὲν μπορεῖ νὰ κρίνη τελειότερα ἀπὸ τὸ σύνολον, προκειμένου περὶ ἀρχῶν, κανόνων βίου καὶ ὄχι περὶ μοντέρνων περιοδικῶν ρευμάτων. Τὸ ἴδιο μπορεῖ νὰ εἰπῆ κανεὶς καὶ περὶ τοῦ φαινομένου πού λέγεται θρησκεία, θρησκευτικὴ πίστις· ὅτι, δηλαδή, δὲν εἶναι ἐπίτευγμα ἐφευρέσεων σὲ μιὰ ἀνάγκη περιστατικὴ, ἀλλ' εἶναι ψυχολογικὸ φαινόμενον ἐξαρτήσεως ἀπὸ τὴν Ὑψίστην ἀξία, τὴν Αἰτία τοῦ παντός, αὐτὸν τὸν Θεόν. Εἶναι ἄσχετον ἐντελῶς τὸ θρησκευτικὸ συναίσθημα, ὡς συναίσθημα ἐξαρτήσεως ἐκ τοῦ Ἀπολύτου, πρὸς τὰ ἐπιτεύγματα τῆς ἐπιστήμης, γιατί ἡ ἐπιστήμη δὲν εἶναι θρησκεία. Ὡστε οὔτε ἡ θρησκεία, οὔτε ἡ ἠθικὴ, οὔτε ἡ φιλοσοφία εἶναι τῆς ἀνάγκης γεννήματα· εἶναι τῆς καθόλου πνευματικῆς φύσεως τοῦ ἀνθρώπου βιώματα καὶ ἐκδηλώσεις· εἶναι ψυχικὲς ἐκφράσεις τοῦ ἔσω ἀνθρώπου· τοῦ ἀνθρώπου πού δὲν εἶναι βλαμμένος στὰ μυαλά.

Αὐτὸν τὸν πνευματικὸν θησαυρὸν, περισσότερο παντός ἄλλου τὸν ἐκράτησεν καὶ τὸν ἐκαλλιέργησεν ὀρθόδοξα ὁ Ἰσραηλιτικὸς λαός, μὲ τὴν βοήθεια τῶν ἀπεσταλμένων τοῦ Θεοῦ, πού ἦσαν μεγάλα ἠθικὰ ἀναστήματα, ἀνώτερα πολὺ τοῦ ὄχλου καὶ τῆς ἐποχῆς, μὲ χτυπητὴν ὅλως ἀντίθεσιν ἔναντι τοῦ εἰδωλολατρικοῦ κόσμου. Ἔτσι, μέσα σ' αὐτὴ τὴ φοβερὴ σαχάρα, ὁ Ἰσραηλιτικὸς λαός ἔμενε, παρὰ τὰς ἀτελείας του, σὰν μιὰ ὄασις, σὰν ἓνα καταπράσινο ἀμπέλι μ' εὐχύμους καρπούς. Φραγμένο μὲ τὸ φράχτη τῆς θεοκρατίας καὶ τῆς Ἰουδαϊκῆς ἀποκλειστικότητος τὸ λογικὸ αὐτὸ ἀμπέλι τοῦ Θεοῦ, εἶχε τὴν εὐτυχία νὰ καλλιερ-

γῆται ἐπὶ αἰῶνας ἀπὸ φιλοτίμους γεωργοὺς τοῦ Πνεύματος, σύμφωνα μὲ τὶς ὑποδείξεις τοῦ ἀφθάστου, γιὰ τὴν ἐποχὴ του, γεωπονικοῦ βιβλίου, ποὺ λέγεται Μωσαϊκὸς Νόμος. Ἡ Συναγωγὴ, τὸ λειτουργικὸ τυπικὸ, τὸ σύστημα τῆς λατρείας, ἡ συγκροτημένη κάστα τοῦ Ἱερατείου, ἡ πειθαρχεμένη μᾶζα τοῦ λαοῦ, τὸ ὅλον αὐστηρὸ πνεῦμα ποὺ διείπε τὰς σχέσεις ἀρχόντων καὶ ἀρχομένων, ἡ ἀπαρέκκλιτος γραμμὴ τῆς πορείας τοῦ βίου τῶν Ἰσραηλιτῶν, παρὰ τὰς τόσας ἀντιζοότητες ποὺ συνήντησαν διὰ μέσου τῶν αἰώνων, παρὰ τὸ δύστροπον τοῦ χαρακτῆρος αὐτοῦ τοῦ λαοῦ, αὐτὸ τὸ κομμάτι τῶν ἀνθρώπων τῆς ὀργανωμένης θεοκρατικῆς κοινωνίας, ἦταν πραγματικῶς εὐλογία Θεοῦ. Κι' ἦταν εὐλογία Θεοῦ γιὰτὶ ἐγνώριζαν τὶ ἐπίστευαν, ἐγνώριζαν τὶ ἤθελεν ὁ Θεός, ἐγνώριζαν πῶς ὁ Νόμος τοῦ Θεοῦ ἦταν καὶ νόμος τῆς ἰδίας των συνειδήσεως, ἔβλεπαν δὲ δίπλα τους καὶ μὲ πρωτοφανὲς ἐνδιαφέρον τοὺς ἀπεσταλμένους τοῦ Θεοῦ σὺν δυνατοῦς, μὲ κύρος, παιδαγωγούς, διδασκάλους, ἱερεῖς, βασιλεῖς, δικαστάς, πρᾶγμα ποὺ ἐξήλευεν ἡ εἰδωλολατρεία. Καὶ ἡ ὅλη αὐτὴ θαυμαστὴ, σὲ ἀναναπτύκτους χρόνους, ὀργάνωσις τῆς Πολιτείας, ἐν ὀνόματι μάλιστα τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ, βαπτίζεται ἀπὸ τὸν Ἰησοῦν ἀμπελών, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ὁ Θεὸς ἐπερίμενε σταφυλὴν καὶ ὄχι ἀκάνθας, κατὰ τὸν Προφήτην.

Σ' αὐτὸν τὸν ἀμπελῶνα ἀναφέρεται ὁ Κύριος, στὴν προκειμένη εὐαγγελικῆ περικοπῇ. Ὁ οἰκοδεσπότης Θεὸς «ἐφύτευεν ἀμπελῶνα καὶ φραγμὸν αὐτῷ περιέθηκε καὶ ὥρυξεν αὐτῷ ληνὸν καὶ ὤκοδόμησε πύργον, καὶ ἐξέδοτο αὐτὸν γεωργοῖς». Ἔτοιμο τὸ ἀμπέλι, ριζοπιασμένο, γλοερὸ, ἀσφαλισμένο ἀπὸ πάσης ἀπόψεως, παραδομένο στὴ φιλοτιμία καὶ φιλεργία τῶν γεωργῶν. Τοῦ γεωργοῦ ἡ ἀποστολὴ εἶναι ἡ καλλιέργεια, ἡ φροντίδα γιὰ τὴ συντήρησι τοῦ ἀμπελῶνος, ἡ ἐπιστημονικὴ προσπάθεια γιὰ τὴν καλλιτέρα τοῦ ἀπόδοσι, ὅπως περίμεναν ὁ οἰκοδεσπότης. Καὶ ὅπως εἶδαμε, μέχρι καὶ τοῦ 300οῦ ἔτους πρὸ Χριστοῦ οἱ γεωργοὶ ὑπῆρξαν εὐσυνειδήτοι ἄνθρωποι. Πρὸ παντὸς δὲ οἱ μεγάλοι Πνευματικοὶ Ταγοὶ τοῦ Ἰσραὴλ, οἱ γνήσιοι Προφῆται καὶ ὁ Μωσαϊκὸς Νόμος ἐπροβάλλοντο ὡς ἠθικὰ ἀναστήματα ἀναμφισβητήτου κύρους, καὶ ἐτύχαιναν ἀπολύτου σεβασμοῦ ἀπὸ τὸ σύνολο τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ. Δυστυχῶς τὸ εὐμετάβλητον τοῦ χαρακτῆρος καὶ ἡ ρευστότης τῆς συνειδήσεως, οἱ πολλὴ ἀνθρώπινες ἀδυναμίαι τοῦ πληθυνομένου λαοῦ, ἡ ζουγκλώδης κατάστασις τῶν περίεξ εἰδωλολατρῶν μὲ τὴ δυναμικὴ τους ἐμφάνισι, ἐπηρεάζε κάθε τόσο κατὰ χρονικὰς περιόδους τοὺς Ἑβραίους, ἠνάγκαζε τοὺς μὲν γνησίους Προφῆτας νὰ χρησιμοποιοῦν τὸ μαστίγιον τοῦ λόγου καὶ τὸν θερμοκαυτῆρα τῶν ἀπειλῶν, τοὺς δὲ πονηροὺς καὶ διεφθαρμένους ψευδοπροφήτας διηκόλυνε νὰ ἱκανοποιοῦν τὰ χαμηλὰ πάθη,

καὶ ἐπέφερε σχίσματα καὶ διχασμούς καὶ συγχύσεις καὶ ἀνωμαλίας, ἐπροκάλει δὲ διάβρωσιν καὶ ρήγματα στῆ λατρεία, ἡ ὁποία διακρατοῦσε τὴν ἐνότητα τοῦ λαοῦ. Οἱ γνήσιοι προφῆται, οἱ τίμιοι ἄνθρωποι, οἱ θεοφοβούμενοι ἄνδρες, ἠγωνίζοντο ἀπεινωσμένα νὰ συγκαταθήσουν ἀπὸ τὸν κατήφορο τὸν κόσμον, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ὑποστοῦν τὰς συνεπείας τῆς εἰλικρινείας των καὶ τῆς φιλαληθείας των. Ἄλλοι ἐλιθοβολήθησαν, ἄλλοι ἐπριονίσθησαν, ἄλλοι βιαίως ἐξέπνευσαν. Πάντως γιὰ ὅλους αὐτοὺς τοὺς γνησίους πιστοὺς ἀνθρώπους, ποὺ ὠμιλοῦσαν ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ, τὸ τέρμα ἦταν τὸ μαρτύριον. Μὲ τὴν εὐκαιρίαν αὐτὴ μέσα ἀπὸ τὴν ἠθικὴ σαπίλα ἐξεπήδησαν οἱ μεγάλοι ἐκμεταλλευταί, οἱ πονηροὶ ἐκεῖνοι ἰδιοτελεῖς τύποι, ποὺ ὄχι μονάχα δὲν ἐδίδαξαν ὀρθὰ τὸ λαὸν καὶ δὲν τοῦ ἐπέστησαν τὴν προσοχὴν ὑπενθυμίζοντάς τους τὸ Μωσαϊκὸ νόμον, ἀλλ' ἐπροχώρησαν καὶ στὴν ἀσέβεια τῆς διαστροφῆς του, τῆς παραμορφώσεώς του, τῆς πλήρους ἀλλοιώσεως καὶ τοῦ γράμματος καὶ τοῦ πνεύματος. Καὶ ὁ λαὸς, πειθόμενος στοὺς ἐκάστοτε ἄρχοντας, οἱ δυναμικώτεροι τῶν ὁποίων ἐπιβάλλουν τὰς θελήσεις των, ἔχασε τὴν ὀρθόδοξον πίστιν του, ἔθαψε στὸ βάθος τοῦ ὑποσυνειδήτου τὴ γνησίαν θρησκευτικότητά του, κατήντησε στὴν τυπολατρεία καὶ τὴν λατρευτικὴν ἐπιπολαιότητα, πρᾶγμα ποὺ ἐστιγματίσθη ἀπὸ αὐτὸν τὸν Ἡσαΐα: «ἐγγίζει μοι ὁ λαὸς οὗτος τῷ στόματι αὐτῶν καὶ τοῖς χείλεσι μὲ τιμᾶ, ἡ δὲ καρδίαν αὐτῶν πόρρω ἀπέχει ἀπ' ἐμοῦ· μάτην δὲ σέβονται με, διδάσκοντες διδασκαλίας, ἐντάλματα ἀνθρώπων». Εἰσήγαγον ὅλα τὰ σχολαστικὰ καὶ γελοῖα, ἀντὶ τῶν θεϊκῶν διαταγῶν τὰ «μὴ ἄψη μὴδὲ γεύση μὴδὲ θίγης», ὅπως τονίζει μεταγενεστέρως καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, «κατὰ τὰ ἐντάλματα καὶ διδασκαλίας τῶν ἀνθρώπων» ποὺ δημιουργοῦν νέον τύπον θρησκείας καὶ ἠθικῆς πρὸς ἀποχαλίνωσιν τοῦ ἀνθρωπίνου κτήνους. Γιατὶ δὲν μπορεῖ ὁ ἄνθρωπος νὰ νομοθετήσῃ καὶ νὰ δώσῃ νόμους καθολικοῦ κύρους, πολὺ περισσότερο νὰ φτιάξῃ θρησκείαν, ἀπὸ τὸ σῶμα τῆς ὁποίας πρέπει νὰ διαποτισθοῦν οἱ νόμοι. Νόμοι ποὺ δὲν ἔχουν διαποτισθῆ ἀπὸ τὸ πνεῦμα τῆς γνησίας θρησκευτικότητος, ὅπως ἐπιτάσσει τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ἱκανοποιοῦν τὰς προτιμήσεις τῶν ὀλίγων καὶ μάλιστα ὄχι τῶν ἐκλεκτοτέρων, καὶ θεραπεύουν ἀθλιότητας καὶ διαφθεῖρουν τὴ δημοσίαν ζωὴν, ὄχι ἀπλῶς λόγῳ τῆς ἀτελείας των, ἀλλὰ λόγῳ τῆς πονηρίας τῶν νομοθετῶν, τὴν ὁποίαν πονηρίαν δέρνει κατακέφαλα ὁ νόμος τοῦ Θεοῦ. Γι' αὐτὸ καὶ παρεμερίσθη ἀπὸ τὴν σύγχρονον μὲ τὴν ἐποχὴ τοῦ Χριστοῦ πνευματικὴν Ἡγεσία, ἡ κακότης τῆς ὁποίας ἐταλανίσθη ὡς φονικὴ ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ, μὲ τὴ συγκεκριμένη δημοσίαν καταγγελίαν, ὅτι τοὺς γνησίους δούλους τοῦ Οἰκοδεσπότη τοῦ Ἀμπελῶνος ἔδειραν, ἐλιθοβόλησαν, ἀπέκτειναν γιὰ νὰ μείνῃ δικό τους τὸ ζένο χτῆμα.

Τὸ μεγαλύτερο ἔγκλημα τῆς συγχρόνου, κυρίως, ἐβραϊκῆς Ἠγεσίας τοῦ λαοῦ ἐκεῖνου ἦταν ἡ ἀλλοίωσις καὶ περιφρόνησις τοῦ γνησίου πνεύματος τοῦ Μωσαϊκοῦ Νόμου, ποῦ ἐξέφραζε τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Οἱ Γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι καὶ Ἀρχιερεῖς δὲν ὠμίλησαν ποτὲ στὸ λαὸ ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ, ὅπως οἱ μεγάλοι του Προφῆται· δὲν ἠκούσθη ἀπὸ τὸ στόμα τους τὸ «Τάδε λέγει Κύριος». Κακοήθεις, ἀσεβεῖς καὶ ὑποκριταὶ αὐτοί, δὲν εἶχαν τὴν τόλμη νὰ διακηρύξουν πὼς τὰ ἐντάλματά τους ἦσαν εὐλογημένα ἀπὸ τὸν Θεόν. Τρομεροὶ σὲ ἀπειλές, ὅπως οἱ μάγισσες τῶν εἰδωλολατρῶν, ἀνέλει καὶ σκληροί, ἐφόρτωναν τοὺς πιστοὺς Ἑβραίους μὲ δυσβάστακτα φορτία, εἶχαν δὲ τοὺς ἑαυτοὺς των ἀποδεσμεύσει τῆς ὑποχρέωσέως νὰ ἐφαρμόζουν αὐτὰ ποῦ ἐδίδασκον. Δὲν κατεδέχοντο οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ νὰ γεύωνται ἀπὸ τὸ φαγητὸ τῆς ἴδιας χύτρας, ποῦ προσέφεραν στὸ λαό. Εἶχαν δική τους χύτρα, ἐφῆρζοσαν δική τους συνταγὴ μαγειρικῆς καὶ ἐχρησιμοποιοῦσαν δικὰ τους, τῆς δικῆς τους προτιμήσεως, ὑλικά. Ἐπόμενον ὅτι ἠγγόνησαν καὶ τὸν Μωϋσέα, καὶ τοὺς μεγάλους Προφῆτας, καὶ τὸ γνήσιον πνεῦμα τοῦ Θεοῦ. Ἄλλ' ὅταν περιφρονῆ κανεὶς τὸν Θεὸν δὲν πρόκειται νὰ σεβασθῆ οὔτε τὸν ἑαυτοῦ του οὔτε καὶ τοὺς ἄλλους. Συγκρατητικὴ δύναμις εἶναι ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ, ὁ ἀπόλυτος σεβασμὸς πρὸς τὸ νόμο του, ἡ ταύτησις τοῦ θελήματος τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Εἶναι τὸ μόνο δυνατὸ χαλινάρι κατὰ τῆς διαφθορᾶς, τῆς ξετσιπωσιᾶς, τῆς ἐνεργοῦ ἐγκληματικότητος. Ὁ σεβασμὸς πρὸς τὸν νόμο τοῦ Θεοῦ εἶναι περισσότερον ὑπόθεσις τῶν Ἀρχόντων, τοὺς ὁποίους ὁ λαὸς θέλει σὰν ἓνα πρότυπον. Τὰ πρότυπα δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι ἔρμαια τῶν ὀχλωδῶν παθῶν, οὔτε δικαιῶνται, νὰ χαράξουν ἰδίας κατευθυντηρίους γραμμάς, ποῦ τοὺς ὑποβάλλουν οἱ ἀτέλειες τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ κατωτέρου ἑαυτοῦ των. Τὰ πρόσωπα μορφοῦνται μόνον ὅταν μαθητεύσουν κατὰ τὸ Θεό, ὅταν σεβασθοῦν ἀπόλυτα τὸ ἐκπερασμένον θέλημά του, ποῦ βρῖσκεται καθαρογραμμένο στὰ κείμενα τῶν Ἁγίων Γραφῶν, ὀρθοδόξως ἐρμηνευμένων. Ἐπειδὴ ἀκριβῶς τέτοια πρότυπα δὲν ὑπῆρχαν, ἡ ὑποκρισία ἀντικαθιστοῦσα τὴν γνηστὰ θρησκευτικότητα καὶ ἠθικότητα καὶ ἡ θρησκευιοκαπηλία ὠργιάζε. Ὅταν δὲ παρενεβάλλετο ὁ ἔλεγχος τῆς ἀληθείας, ἀμέσως οἱ ὑποκριταί, καὶ οἱ θρησκευιοκάπηλοι ἐξεγείροντο, κατηγοροῦν τοὺς φιλαλήθεις ὡς ἐπαναστάτας τῆς καθιστηκυίας τάξεως καὶ τοὺς ἐξώντωναν, χωρὶς κἄν νὰ ἐλέγχωνται ἀπὸ τὸν ὑπάρχοντα γραπτὸ θεϊκὸ Νόμο: κοῦ φονεύσεις». Δὲν ἔσπερουντο γνώσεων οἱ ὑποκριταὶ καὶ γιὰ τὸ εἶχαν τὴν ἐπιτηδειότητα νὰ ἐμφανίζωνται τυπικότητα θρησκευτικοὶ καὶ πονηρότατα ἠθικοί, αἰτιολογοῦντες τὶς ἀρπαγές, τὶς ἀδικίες καὶ τὴν κατάχρησιν τῆς ἐξουσίας των εἰς

βάρος τοῦ λαοῦ μὲ τὸ δικό τους ἐρμηνευτικὸ λεξικό. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει δὲν εἶναι καθόλου παράδοξο γιὰ τὴν οἱ δημόσιοι αὐτοὶ ἄνδρες καὶ τότε καὶ σήμερον ἐξελίσσονται καὶ εἰς δημόσιον κίνδυνον, ἐφ' ὅσον ζοῦν ὄχι γιὰ νὰ ὑπηρετήσουν τὰς πνευματικὰς καὶ ὑλικὰς ἀνάγκας τοῦ λαοῦ, θυσιάζοντες, ἀκόμα, τὴ δική τους εὐμάρειαν, ἀλλὰ γιὰ νὰ πλουτίσουν, νὰ καλοπεράσουν καὶ νὰ ἱκανοποιήσουν τὴν ἐφήμερον καὶ τόσο ἀρρωστημένην φιλοδοξίαν τους.

Οἱ κακοὶ Ἄρχοντες, ἐφ' ὅσον κατέχουν τὴν ἐξουσίαν, ἔχουν προγραμματισμένη ζωὴ καὶ εὐρίσκονται ἔτοιμα τὰ μέτρα πρὸς ἀντιμετώπισιν τῆς ἀντιδράσεως: ἀφορισμός, φόνος. Ἔτσι ἐπετυγχάνετο ἡ ἐξουδετέρωσις τῶν τιμίων ἀνθρώπων, τοῦ θεωρουμένης ἀπαράδεκτη τὴν ἀντινομία καὶ πολὺ βάνασον καὶ ἐξοργητικὴν τὴν προκλητικότητα τῶν Ἀρχόντων. Σημειώνει ἡ παραβολὴ τοῦ Κυρίου: «Ὅτε ἤγγισεν ὁ καιρὸς τῶν καρπῶν, ἀπέστειλεν, ὁ οἰκοδεσπότης, τοὺς δούλους αὐτοῦ πρὸς τοὺς γεωργοὺς λαβεῖν τοὺς καρποὺς αὐτοῦ. Καὶ λαβόντες οἱ γεωργοὶ τοὺς δούλους αὐτοῦ ὄν μὲν ἔδειραν, ὄν δὲ ἀπέκτειναν, ὄν δὲ ἐλιθοβόλησαν. Πάλιν ἀπέστειλεν ἄλλους πλείονας τῶν πρώτων, καὶ ἐποίησαν αὐτοῖς ὡσαύτως». Καὶ τὰ εἶπεν αὐτὰ βασιζόμενος ἐπάνω στὰ κείμενα τῆς Ἱστορίας ὁ Ἰησοῦς, γιὰ νὰ προκαλέσῃ αὐτοέλεγχον καὶ ἕνα εἶδος φρίκης γιὰ τὰ ἐγκλήματα τῶν πατέρων των καὶ τῶν ἰδίων, οἱ ὅποιοι γνήσια ἀντίγραφα καὶ κακὰ αὐτὰ κακῶν κοράκιων, ἐξεκολάφθησαν γιὰ νὰ συνεχίσουν τὴν ἐγκληματικὴν τους δρᾶσιν καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Χριστοῦ, τὸν Ὅποιον, ὑπὲρ πάντα ἄλλον, εἶχαν ἐπικεφαλῆς τοῦ καταλόγου τῶν φονικῶν προγραφῶν τους: «Οἱ δὲ γεωργοὶ ἰδόντες τὸν υἱὸν εἶπαν ἐν ἑαυτοῖς: οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος: δεῦτε ἀποκτείνωμεν αὐτὸν καὶ κατὰσχόμεν τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ.» Δηλαδὴ ἀπροφάσιτος ληστεία μετὰ φόνου. Ἄλλ' ὁ Μωσαϊκὸς νόμος ἔγραφεν «οὐκ ἐπιθυμήσεις ὅσα τῷ πλησίῳ σου ἐστίν» καὶ «οὐ φονεύσεις», κατεδίκαζε δὲ σὲ φοβερὰς ποινάς, μέχρι καὶ τῆς ἐσχάτης, τοὺς παραβάτας αὐτῶν τῶν ἐντολῶν. Ἀπόδειξις ὅτι, ἐμφανίζων ὡς γεγονὸς τὸν φόνον τοῦ υἱοῦ, τὴν ἀρπαγὴν τῆς κληρονομίας του ἐκ μέρους τῶν κακῶν γεωργῶν, ἠνάγκασε τοὺς Ἄρχοντας τῆς ἐποχῆς τοῦ Χριστοῦ νὰ ψηφίσουν κατὰ τοῦ ἑαυτοῦ των. Στὸ ἐρώτημα τοῦ Ἰησοῦ «ὅταν οὖν ἔλθῃ ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος, τί ποιήσει τοῖς γεωργοῖς ἐκείνοις; λέγουσιν αὐτῷ: κακοὺς, κακῶς ἀπολέσει αὐτούς, καὶ τὸν ἀμπελῶνα ἐκδώσεται ἄλλοις γεωργοῖς, ὅτινες ἀποδώσωσιν αὐτῷ τοὺς καρποὺς ἐν τοῖς καιροῖς αὐτῶν». Ἐδούλευεν ἡ λογικὴ· δὲν εἶχαν οἱ ἐγκληματῆται πάθει τὴν βλάβην στὰ μυαλὰ ὥστε νὰ μὴ μποροῦν νὰ δώσουν σωστὴ ἀπάντησιν, γιὰ τὸ τέλος θὰ ἐξετίθεντο δημοσίᾳ στὸ λαόν, πρὸ τοῦ ὁποίου ἐπροβάλλοντο ὡς σοφοὶ διδάσκαλοι καὶ Ἀρχιερεῖς. Ἀλλὰ τί νὰ

τὴν κάμης τῆ λογικῆ ὅταν δὲν ἀκούη τὴν ἠθικὴ συνείδησι. Καὶ πού νά εὑρεθῆ ἡ ἠθικὴ συνείδηση σὲ ἀνθρώπους τόσο πολὺ χρεωμένους ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ, ἀπέναντι τοῦ νόμου του. Ὑπεκρίνοντο ὅτι δὲν ἔνοιωσαν τὸ νόημα τῆς παραβολῆς; Δὲν ἀντελήφθησαν ὅτι ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους ἀφεώρα τοὺς ἴδιους; Μᾶλλον γι' αὐτό, καὶ ὁ Χριστὸς κλείνει τὸ θέμα τῆς ὁμιλίας του πρὸ ξάστερα, ὥστε νά περάσῃ τὴν παχυδερμίαν τους ἢ βολὴ τῆς ἀλήθειας. Γιατὶ ὅπως φανερώνει ἡ περικοπὴ τοὺς προειδοποίησε: «λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας...» καὶ πρὸ καθαρώτερα: «διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν ὅτι ἀρθήσεται ἀφ' ὑμῶν ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ καὶ δοθήσεται ἔθνη ποιοῦντι τοὺς καρποὺς αὐτῆς· καὶ ὁ πεσὼν ἐπὶ τὸν λίθον τοῦτον συνθλασθήσεται· ἐφ' ὃν δ' ἂν πέσῃ, λικμήσει αὐτόν». Τότε «ἐγνωσαν» οἱ Φαρισαῖοι ὅτι περὶ αὐτῶν λέγει καὶ ἐξεδήλωσαν τὴν πρόθεσιν νά συλλάβουν τὸν Ἰησοῦν, ἀλλὰ λόγῳ τῆς δημοτικότητός του ἐπεφυλάχθησαν. Ὁ Ἰησοῦς στῆ συνείδησι τοῦ λαοῦ εἶχε τοποθετηθῆ σὴν προφήτης. Ἰδοὺ τὸ κατάντημα τῶν ἀνθρώπων πού τιμητικὰ εἶχαν τὸ κληρονομικὸ δικαίωμα, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐντολὴ νά καλλιεργήσουν τὸ λογικὸ ἀμπέλι τοῦ Θεοῦ καὶ νά χαροῦν μὲ τὸ δίκαιο ἔπαινο, πού θὰ ἔπαιρναν ὡς γεωργοὶ ἀπὸ τὸν Οἰκοδεσπότη καὶ ἐκεῖνοι, παιδιὰ κακῆς πάστας καὶ κακοί, ἀπεδείχθησαν ὄχι ἀπλῶς ἀνάξιοι τῆς τιμητικῆς αὐτῆς ἀποστολῆς, ἀλλὰ καὶ σφετερισταὶ ξένης ἰδιοκτησίας, ἀλλὰ καὶ ἐγκληματῆται. Οὔτε τοῦ Χριστοῦ τὸ ἀκτινοβόλον φῶς, οὔτε ἡ ἀνάλυσις τοῦ πνεύματος τοῦ Νόμου, οὔτε καὶ αἱ συνέπειαι τῆς ὅλης τῶν τοποθετήσεως ἀπέναντι τῶν ἠθικῶν προβλημάτων πού ἐπρόβλεπεν ὁ Νόμος τοῦ Θεοῦ καὶ πού ὁ Κύριος κάθε τόσο τοὺς τὸν ὑπενθύμιζε, ἠνάγκασαν τοὺς ὑποκριτὰς ἐμπόρους τῆς θρησκείας ν' ἀλλάξουν μυαλὰ καὶ γραμμὴ. Γι' αὐτὸ καὶ «ἤρθη» ἀπ' αὐτοὺς ἡ βασιλεία καὶ ἐδόθη ἑτέροις γεωργοῖς: Στὸ νεώτερον συγκροτημένο χριστιανικὸν Ἱερατεῖον. Ἀλλοίμονον δὲ ἔαν ἐπικρατήσῃ καὶ ἐδῶ τὸ ἴδιο φαρισαϊκὸ πνεῦμα εἰς βάρος τῆς χριστιανικῆς Ἀμπέλου. Ὅπως ἐξέσπασεν ἡ κατὰρα σὴν φοβερὸς κεραυνὸς κατὰ τῶν σφετεριστῶν τῆς θεϊκῆς περιουσίας, ἡ ἴδια κατὰρα μπορεῖ ἀπρόβλεπτα νά ξεσπάσῃ καὶ κατὰ τοῦ Χριστιανικοῦ Ἱερατείου, ἂν ἰδιοτελῶς ἀνέλαβε ἐργασία στὸν Ἀμπελῶνα τοῦ Χριστοῦ. Καὶ ἡ συμφορὰ θὰ εἶναι φοβερωτέρα γιατί πρόκειται περὶ τοῦ Αἵματος τῆς Καινῆς Διαθήκης καὶ ὄχι περὶ καταπατήσεως τοῦ γράμματος τοῦ Παλαιοῦ Νόμου. Στῶμεν, λοιπόν, ὅλοι μας, ἰδιαίτατα ἐμεῖς οἱ Κληρικοί, καλῶς, στῶμεν μετὰ φόβου, Θεὸς οὐ μνηστῆριζεται...

(Συνεχίζεται)

ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΑΘ. ΚΑΛΥΒΑΣ
Ἱεροκέρυξ Ἱ. Μητροπόλεως Χαλκίδος

Ο ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΠΑΥΛΟΣ ΩΣ ΚΗΡΥΞ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ

IV· Η ΑΓΑΠΗ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

Τοῦτο εἶναι ἀπόλυτη ἀνάγκη ιδιαίτερα σὰ σημερινὰ κρίσιμα χρόνια.

Ὅπου δὲν καλλιεργεῖται τὸ πνεῦμα τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης, ἐκεῖ ὑπάρχει ἡ ἀκαταστασία, τὸ μῖσος, ἡ ἐγωπάθεια. Γι' αὐτὸ παρατηρεῖ κανεὶς μέσα στοῦ λιμάνι τῆς οἰκογενείας φρικτὰ ναυάγια καὶ συντρίμια.

Δὲν εἶναι τοῦτο καθόλου ὑπερβολικὴ διαπίστωσις. Πολλὲς φορές οἱ ἄνθρωποι ἀποδεικνύονται σκληροὶ καὶ ἀλύγιστοι καὶ στὰ πιὸ ἀγαπητὰ τους πρόσωπα. Στους ἀνθρώπους τοῦ σπιτιοῦ των δὲν ὑποχωροῦν καθόλου. Δὲν ἀνέχονται οὔτε τὸ παραμικρὸ. Νὰ σημειώσετε δέ, ὅτι ἐξ αἰτίας τῆς ἐλλείψεως τῆς ἀγάπης, ὑπάρχουν γκρίνιες ὄχι μόνο μέσα στὶς φτωχὲς οἰκογένειες, ποὺ δὲν ἔχουν οὔτε ψωμί ἴσως νὰ φᾶνε, ἀλλὰ καὶ στὶς πλουσιώτερες, ποὺ δὲν ξέρουν τί ἔχουν, ἀλλὰ δὲν ξέρουν τί ζητοῦν. Κι' ἔτσι γιὰ τὸ παραμικρὸ κι' ἀσήμαντο διαταράσσεται ἡ οἰκογενειακὴ γαλήνη. Μὲ τὸ ἀποτέλεσμα, τὶς περισσότερες φορές, νὰ δημιουργοῦνται οἰκογενειακὰ δράματα ἀποτρόπαια· καὶ τρέχουν στὰ δικαστήρια γιὰ νὰ λύσουν τὶς διαφορὰς τους ἢ καλλίτερα νὰ διαλύσουν τὸ γάμο τους, ἐνῶ ὁ Παῦλος λέγει: Σ' αὐτοὺς ποὺ ἦλθαν σὲ γάμου κοινωνία, δίνω τὴν ἐντολή, ὄχι ἐγώ, ἀλλ' ὁ ἴδιος ὁ Χριστός, νὰ μὴ χωρίζου ν, οὔτε ἡ γυναῖκα ἀπ' τὸν ἄνδρα τῆς, οὔτε ὁ ἄνδρας ἀπ' τὴ γυναῖκα του. (Α' Κορ. ζ', 10-11).

Γιὰ ὅλα αὐτὰ ὁ θεὸς Ἄποστολος προλαβαίνει νὰ συμβουλευέση.

Οἱ ἄνδρες πρέπει ν' ἀγαπᾶτε τὶς γυναῖκες σας ὄχι ἐπιφανειακὰ κι' αἰσθησιακὰ, ἀλλὰ βαθειὰ καὶ εἰλικρινὰ. Νὰ μὴ τὶς περιφρονητε. Μὴ φέρεσθε σ' αὐτὲς μὲ τέτοιο τρόπο ποὺ τὶς κάνει νὰ πικραίνωνται ἀπ' τὴ θλίψι τους (Κολ. γ', 19). Δὲν εἶναι σωστό, σεῖς οἱ ἄνδρες, νὰ ξεσπᾶτε ἐπάνω τους. Σκεφθῆτε πῶς κι' αὐτὲς ἔχουν τὰ βάσανά τους μέσα στοῦ σπίτι. Ἀντιθέτως, πρέπει νὰ τὶς ἀγαπᾶτε μ' ὅλη σας τὴ ψυχὴ· καὶ νὰ τὶς φροντίζετε ἀκριβῶς κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο, μὲ τὸν ὁποῖο φροντίζετε τὰ ἴδια τὰ σώματά σας· ἢ τὸ μεγαλύτερο, ὅπως ὁ Χριστὸς ἀγάπησε τὴν Ἐκκλησίαν καὶ

παρέδωκε τὸν ἑαυτόν Του στὸ θάνατο πρὸς χάριν τῆς, γιὰ νὰ τὴν ἀγιάσῃ. Λοιπὸν, ἐκεῖνος ὁ ἄνδρας, ποὺ ἀγαπᾷ εἰλικρινὰ τὴ γυναῖκα του, κατ' αὐτὸ τὸν τρόπο, τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό του ἀγαπᾷ. Γιατί, κανεὶς ποτὲ δὲν ἐμίσησε τὴ σάρκα του· ἀλλ' ἀπεναντίας τὴν τρέφει καὶ τὴν περιθάλπει κατὰ τὸν καλλίτερο τρόπο (Ἐφεσ. ε', 25, 28).

Οἱ γυναῖκες, πάλι, ἀπέναντι σ' αὐτὴ τὴν ἰδανικὴ συμπεριφορὰ τῶν ἀνδρῶν, ἔχετε ἀνάλογες καὶ μεγαλύτερες ὑποχρεώσεις. Ὀφείλετε ὄχι ἀπλῶς ν' ἀγαπᾶτε, ἀλλὰ καὶ νὰ σέβεσθε καὶ νὰ τιμᾶτε τοὺς ἄνδρες σας (Αὐτόθι, 33). Καὶ ὄχι μόνον τοῦτο· ἀλλ' ἔχετε ὑποχρέωσι νὰ ὑποτάσσεσθε σ' αὐτούς, ὅπως ἀρμόζει σ' ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι ἔχουν στενὴ σχέσι μὲ τὸν Κύριο (Κολ. γ', 18).

Βέβαια δὲν ἐννοεῖ μ' αὐτὸ ὁ Παῦλος, ὅτι πρέπει νὰ γίνῃ ἡ γυναῖκα «σκλάβα» στὸν ἄνδρα. Αὐτό, ἄλλως τε, καθόλου δὲν τὸ ἐπιτρέπει ἡ χριστιανικὴ ἀγάπη. Ἐκεῖνος, ποὺ διεκήρυξε τὴν ἐξίσωσί των, δηλ. τὴν ἀμοιβαία ἀλληλοεκτίμησι καὶ τὸν ἀλληλοσεβασμὸ, ὅταν ἔλεγε πῶς δὲν ὑπάρχει πιά δούλος οὔτε ἐλεύθερος· δὲν ὑπάρχει καμμία διαφορὰ μεταξύ ἄρρενος καὶ θήλεως, γιὰτὶ ὅλοι ἦμασθε ἕνας καινούργιος ἄνθρωπος, χάρις στὴν ἔνωσι μας μὲ τὸ Χριστὸ (Γαλ. γ', 28), δὲν ἦταν δυνατὸ νὰ ἔλθῃ σὲ ἀντίθεση πρὸς τὰ λεγόμενά του. Ζητεῖ ὅμως ὁ καθένας, ἀπ' τὸν ἄνδρα καὶ τὴν γυναῖκα, νᾶχη ξεχωριστὴ, συνάμα δὲ καὶ ἐνωμένη μὲ τοῦ ἄλλου τὴν προσωπικότητα.

Ἐκεῖνο ὅμως ποὺ θέλει ἰδιαίτερα νὰ τονίση, εἶναι ὅτι ὁ ἄνδρας, μέσα στὴν οἰκογένεια, εἶναι ὁ ἀρχηγός, ὁ πατέρας. Δηλαδὴ αὐτός, ποὺ ἔχει ἀπ' τὸ Θεὸ τὴν ἐντολὴ νὰ κυβερνήσῃ τὴ μικρὴ αὐτὴ κοινωνία. Αὐτὸς ἔχει τὸν πρῶτο καὶ τὸν τελευταῖο λόγο. Ἡ θέσις του εἶναι πολὺ ὑψηλὴ, ἀφοῦ τοποθετήθηκε νὰ εἶναι κεφαλὴ τῆς γυναικός, ὅπως ἀκριβῶς ὁ Χριστὸς εἶναι κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας (Ἐφεσ. ε', 23). Ἡ γυναῖκα ἔχει πλασθῆ ἀπ' τὴν πλευρὰ τοῦ ἀνδρός, ὄχι μόνο γιὰ νὰ παριστᾷ τὸ στενωτάτο σύνδεσμο καὶ τὸ ἀναπόσπαστο μεταξύ ἀνδρός καὶ γυναικός ἀλλὰ καὶ γιὰ νὰ ἐκφράσῃ τὴ θέσι τῆς γυναικός στὸ πλευρὸ τοῦ ἀνδρός καὶ νὰ ὑποδηλώνῃ τὴν ἐξάρτησι τοῦ ἐνός ἀπὸ τοῦ ἄλλου καὶ τὴν ἀρτιότητα, ποὺ λαβαίνει ἀπ' τὴν ἀγία αὐτὴ ἔνωσι. Γιὰ ὅλα αὐτὰ εἶναι πλουσιώτατος ὁ ἐσωτερικὸς κόσμος τῆς γυναικός σὲ συναίσθημα, ἐνῶ ὁ ἄνδρας εἶναι σκέψις, διανόησις, νοῦς. Καθένας, λοιπὸν, πρέπει νὰ λαβαίνῃ σαφῆ θέσι ἀπέναντι τοῦ ἄλλου, ὥστε

ν' αποφεύγωνται οί έξωφρενικές άκρότητες, στις όποιες όδηγοῦν οί φεμινιστικές τάσεις και ό τρομερός έκτροχιασμός και άφηνιασμός πολλών συγχρόνων γυναικῶν.

Σύζυγοι όμως, που πιστεύουν σ' αυτές τις άγιες και θεοπρόβλητες άρχές και τις θέτουν σε άκριβή εφαρμογή, εύρίσκονται πάντοτε σε τάξι και άρμονία. Έχουν άμοιβαία συνεννόησι και κατανόησι. Ζοῦν με άγάπη, άποβλέποντες κι' οί δυό, πῶς ό ένας ν' άνταποδίδη στον άλλο την εύνοιά του και την άγάπη του (Α' Κορ. ζ', 3)· και να γίνουν συνδημιουργοί του Θεοῦ. Ό πατέρας αισθάνεται ξεχωριστή τιμή μπροστά στο υπέρτατο καθήκον παιδοποιίας. Η μητέρα ζή μέσα στην άναντικατάστατη χαρά τῆς μητρότητος. Ποθεϊ να θέση όλόκληρο τον έξαυτο της στην ύπηρεσία τῆς άγάπης του Θεοῦ. Ζητεϊ να πολλαπλασιάση θεάρεστα το πολύτιμο τάλαντο, με το όποιο την έπροίκισεν ό Θεός, να φέρη παιδιά στον κόσμο, γιατί αυτό είναι ή δόξα κι' ό στέφανός της, αλλά και ή κυριώτερη αίτία, που θα τῆς χαρίση τη σωτηρία. Ό Άπ. Παῦλος το λέγει καθαρά : οί γυναίκες θα σωθοῦν με τη γέννησι και άνατροφή παιδιῶν, έφ' όσον όμως διατηρήσουν πίστι και άγάπη στους άνδρες τους και διαφυλάξουν με τη σωφροσύνη τους τον άγιασμό τῆς άγνότητος (Α' Τιμ. β', 15).

Άλλά και τα παιδιά, για τα όποια τόσο μοχθοῦν και κουράζονται οί γονεϊς, έχουν υποχρέωσι να τρέφουν σ' αυτούς άγάπη, σεβασμό, ύπακοή, γιατί αυτό δεν είναι μόνο δίκαιο, αλλά και εύάρεστο στον Κύριο (Έφ. ζ', 1. Κολ. γ', 20), του Όποίου είναι θέλημα και άπαίτησις. Τίμα τον πατέρα σου και την μητέρα σου, είναι ή έντολή του Θεοῦ, ή όποία συνοδεύεται με την ύπόσχεσι τῆς άνταμοιβῆς· για να γίνη καλό σε σένα και να εύημερήσης και να ζήσης πολλά και καλά χρόνια στη ζωή με την εύλογία των γονέων σου (Έφ. ζ', 2-3). Οί πατέρες, πάλι, υποχρεοῦνται να δείχνουν καλή συμπεριφορά στα παιδιά τους, αποφεύγοντες να τα έξωργίζουν με την άδιαφορία τους προς αυτά και την κακή τους ζωή. Άλλά να τα άνατρέφουν με έπιμέλεια και στοργή, σύμφωνα με το θέλημα του Θεοῦ (Αυτόθι, 4).

Μέσα στο σπίτι όμως είναι συνήθως και άλλα πρόσωπα, για τα όποια μᾶς επιβάλλει ό Παῦλος να έχωμε άγάπη.

Πόσο δεν ζητοῦν να νοιώσουν τη στοργική άγάπη μας ή γερόντισσα μητέρα, ό ήλικιωμένος πατέρας και των δυό μερῶν! Μ' ένα λόγο μας, με κάποια άνεκτικότητα στις ιδιοτροπιές τους,

μέ ταπεινὸ φρόνημα οἱ μικρότεροι, μέ κάτι πολὺ μικρό, ποὺ τοὺς προσφέραμε, αἰσθάνονται τόση χαρὰ καὶ εὐχαρίστησι.

Πλὴν ὁμως καὶ αὐτοί, οἱ γέροντες, ὀφείλουν νὰ εἶναι προσεκτικοὶ στὰ λόγια τους, συγκρατημένοι στὶς ἰδιοτροπίες τους, ἄγρυπνοι στὴ συμπεριφορὰ τους, σεβαστοὶ καὶ φρόνιμοι, υἱαίνοντες στὴν πίστι, τὴν ἀγάπη, τὴν ὑπομονή. Οἱ ἠλικιωμένες μάλιστα γυναῖκες πρέπει περισσότερο νὰ εἶναι πρότυπα καλῆς συμπεριφορᾶς· καὶ ὄχι νὰ κυριεύωνται ἀπὸ τὸ πάθος τῆς διαβολῆς καὶ τῆς κατακρίσεως· γιὰ νὰ διδάσκουν τὰ καλὰ καὶ ὠφέλιμα καὶ νὰ σωφρονίζουν τὶς νέες γυναῖκες, ὥστε ν' ἀγαποῦν τοὺς ἄνδρες τους, τὰ παιδιά τους· καὶ νὰ εἶναι ἐγκρατεῖς, ἀγνές, νὰ φροντίζουν γιὰ τὰ σπιτία τους, νὰ ἔχουν ἀγαθότητα καὶ νὰ ὑποτάσσονται στοὺς ἄνδρες τους, ὥστε νὰ μὴ βλασημηῖται ἀπὸ αὐτοὺς ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, ἐξ αἰτίας τῆς δυστροπίας τῶν γυναικῶν των (Τιτ. β', 2-5).

Κατὰ τὸν τρόπο αὐτό, μέ λίγη ἀγάπη, ὅλα εἴμποροῦν νὰ μποῦν στὴν θέσι τους. Μέ τίς ὑποχωρήσεις καὶ τὴν ἀνεκτικότητα ἀλλάζει ριζικὰ ἡ ἀτμόσφαιρα τοῦ σπιτιοῦ. Γαλήνη βασιλεύει μέσα ἐκεῖ. Ἡ ἐνότης μεταβάλλει τὸ σπίτι σ' ἓνα ἀνεκτίμητο ἐργαστήριον ἀγιασμοῦ καὶ ἱεραποστολῆς. Ὁ πατέρας, κουρασμένος ἀπ' τὸν ἀγῶνα τῆς ζωῆς, μέσα στὴ γλυκεῖα θαλπωρῆ τοῦ σπιτιοῦ βρίσκει δροσιά, ξεκούρασμα. Ἀνανεώνονται μέσα σ' αὐτὴ τὴν ἀτμόσφαιρα οἱ δυνάμεις του. Αἰσθάνεται νὰ τοῦ προσφέρεται ἡ μεγαλύτερη ἱκανοποίησι καὶ ἀναγνώρισις τῶν κόπων καὶ τῶν θυσιῶν του. Τοῦ δίνει ἡ οἰκογένειά του τὴν τιμὴ καὶ τὴ θέσι, ποὺ ἀνήκει σ' αὐτὸν τὸν ἀγωνιστὴ τοῦ καθήκοντος. Κι' αὐτὸ τὸν κάνει νὰ ἐνδιαφέρεται πιὸ πολὺ γιὰ τὸ σπιτικό του. Νὰ φροντίζη γιὰ τὸ καλὸ τῆς οἰκογενείας του. Καὶ ἀκόμη προσέχει νὰ διατηρῆ τὸ πατρικὸ του κῦρος ἀμείωτο, πολὺτιμο κεφάλαιο γιὰ τὴν ἀξιοπρέπεια καὶ τὴν ὑπόληψι τῆς οἰκογενείας του στὴν κοινωνία. Ἀλλὰ καὶ ἡ μητέρα εἶναι ἀφωσιωμένη πάντοτε στὸ νοικοκυριὸ τῆς, ποῦναι τὸ γερὸ θεμέλιο τῆς χαρᾶς τοῦ σπιτιοῦ, μέσα στὸ ὅποιο ὅλοι λάμπουν. Πραγματικὰ εἶναι μεγάλη πηγὴ πλοουτισμοῦ καὶ χαρᾶς ἢ εὐσέβεια, ὅταν συνοδεύεται ἀπὸ ὀλιγάρκεια (Α' Τιμ. 5', 6).

Ἴδου, λοιπόν, ποὺ ὀδηγεῖ τὴν οἰκογένεια ἡ Χριστιανικὴ ἀγάπη.

Ἐπάρχει ὁμως καὶ μιὰ ἄλλη περίπτωσις.

V. Η ΑΓΑΠΗ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΕΧΘΡΟΥΣ

Ἡ Χριστιανικὴ ἀγάπη ἐπεκτείνεται μέχρι σ' αὐτὸ τὸ σημεῖον. Ὁ ἴδιος ὁ Χριστός, συμπληρώνοντας τὸ Μωσαϊκὸ Νόμο, πού ἐπέβαλε ἄμεση ἐκδίκησι «ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ καὶ ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος», διδάσκει τὴν τελειότερη διδασκαλία Του, ὅτι μὲ ἀνυπόκριτη ἀγάπη πρέπει ν' ἀγαποῦμε καὶ τοὺς ἐχθροὺς μας ἀκόμη, τοὺς ὁποίους μάλιστα ὀφείλομεν καὶ νὰ περιποιούμασθε (Ματθ. ε', 44). Ἐπομένως ὑποχρεοῦμασθε, σὰν Χριστιανοί, νὰ ἐπαινοῦμεν ἐκείνους, πού μᾶς καταρῶνται· νὰ εὐεργετῶμεν ἐκείνους, πού μᾶς μισοῦν· νὰ προσευχώμασθε γιὰ ἐκείνους, πού μᾶς βλάπτουν καὶ μᾶς κατατρέχουν. Χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ δικαιολογία τοῦ Χριστοῦ γι' αὐτό, γιὰ νὰ γίνετε τέλεια παιδιὰ τοῦ οὐρανοῦ Πατέρα σας, ὁ Ὅποιος χωρὶς καμμιά διάκρισι ἀνατέλλει τὸν ἥλιο Του στοὺς πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς καὶ στέλλει τὴν βροχὴν του σὲ δικαίους καὶ ἀδίκους. Γιατί, ἂν ἀγαπᾶτε μόνον αὐτοὺς, πού σᾶς ἀγαποῦν, τότε ποιά ὠφέλεια θὰ ἔχετε ; Μήπως καὶ οἱ διάφοροι ἁμαρτωλοὶ τὸ ἴδιο δὲν κάνουν ; (Αὐτόθι 45-48). Γιὰ νὰ μᾶς δείξη δὲ καὶ τὸ παράδειγμα πρῶτος αὐτός, κατὰ τὴν πιὸ φρικτὴ στιγμή τῆς ζωῆς του, ἐπάνω ἀπὸ τὸ ὕψος τοῦ Σταυροῦ, αἰμόφυρτος, εἶπε τὰ ὑπέροχα ἐκεῖνα λόγια «Πάτερ, ἄφες αὐτοῖς· οὐ γὰρ οἶδασι τί ποιοῦσι» (Λουκ. κγ', 34). Δηλαδή ἐσυγχώρησε ὅλους τοὺς ἀδυσώπητους ἐχθροὺς του, τοὺς σταυρωτάς Του.

Ὅσο ἀφύσικο κι' ἂν φαίνεται σὲ μᾶς, ἐν τούτοις εἶναι φυσικὸ ἐπακολούθημα τῆς πίστεως, τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης. Ὁ Παῦλος γι' αὐτὸ γράφει· ὀφείλομε ὅλοι ἡμεῖς οἱ δυνατοὶ στὴν πίστι, στὴν ἀρετὴ, στὴν ἀγάπη, ν' ἀνεχώμασθε τὶς ἀδυναμίες τῶν ἀδυνάτων (Ρωμ. ιε', 2). Ὁ Θεὸς μὲ τὸ θάνατο τοῦ Υἱοῦ Του ἐσυγχώρησε ὅλους ἡμᾶς τοὺς φοβεροὺς ἐχθροὺς του, ὥστε τώρα νὰ εἴμασθε συμφιλιωμένοι μαζί Του (Αὐτόθι ε', 10. Κολ. α, 21). Εἶναι δὲ ἔτοιμος καὶ στὸ μέλλον τὸ ἴδιο νὰ κάμῃ, ἂν ἡμεῖς τὸ θελήσωμε καὶ μετανοήσωμε, γιὰτὶ πολλὰς φορὰς γινόμεσθε φοβεροὶ παραβάτες τῶν ἀγίων Του ἐντολῶν.

Ἄλλως τε καμμιά ὠφέλεια δὲν πρόκειται ποτὲ νὰ προκύψῃ ἀπ' τὴν διατήρησι τῆς ἐχθρας καὶ τὴν ἐπιδίωξι τῆς ἐκδικήσεως. Ἀπεναντίας, περισσότερα θὰ προκύψουν κακὰ, πού θὰ ἐπιτείνουν τὴν ἐχθρα.

Ὁ Ἀπόστολος ὅμως, γιὰ νὰ προλάβῃ ὅλα αὐτά, γράφει: Μὴν ἀποδίδετε σὲ κανένα κακὸ ἀντὶ κακοῦ, τὸ ὁποῖον σᾶς ἔκαμε

ὁ ἀντίδικός σας. Λαβαίνετε πρόνοια, ὥστε ἡ διαγωγή σας νὰ εἶναι ἐντιμὴ· καὶ νὰ παρουσιάζεται καλὴ, ἄψογη, μπροστὰ σ' ὄλους τοὺς ἀνθρώπους. Μὴν ὑπερασπίζεσθε τοὺς ἑαυτοὺς σας μὲ τὴν ἐκδίκησι, γιατί ἔχει γραφῆ στὴν Π. Διαθήκη. Σ' Ἐμὲ ἀνῆκει ἡ ἐκδίκησις, ἐγὼ θὰ ἀνταποδώσω, λέγει ὁ Κύριος. Ἐάν, λοιπόν, πεινᾷ ὁ ἐχθρός σου, δίνε του τροφή· ἐάν διψᾷ, πότιζέ τον. Δηλαδή ἀντὶ νὰ τὸν ἐκδικῆσαι βλάπτοντάς τον καὶ ζημιώνοντάς τον, σὺ νὰ τὸν εὐεργετῆς καὶ νὰ τὸν συντρέχης στὶς ἀνάγκες του. Μὲ αὐτὸ τὸν τρόπο, εἶναι σὰν νὰ τοῦ βάζης κάρβουνα ἀναμμένα ἐπάνω στὴν κεφαλὴ του, ποὺ σημαίνει, ὅτι ἡ ἀνεξικακία ἢ δική σου, ἀποτέλεσμα τῆς ἀγάπης σου, θὰ συντελέσῃ, ὥστε ὁ ἐχθρός σου ἢ νὰ συνέλθῃ καὶ διορθωθῆ ἢ νὰ καταντροπιασθῆ καὶ θὰ βασανισθῆ ἀπὸ τὶς φοβερὲς τύψεις τῆς συνειδήσεώς του (Ρωμ. ιβ', 17-20).

Ἄνάξιοι ἀγάπης ἢ μᾶλλον ἄξιοι θρήνων καὶ ὀδυρμῶν, κατὰ τὸν Παῦλον, εἶναι μόνον οἱ ἐχθροὶ τοῦ Σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ (Φιλ. γ', 18), ἐκεῖνοι δηλαδή, οἱ ὅποιοι ἔχουν γίνεи ἀσυνείδητοι, γιατί παρεσύρθησαν ἀπὸ κατώτερα καὶ χαμερπῆ ἑλατήρια καὶ συμφέροντα, καὶ κατέληξαν σὲ οἰκτρὸ ναυάγιο τῆς πίστεως των (Α' Τιμ. α', 19. ζ', 21). Κι' ἔτσι καταδιώκουν μὲ λύσσα καὶ μανία «τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ» (Γαλ. α', 13). Ἄλλ' αὐτοὶ εἶναι ἄξιοι ν' ἀποκοποῦν ἀπὸ τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας, νὰ παραδωθοῦν στὸ σατανᾶ, γιὰ νὰ τιμωρηθοῦν καὶ νὰ κολασθοῦν σκληρὰ, ὥστε στὴ ἄλλη ζωὴ νὰ σωθοῦν, ἂν τελικὰ συνέλθουν καὶ μετανοήσουν (Α' Κορ. ε', 5).

(Συνεχίζεται)

Ἄρχ. ΦΙΛΑΡΕΤΟΣ ΒΙΤΑΛΗΣ

Ἱεροκέρυξ Ἱ. Μητροπόλεως Νικοπόλεως

Ἄρχιμ. Φιλαρέτου Βιτάλη, Ἱεροκέρυκος Νικοπόλεως

ΛΟΓΟΙ ΕΙΣ ΤΑΣ ΕΟΡΤΑΣ ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΑΣ ΜΗΗΜΑΣ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ

Ἐγκρίσει - εὐλογία τῆς Ἱ. Συνόδου

Τόμ. Α', σελ. 320

Πωλεῖται παρὰ τῷ συγγραφεῖ (Πρέβεζαν)

καὶ εἰς τὰ βιβλιοπωλεῖα. Δρχ. 60.

**ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΗΘΙΚΕΣ ΜΕΛΕΤΕΣ
ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΝΕΚΤΑΡΙΟΥ ΑΙΓΙΝΗΣ**

“ΓΝΩΡΙΣΕ ΤΟΝ ΕΑΥΤΟ ΣΟΥ,,

‘Ο «Έφημέριος», συνεχίζων τὴν προσπάθειάν του, ὅπως ὁ ἡμερησιακὸς μας κλῆρος γνωρίσῃ πληρέστερον τὸ πνευματικὸν ἔργον τῶν νέων Πατέρων τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μας, ἀρχίζει νὰ δίδῃ ἀπὸ τοῦ φύλλου αὐτοῦ εἰς τοὺς ἀναγνώστας του τὸ ἐξοχὸν πνευματικὸν ἐτρύφημα «Γνώρισε τὸν ἑαυτό σου». Ἐνα ἀπὸ τὰ πολλὰ ἀριστοποιήματα τῆς θεοκινήτου γαφίδος τοῦ ἐν Ἀγίοις Πατρὸς ἡμῶν Νεκταρίου Μητροπολίτου Πενταπόλεως.

Οὗτος ἐγεννήθη εἰς τὴν Σηλύβριαν τῆς Θράκης κατὰ τὸ ἔτος 1846 καὶ ἀνεπαύθη ἐν Κυρίῳ κατὰ τὸ 1920. Μετὰ τὴν περάτωσιν τῶν γυμνασιακῶν του σπουδῶν ἐν Ἀθήναις, μὲ τὴν γενναίαν οἰκονομικὴν συνδρομὴν καὶ ὑποστήριξιν τοῦ εὐπόρου Χίου Ἰωάννου Χωρέμη, μετέβη εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν, ὅπου ἐχειροτονήθη ὑπὸ τοῦ τότε Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Σωφρονίου πρεσβύτερος. Μετ’ ὀλίγον δέ, χάρις εἰς τὰς ἐξαιρέτους του ἱκανότητας καὶ τὸν ἅγιον βίον του ἀνεδείχθη ὑπ’ αὐτοῦ Μητροπολίτης Πενταπόλεως καὶ ἐπίτροπος αὐτοῦ εἰς τὸ Κάϊρον. Ἐπειτα ὁμως ἀπὸ τετραετῆ ἐκεῖ ὑπηρεσίαν παρητήθη ἐκ τῆς θέσεώς του καὶ ἐπιστρέψας εἰς τὰς Ἀθήνας, ἡ καθόλου πνευματικὴ ἀτμόσφαιρα τῶν ὁποίων τὸν ἐσαγήνευε, διορίσθη κατ’ ἀρχὰς μὲν ἱεροκέρυξ, κατόπιν δὲ διευθυντὴς τῆς Ριζαρείου Ἐκκλησιαστικῆς Σχολῆς, τὴν ὁποίαν διηύθυνεν ἕως τὸ ἔτος 1907, λαμπρύνας τὴν διευθύνσιν αὐτῆς. Ἐν τῷ μεταξύ καὶ διατελῶν ἀκόμη διευθυντὴς τῆς Σχολῆς, ἀνασυνέστησε τὴν γυναικείαν Μονὴν Αἰγίνης, εἰς ἣν καὶ ἐγκατεστάθη καὶ ἐγκατεβίωσε τελικῶς, μετὰ τὴν κατὰ τὸ ἔτος 1907 παραίτησιν του, ὁργανώσας τὸν ἐσωτερικὸν βίον τῶν μοναζουσῶν καὶ καταστήσας αὐτὴν πρότυπον θυμιατήριον εὐωδίας πνευματικῆς. Περὶ τοῦ ἔργου του καὶ τῆς ἐν γένει πολιτείας αὐτοῦ θ’ ἀσχοληθῶμεν πληρέστερον, διὰ νὰ δώσωμεν ἄδροντέραν τὴν εἰκόνα τοῦ ἐξόχου αὐτοῦ Νεοπατέρος καὶ Διδασκάλου τῆς Ἐκκλησίας μας, τὸν ὁποῖον τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον καὶ ἡ Ἑλληνικὴ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία μας ἀνέδειξε δικαιοτάτα ὡς ἅγιον. Καὶ τοῦτο μόνον λέγομεν ἐδῶ, ὅτι τὸ βιβλίον «γνώρισε τὸν ἑαυτόν σου» εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ πολλὰ πολυτιμώτατα καὶ εὐωδιάζοντα ἁγιότατα συγγράμματά του.

1. Ἡ Πίστη.

‘Ο ἀπόστολος Παῦλος, θέλοντας νὰ μᾶς δώσῃ τὸν ὀρισμὸν τῆς πίστεως, λέγει· «Πίστη εἶναι τὸ ζωντάνημα τῶν ἐλπίδων μας· ἔλεγχος πραγμάτων πού δὲν τὰ βλέπομε». ‘Ο δὲ Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρινὸς λέγει· «Πίστη εἶναι, μιὰ ἀγαθὴ ἑσωτερικὴ μας διάθεση, πού ὁμολογεῖ τὴν ὑπαρξὴν τοῦ Θεοῦ, χωρὶς νὰ ψάχνῃ νὰ τὸν ἀναζητᾷ· παρὰ τὸν δοξάζει καὶ τὸν λατρεύει σὰν ὑπαρκτό· καὶ ὁ ἴδιος μᾶς δίνει κι’ ἄλλον ὀρισμὸν τῆς πίστεως, λέγοντας, ὅτι «Πίστη εἶναι μιὰ σύντομη γνώσις τῆς ἀλήθειας καὶ τῆς πραγματικότητος». ‘Ο δὲ Μεγάλος Βασίλειος τὴν ὀρίζει ἔτσι·

«Πίστη είναι, ἡ ἀναμφισβήτητη συγκατάθεσή μας, σ' ὅσα μᾶς εἰπώθηκαν καὶ σ' ὅσα μὲ τῆ χάρι τοῦ Θεοῦ μᾶς ἐδιδάχθηκα γιὰ τὴν ἀλήθεια. Κι' ὁ θεῖος Χρυσόστομος ὀρίζει τὴν πίστη πῶς εἶναι «ἡ ἀδίστακτη κι' ἀναμφίλογη πεποίθησή μας, σ' ὅσα μᾶς ἔταξεν ὁ Θεός, καὶ στὴν ἐπιτυχία καὶ τὴν πραγματοποίηση τῶν αἰτημάτων μας».

Πίστη ἀληθινή καὶ καθαρὴ εἶναι, αὐτὴ ποὺ μᾶς ἀποκαλύφθηκεν ἀπὸ τὸν Κύριό μας καὶ Θεό μας καὶ Σωτῆρά μας, τὸν Ἰησοῦν Χριστό. Κι' ὅπως ἓνας θεῖος Πατέρας λέγει· «Μιὰ καὶ μοναδικὴ εἶναι ἡ πραγματικὴ κι' ὀλοκάθαρη πίστι· ἡ ἀσάλευτη πίστι μας δηλαδὴ στὸν Πατέρα, τὸν Υἱὸ καὶ στὸ πανάγιο Πνεῦμα· ποὺ ἀποτελοῦν τὴν μοναδικὴ Θεότητα καὶ κυριότητα· καὶ εἶναι οἱ δημιουργοὶ ὅλων τῶν πλασμάτων, καὶ τῶν ὀρατῶν καὶ τῶν ἀόρατων καὶ εἶναι οἱ παντοδύναμοι κυρίαρχοι ὅλης τῆς Κτίσης, καὶ τῆς ὀρατῆς καὶ τῆς νοητῆς». Κι' ὁ θεῖος Χρυσόστομος μᾶς ἐξηγεῖ καὶ μᾶς λέγει· «Ἡ πίστι ἀρχίζει μὲν ἀπὸ τὸν Πατέρα, φθάνει δὲ στὸν Υἱό, κι' ὀλοκληρώνεται στὸ Πνεῦμα· ζωντανὴ τῆς ρίζα εἶναι ὁ Πατέρας· παρακλάδι ἀμάραντο ὁ Υἱός· καὶ καρπὸς ἀθάνατος τὸ Ἅγιον Πνεῦμα.

2. Ἡ πίστι στὸ Χριστό εἶναι θεῖο δῶρο.

Ἡ πίστι εἶναι θεῖο χάρισμα. Ὁ θεῖος Χρυσόστομος λέει· «Δὲν εἶναι δικὰ του τὰ κατορθώματα αὐτά, ἀλλὰ τῆς Χάριτος τοῦ Θεοῦ. Κι' ἂν τυχὸν μοῦ εἰπῆς γιὰ τὴν πίστι, κι' αὐτὴ εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς θείας κλήσης». Καὶ σ' ἄλλο πάλιν μέρος ἀναφέρει· «Ἡ πίστι δὲν προέρχεται ἀπὸ μᾶς· γιατί, ἂν δὲν ἐρχόντανε ὁ Χριστὸς στὸν κόσμον, κι' ἂν δὲν μᾶς καλοῦσε, πῶς θὰ μπορούσαμε νὰ πιστέψουμε;». Καὶ ξαναλέει ἄλλοῦ· «ἄς μὴ νομίζουμε, πῶς ἔχομε τίποτα καταδικὸ μᾶς· γιατί καὶ ἡ πίστι ποὺ ἔχομε δὲν εἶναι δική μας. Κι' ὅτι ἔτσι εἶναι τὸ πρᾶγμα καὶ δὲν προέρχεται ἀπὸ ἐμᾶς, ἄκουσε τὸ θεῖο Παῦλο, ποὺ μᾶς τὸ λέει· «Δὲν εἶναι ἀπὸ τὴν προαίρεσή μας· εἶναι δῶρο τοῦ Θεοῦ».

Καὶ σ' ἄλλη του πάλιν ὁμιλία, λέει· «Ποιὸ δῶρον μᾶς ἔφερεν ὁ Χριστὸς ποὺ ἤλθε; Τὸ αἷμά του μᾶς ἔφερε γιὰ δῶρον καὶ τὸ σῶμά του μᾶς ἔδωροφόρησε. Καὶ τί πῆρεν ἀπὸ ἐμᾶς σὰν ἀντάλλαγμα; Τὴν Πίστι. Καὶ ποιοὺς μᾶς τὴν ἔδωκεν αὐτὴ τὴν δωρεά; Ἐγὼ ἐπίστεψα· μὰ ἐκεῖνος μοῦ τὴν ἐχάρισε τὴν πίστιν». Καὶ ξαναλέει ἄλλοῦ, παίρνοντας ἀφορμὴ ἀπὸ τὰ λόγια τοῦ Παύλου· «Δὲν εἶπε, σὰν πιστὸς ποὺ ἐγίνηκα, ἀλλὰ σὰν πιστὸς ποὺ ἐλεήθηκα νὰ γίνω. Γιατί δὲν πρέπει νὰ νομῖσετε, πῶς μονάχα ἡ ἀποστολή, καὶ πῶς μονάχα τὸ κήρυγμα καὶ ἡ διδασχὴ εἶναι

δωρεά τοῦ Θεοῦ· ἀλλὰ κι' αὐτὴ ἡ πίστις μου, ἀπὸ τὸ ἔλεος ἐκείνου μοῦ προήλθε. Γιατὶ — ὅπως λέει — δὲν καταξιώθηκα νὰ πιστέψω, ἐπειδὴ ἤμουν ἀξίος γι' αὐτό· ἀλλὰ γιατί ἐλεήθηκα. Καὶ τὸ ἔλεος προέρχεται ἀπὸ τὴ θεία Του Χάρη· κι' ὄχι ἀπὸ τὴν ἀξία μας».

Τὴν ἴδια γνώμη διατυπώνει κι' ὁ Θεοφύλακτος, μ' αὐτὸν τὸν τρόπο· «Καὶ τὸ νὰ πιστέψετε ἀκόμη, κι' αὐτὸ δὲν εἶναι κατόρθωμά σας. Ἄλλὰ ὁ Θεὸς σᾶς ἐπροσκάλεσε, κι' ἔτσι, ὑπακούσατε κι' ἐπιστέψατε. Ὡστε κι' αὐτὴ ἡ πίστις σας πηγὴ τῆς ἔχει τὸν Θεό· γιατί, ἂν δὲν σᾶς προσκαλοῦσεν ἐκεῖνος, δὲν θὰ μπορούσατε νὰ πιστέψετε». Καὶ ξαναλέει ἄλλοῦ. «Τὸ ὅτι πιστέψαμε, εἶναι ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς θείας του δυνάμεις». Κι' ἄλλοῦ πάλιν· «ἀρχηγὸς καὶ τελειωτὴς τῆς πίστεως μας εἶναι ὁ Χριστός· κι' αὐτὸς μᾶς ἔβαλε μέσα στὴν καρδιά μας τὴν πίστιν μας». Κι' ὁ θεῖος Χρυσόστομος, ξεχωρίζοντας αὐτὸ πού συνεισφέρομεν ἡμεῖς, κι' αὐτὸ πού μᾶς δωρίζει ὁ Θεός, λέει· «Τὸ νὰ πιστέψωμε καὶ τὸ νὰ ὑπακούσωμε στὴ θεία κλήση, ἐξαρτᾶται ἀπὸ μᾶς κι' ἀπὸ τὴν καλὴ μας προαίρεση. Ὅταν ὅμως δεχθοῦμε μέσα μας τὴν πίστιν, τότες ἔχομε ἀνάγκη ἀπὸ τὴν προστασία κι' ἀπὸ τὴ βοήθεια τοῦ ἁγίου Πνεύματος, γιὰ νὰ τὴν διατηροῦμε πάντα μας ἀμετακίνητη κι' ἀναλλοίωτη».

3. Σύνδεσμος πίστεως καὶ γνώσης. Ἡ πίστις προηγείται ἀπὸ τὴν γνώση.

Γιὰ τὸν σύνδεσμο τῆς πίστεως καὶ τῆς γνώσης, ἰδοὺ τί μᾶς λέει ὁ ἱερός Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρινός· «Οὔτε ἡ γνώση εἶναι δυνατὴ χωρὶς τὴν πίστιν· οὔτε καὶ ἡ πίστις χωρὶς τὴν γνώση». Καὶ ξαναλέει ἄλλοῦ. «Ἡ πίστις εἶναι μιὰ συνοπτικὴ καὶ σύντομη γνώση πραγμάτων πού βιασθήκαμε νὰ τὰ δεχθοῦμε. Γνώση δὲ εἶναι ἡ βέβαιη κι' ἀμάχητη ἀπόδειξις αὐτῶν πού δεχθήκαμε, μὲ τὴν πίστιν, καὶ πού, μὲ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Κυρίου, μᾶς στηρίζουν στὴν πίστιν, ὥστε νὰναι σταθερὰ κι' ἀμετακίνητη καὶ νὰ μᾶς κἀνη συνειδητὰ καὶ κατανοητὰ αὐτὰ πού πιστέψαμε». Κι' ὁ θεῖος Χρυσόστομος λέει· «Μὲ τὴν πίστιν μᾶς ἔρχεται καὶ ἡ γνώσις· καὶ χωρὶς τὴν πίστιν μᾶς εἶναι ἀδύνατο νὰ γνωρίζωμε τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ».

Ὁ δὲ Θεοδώρητος λέγει· «Ἡ γνώσις, ὅταν τὴν προσθέτωμε στὴν πίστιν πραγματοποιεῖ τὴν ἐπιστήμην τῆς ἀλήθειας». Κι' ἄλλοῦ ξαναλέει· «Ἡ πίστις ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ τὴν γνώση· ὅπως καὶ τ' ἀντίθετο, ἡ γνώσις ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ τὴν πίστιν· γιατί, οὔτε πίστις χωρὶς γνώσις μπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ, οὔτε καὶ γνώσις χωρὶς πίστιν. Προηγείται ὅμως ἀπὸ τὴν γνώση ἡ

πίστη, ἀκολουθεῖ δὲ τὴν πίστη ἢ γνώση. Παρεπόμενο δὲ τῆς γνώσης εἶναι ἡ ἔφεση· κί' αὐτὴν τὴν ἀκολουθεῖ ἡ πράξις. Πρέπει λοιπὸν νὰ πιστέψῃ κανεὶς πρῶτα, καὶ ὕστερα νὰ μάθῃ· κί' ἀφοῦ φωτισθῇ ὁ νοῦς του, τότε νὰ ξεκινήσῃ· καὶ συνακόλουθα νὰ κάνῃ πράξις τῆ νέας του διάθεσης. Καὶ ὁ Κλήμης τὸ ἴδιο λέει· «ἡ γνώση δὲν προηγεῖται, ἀλλὰ ἀκολουθεῖ τὴν πίστην. Συμφωνεῖ δὲ σ' αὐτὸ κί' ὁ Θεοφύλακτος· «προηγεῖται ἡ πίστη, καὶ ὕστερα ἔρχεται ἡ ἐπίγνωσις».

Ἡ γνώση προηγεῖται ἀπὸ τὴν πίστη, μόνον ὅταν ἀναφέρεται στὸ κήρυγμα τοῦ θεοῦ λόγου. Πρέπει δηλαδὴ νὰ προηγηθῇ τὸ κήρυγμα καὶ ν' ἀκούσῃ κανεὶς προτιήτερα τὴν ἀλήθεια τοῦ θεοῦ λόγου· νὰ γνωρίσῃ, μὲ τὴν χάρις τοῦ Θεοῦ, τὴν φωνὴν ποὺ τὸν καλεῖ, καὶ ὕστερα νὰ πιστέψῃ. Γιατὶ ἡ πίστη προέρχεται ἀπὸ τὰ ὅσα ἀκοῦμε ἀπὸ τὸ θεῖο κήρυγμα. Γι' αὐτὸ κί' ὁ Μακάριος ὁ ἐρημίτης ἔλεγε· «Αὐτὸς ποὺ δὲν ξέρει τὴν ἀλήθεια, τοῦ εἶναι ἀδύνατο νὰ πιστέψῃ ἀληθινά. Γιατὶ ἡ γνώση προηγεῖται φυσικὰ ἀπὸ τὴν ἀλήθεια. Ἡ γνώση ὅμως αὐτὴ εἶναι πολὺ διαφορετικώτερη ἀπὸ τὴν γνώση ποὺ ἀκολουθεῖ τὴν πίστη. Αὐτὴ προηγεῖται, ἀπὸ φυσικὴν ἀνάγκη· ἐκείνη ἀκοιθουθεῖ, σὰν ἐνέργεια θείας ἀποκάλυψης. Μ' αὐτὴν γνωρίζομε τὴν ἀλήθεια ποὺ μᾶς κηρύσσουν. Μ' ἐκείνη γνωρίζομε τὴν ἴδια τὴν Ἄληθεια, δηλαδὴ τὸν Θεό».

Γιὰ τὴν γνώση ποὺ προηγεῖται φυσικὰ, κί' ἕνας ἄλλος Πατέρας, ποὺ κάνει λόγο γιὰ τὴν πίστη τοῦ Ἀβραάμ, λέει τὰ ἑξῆς· «Προηγήθηκεν ἀπὸ τὴν πίστη του ἡ γνώση καὶ ἡ πίστη ἀκολούθησε τὴν γνώση του».

Ὁ Μεγάλος Βασίλειος, μιλώντας γιὰ τὴν πίστη, ποὺ ἀποκοτοῦμε ὕστερα ἀπὸ τὸ κήρυγμα τοῦ θεοῦ λόγου, λέει· «Ἡ πίστη ἄς προηγεῖται ἀπὸ τὰ λόγια γιὰ τὸν Θεό. Ἡ πίστη, κί' ὄχι ἡ ἀπόδειξις. Ἡ πίστη, ποὺ ἐπάνω ἀπὸ τὴ λογικὴ κί' ἐπάνω ἀπὸ τὴς μεθόδους τῆς, μᾶς τραβᾷ νὰ δεχώμαστε τὴν ἀλήθεια». Καὶ ὁ Κλήμης λέει· «Ἡ πειθὴ εἶναι βεβαίωσις τῆς πίστεως μας».

Κί' ἄλλοῦ πάλιν ὁ μέγας Βασίλειος μᾶς συμβουλεῖ «πῶς δὲν πρέπει νὰ συζητοῦμε καὶ νὰ διστάζομε στὰ λόγια τοῦ Κυρίου· ἀλλὰ πρέπει ν' ἀχῶμε πεποίθησι, πῶς κάθε λόγος του εἶναι ἀλήθεια καὶ εἶναι δυνατός, κί' ἄς ἀντιμάχεται σ' αὐτὸν ὅλος ὁ κόσμος». Γιὰ τὴν διδακτικὴν δὲ δύναμιν τῆς πίστεως ὁ θεῖος Χρυσόστομος λέει· «Ἡ πίστη μᾶς τὰ διδάσκει ὅλα καὶ χωρὶς αὐτὴν, οὔτε τὸ στόμα μας ν' ἀνοιξῶμε δὲν μπορούμε».

Κί' ὁ Θεοδώρητος λέει· «Ἐχομε ἀνάγκη ἀπὸ νοερὰ μάτια, γιὰ νὰ μπορούμε νὰ κατανοοῦμε τὰ νοερὰ καὶ τὰ πνευματικά. Κί' ὅπως μᾶς εἶναι ἀπαραίτητα τὰ φυσικὰ μάτια, γιὰ νὰ βλέ-

πωμε τὰ πράγματα γύρω μας, ἔτσι μᾶς εἶναι ἀπαραίτητη καὶ ἡ πίστη, γιὰ νὰ μπορούμε ν' ἀντιλαμβανώμαστε τὰ Θεῖα. Κι' ὅτι εἶναι τὸ μάτι γιὰ τὸ σῶμα, εἶναι καὶ ἡ πίστη γιὰ τὸν νοῦ μας. Ἡ γιὰ νὰ μιλήσω καθαρῶτερα, ὅπως τὸ μάτι χρειάζεται τὸ φῶς, γιὰ νὰ τοῦ φανερώσῃ τὰ ὄρατὰ ἀντικείμενα, ἔτσι κι' ὁ νοῦς μας ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ τὴν πίστη, γιὰ νὰ τοῦ φανερώσῃ τὰ Θεῖα, καὶ γιὰ νὰ τοῦ διατηρήσῃ μέσα του τὴν πεποίθησή του ἀκλόνητη».

Κι' ὁ Θεοφύλακτος ἐπίσης λέει γιὰ τὴν πίστη: «Ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ θεμέλιο εἶναι πίστη· καὶ χωρὶς αὐτὴν τίποτα δὲν μπορεῖ νὰ σταθῇ καὶ νὰ στηριχθῇ. Ὅπως χωρὶς τὰ γράμματα εἶναι ἀδύνατο νὰ διαβάσῃς».

Κι' ὁ Χρυσόστομος, μιλώντας γιὰ τὴν πίστη, λέει: «Ἡ πίστη δὲν χρειάζεται πολυπραγμοσύνης· κι' ὅταν ὁ Θεὸς προστάζει πρέπει νὰ πιστεύουμε, κι' ὄχι νὰ πολυεξετάζουμε».

Κι' ὁ Γρηγόριος τῆς Νύσσης λέει, πῶς «ὁ Θεός, στὴ δικαιοσύνη του, κρίνει τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τὴν πίστη τους, κι' ὄχι ἀπὸ τὴν γνώση τους. Γιατὶ ἡ γνώση ἔχει μιὰ διάθεσιν ἐμπειρική καὶ πιστεύει, μόνο σ' αὐτὸ πού καταλαβαίνει. Ἡ πίστη ὁμως τῶν Χριστιανῶν δὲν εἶναι παρόμοια· γιατί πιστεύει, ὄχι σ' αὐτὰ πού βλέπει, ἀλλὰ σ' αὐτὰ πού ἐλπίζει. Αὐτὸ δὲ πού τὸ κρατοῦμε στὰ χέρια μας, δὲν τὸ ἐλπίζουμε. Γιατὶ αὐτὸ πού τῶχει κανεῖς, πῶς μπορεῖ καὶ νὰ τὸ ἐλπίζῃ;».

(Συνεχίζεται)

Ἀπόδοση ΘΕΟΔΟΣΗ ΣΠΕΡΑΝΤΣΑ

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΣΑΜΟΥ ΕΙΡΗΝΑΙΟΥ

ΜΕΛΕΤΗΜΑΤΑ ΔΙΑΦΟΡΑ

ΤΟΜΟΙ 1-5

ΕΚΑΣΤΗ ΣΕΙΡΑ ΔΡΧ. 300

Πωλοῦνται εἰς τὰ Γραφεῖά μας, ἀποστέλλονται δὲ καὶ ταχυδρομικῶς ἐλεύθερα ταχυδρομικῶν τελῶν.

Παρακαλοῦνται οἱ ἀποστέλλοντες ταχυδρομικὰς ἐπιταγὰς πρὸς τὰ περιοδικὰ «Ἐκκλησία», «Θεολογία» καὶ «Ἐφημέριος», ὅπως σημειώσιν ἐπ' αὐτῶν τὴν αἰτίαν τῆς ἀποστολῆς.

Ἐνῶ ἀγωνίζεται ἡ Κύπρος

Η ΠΟΛΥΤΙΜΟΣ ΚΑΙ ΗΡΩΪΚΗ ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΚΛΗΡΟΥ ΕΙΣ ΟΛΕΣ ΤΙΣ ΕΠΟΧΕΣ ΠΟΥ ΗΓΩΝΙΖΕΤΟ ΤΟ ΕΘΝΟΣ ΜΑΣ

Ἱεράρχαι ἀρχηγοὶ καὶ μάρτυρες

Ἡ πατριωτικὴ χειρονομία τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος Μακ. Ἀρχιεπισκόπου κ. Χρυσοστόμου, ὅπως ταχθῆ, ἔστω καὶ συμβολικῶς ἐπὶ κεφαλῆς μιᾶς κινήσεως νέων Κυπρίων ἀγωνιστῶν, ξαναζωντανεῖ μιὰ ἱστορία καὶ μιὰ μεγάλη παράδοσι. Τὴν παράδοσι καὶ τὴν ἱστορία τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας κατὰ τοὺς ἀγῶνας τοῦ ἔθνους. Πρωτοπορεία ἢ Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία στὶς ἐξορμήσεις τοῦ γένους γιὰ τὴν ἀπόκτησι τῆς ἀνεξαρτησίας καὶ τῆς ἐλευθερίας. Μάρτυρες καὶ ἥρωες στὸν ἱερὸ βωμὸ τοῦ ἔθνικοῦ ἀγῶνος οἱ κληρικοὶ πάντοτε, τὸ τίμιον καὶ ἠρωϊκὸν ράσο. Καὶ ἐμπνευσταὶ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ καὶ τῆς πρωτοβουλίας σὲ κάθε ἠρωϊκῇ ἐξόρμησι. Ἀποτελεῖ συνεπῶς βασικὴν πλάνην ἢ ἀντίληψις, ὅτι ἡ ἐκκλησία δὲν θὰ πρέπει νὰ ἀναμιγνύεται εἰς ἀγῶνας, τῶν ὁποίων ὁ σκοπὸς εἶναι ἡ ἐλευθερία τοῦ ἔθνους. Ἡ Ἐκκλησία τῆς ἀγωνιζομένης τὴν στιγμὴν αὐτὴν μεγαλονήσου Κύπρου ἔχει μιαν μακραίωναν ἱστορία δράσεως καὶ μιαν φωτεινὴν παράδοσιν ἀγωστικῆς σταδιοδρομίας. Ἀξίζει νὰ σταματήσουμε εὐλαβικὰ μπροστὰ στὴν ἱστορία τῆς αὐτῆς, ποὺ συμπληρῶνεται ἀσφαλῶς τὶς τελευταῖες αὐτὲς ἡμέρες καὶ νὰ ξεφυλλίσουμε ἔστω καὶ βιαστικὰ τῆς πλέον λαμπρῆς σελίδος τῆς. Μεταξὺ τῶν πρώτων περιοχῶν ποὺ ἐκηρύχθηκε τὸ χριστιανικὸ δόγμα ἢ Κύπρος. Στὴν προνομιακὴ αὐτῆ θέσι τῆς συνετέλεσε τὸ γεγονός τῆς γειτονίας τῆς μεγαλονήσου μὲ τὸν τόπον ὅπου ἐνηνθρωπίσθη καὶ ἐθανματούργησε ὁ Λυτρωτῆς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Τὴν Κύπρον εἶχαν ἐκλέξει ὡς πρῶτον σταθμὸν τῆς περιοδείας τοὺς ὁ μεγάλους ἀπόστολους τῶν ἔθνῶν Παῦλος καὶ ὁ πολύτιμος συνεργάτης του ὁ Βαρνάβας, ποὺ στάθηκε στὸ πέρασμα τῶν αἰῶνων ὁ πολιούχος τῆς μεγάλης νησιωτικῆς αὐτῆς περιοχῆς. Στὴν Κύπρον ἰδρύθηκε αὐτοκέφαλος ὀρθόδοξος ἐκκλησία, ἡ ἐκκλησία τοῦ Βαρνάβα, ποὺ οἱ δυὸ ἀπόστολοι ἀγωνίσθησαν διὰ τὴν διατήρησι τῆς καὶ τὴν ἀνεξαρτησία τῆς ὁποίας ἀνεγνώρισε ὅλη ἡ Ὁρθοδοξία διὰ τοῦ ὀγδόου κανόνος τῆς Γ'. Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Αὐτὴ ἡ ἀνεξάρτητος ἐκκλησία κατῶρθωσε νὰ κρατήσῃ ἀνέπαφῃ τὴν ὀρθόδοξον χριστιανικὴν πίστιν εἰς τὸν πληθυσμὸν κατὰ τοὺς μακροὺς αἰῶνας τῆς μισαλλοδοξίας καὶ τῆς σκληρῆς δουλείας. Τὴν Κύπρον συνδέει στενῶτα μὲ τὸν ὀρθόδοξον χριστιανισμόν ὁ θρῦλος τοῦ Τιμίου Σταυ-

ροῦ καὶ τῆς ἀγίας καὶ ἰσαποστόλου Ἑλένης. Μιὰ σελίδα τῆς ἱστορίας, ποὺ προκαλεῖ θρησκευτικὸν δέος καὶ συγκίνησιν. Γηραιά, σὲ ἡλικία ὀγδόντα καὶ πλέον χρόνων, ἡ πρώτη βυζαντινὴ αὐτοκρατορεία, ἐκτελώντας ἐπιθυμία τοῦ υἱοῦ τῆς Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου, μετέβη στὴν ἀγία πόλιν τῶν Ἱεροσολύμων γιὰ νὰ προσευχηθῆ ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ Ἐσταυρωμένου Χριστοῦ. Ἐκεῖ κατὰ τὴν ἐπίσκεψίν τῆς ἡ εὐλαβῆς αὐτοκράτειρα ἐβρῆκε τὴν τάφρον, μέσα στὴν ὁποίαν οἱ σταυρωταὶ ἔβραιοι εἶχαν κρύψει τὸν Τίμιον Σταυρόν. Ἡ βασιλομήτωρ Ἑλένη παρέλαβε τεμάχια τοῦ Σταυροῦ μὲ πρόθεσιν νὰ τὰ μεταφέρῃ στὴν βασιλίδα τῶν πόλεων, τὴν ἔδραν τῆς αὐτοκρατορίας. Φοβερὰ ὅμως θαλασσοταραχὴ καὶ ἐξ ἴσου φοβερὰ κόπωση ἐκ τοῦ ταξιδίου, ἠνάγκασαν τὸ πλοῖον νὰ σταματήσῃ εἰς τὴν Κύπρον. Ἡ ἰσαπόστολος βασιλομήτωρ ἀποβιβάσθηκε στὴν θέσιν Βασιλοπόταμο καὶ ἔμεινε ἐκεῖ φιλοξενουμένη ἀπὸ εὐγενικῆς μοναχῆς σ' ἓνα μικρὸ μοναστήρι. Κατὰ τὸν ὕπνον τῆς ὁμοῦ ξαφνιάσθηκε ἀπὸ τὸ ὄραμα ἐνὸς ἀγγέλου, ὁ ὁποῖος παρήγγειλεν σ' αὐτὴν, ὅτι πρέπει τὸ ταχύτερον νὰ βοηθήσῃ τὴν Κύπρον νὰ ἀνακτήσῃ τὴν παλιὰ τῆς ζωὴν. Ἐξύπνησε ταραγμένη ἀπὸ τὸ ὄραμα αὐτὸ καὶ ἀντελήφθη μὲ δέος, ὅτι εἶχαν ἀνάψῃ πυρκαϊῆς στὸ δάσος γύρω ἀπὸ τὸ μοναστήρι, ποὺ ἐφιλοξενεῖτο. Ἡ σκέψις τῆς ἀμέσως ἐστράφηκε πρὸς τὸν Τίμιον Σταυρὸν ποὺ μετέφερε. Ἐκινήθηκε ἀμέσως νὰ προσευχηθῆ, ἀλλ' ἀντελήφθη ὅτι τὰ τεμάχια Του εἶχον ἐξαφανισθῆ. Μὲ σπαραγμὸ ψυχῆς, ἀλλ' ὄχι καὶ ἀπογοητευμένη ἡ ἀγία Ἑλένη, ὄδηγουμένη ἀπὸ κάποια θεϊκὴ δύναμις, ἐπροχώρησε μὲ νεανικὴ ἀνθηρότητα καὶ ἔφθασε σ' ἓνα ἀρκετὰ ὑψηλὸ λόφον τὸν λεγόμενον «βουνίν». Ἐκεῖ εὗρε ἄθικτον τὸν Τίμιον Σταυρὸν μὲ συγκροτημένα καὶ λάμποντα τὰ τεμάχια Του εἰς τὸ γνωστὸν σχῆμα. Ἐγονυπέτησε, προσευχήθηκε, εὐχαρίστησε τὸν Θεὸν καὶ διέταξε νὰ χτισθῆ ἐκεῖ ἐκκλησία, εἰς τὴν ὁποίαν ἀφιέρωσε ἓνα μέρος τῶν σεπτῶν τεμαχίων τοῦ Τιμίου Σταυροῦ. Τὸ ὕψωμα αὐτὸ εἶναι τὸ σημερινὸν Σταυροβουνὶ μετὰξὺ Λάρνακος καὶ Λεμεσοῦ.

Ἄλλὰ παραλλήλως πρὸς τὰς παραδόσεις τὰς ἀναγομένας ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, ἡ ὀρθόδοξος ἐκκλησία εἶναι στενὰ συνδεδεμένη μὲ τὴν Κύπρον καὶ ἀπὸ τὴν τουρκοκρατίαν. Ἡ ἑλληνικὴ ἐκκλησία τῆς μεγαλονήσου ἀναγνωρισθεῖσα καὶ ἀπὸ τοὺς τούρκους κατακτητὰς, κατάρθωσε νὰ ἐπιτύχῃ τὸ 1660 ἀπὸ τὴν ὑψηλὴν Πύλιν τὴν ἀναγνώρισιν τῶν Κυπρίων ἀρχιερέων ὡς εἶδος «ἐθναρχῶν». Καὶ ἡ παράδοσις αὕτη διατηρεῖται μέχρι σήμερον διὰ τὸν ἀρχιεπίσκοπον τῆς νήσου.

Χρησιμοποιοῦσα ἀκόμη τὴν ἐπιρροήν τῆς ἡ ἐκκλησίας τοῦ ἀποστόλου Βαρνάβα, κατώρθωσε νὰ περιορίζη εἰς τὸ ἐλάχιστον τὰς βιοπραγίας εἰς βάρος τῶν ἐλλήνων κατοίκων. Ἀποστολαὶ Κυπρίων ἱεραρχῶν μετέβαινον συχνὰ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν γιὰ νὰ ὑποβάλουν στὴν Πύλῃ ὠρισμένα αἰτήματα τῶν ποιμνίων των. Τὰ ἀποστολικά αὐτὰ ταξείδια τῶν Κυπρίων ἱεραρχῶν ἐστοίχιζον οὐχὶ ὀλίγες φορές ἀνεκδιήγητες ταλαιπωρίες καὶ φυλακίσεις. Σπουδαιότερη ἀπὸ ὅλες τῖς ἀποστολές αὐτὲς ὑπῆρξε μιὰ τριμελὴς ἀποστολή τὸ 1753, ποὺ κατώρθωσε νὰ ἐπιτύχη τὸ ποσὸν τοῦ ἐτησίου φόρου ὑποτελείας τῆς νήσου πρὸς τοὺς Τούρκους καὶ τὴν εἴσπραξι αὐτοῦ ὑπὸ τῶν ἀρχιερέων, ἀναγνωριζομένων ὡς ἐκπροσώπων τοῦ λαοῦ.

Ἡ ἐπανάστασις τοῦ 1821 εὗρηκε καὶ πάλιν τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Κύπρου νὰ ἀντιμετωπίζη νέες σκληρὲς δοκιμασίες. Ἐβδομήντα κληρικοὶ καὶ πρόκριτοι τῆς μεγαλονήσου ἐσφάγησαν ἄγρια ἀπὸ τοὺς τούρκους. Τὴν 9ῃ Ἰουλίου τοῦ 1821 ἐκλείσθησαν αἱ πύλεις τῆς Λευκωσίας καὶ προσήχθησαν εἰς τὴν πλατεῖα μπροστὰ στὰ δικαστήρια οἱ ἀρχιερεῖς τῆς νήσου. Οἱ μητροπολίται Πάφου Χρῦσανθος, Κιτίου Μελέτιος καὶ Κηρυναίας Λαυρέντιος κατεδικάσθησαν καὶ ἐκατατομήθησαν. Τὴν ἴδια τύχη ὑπέστησαν καὶ οἱ συνοδεύοντες αὐτοὺς διάκονοὶ τους. Ὁ ἀρχιεπίσκοπος Κυπριανὸς παρὰ τὴν ὑπόσχεσι τοῦ τούρκου διοικητοῦ ἐκρεμάσθηκε ἀπὸ τὸν κλάδον μεγάλης συκαμινιάς, μπροστὰ στὴν εἴσοδο τοῦ δικαστηρίου. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν ἐλληνικὴν ἐξέγερσιν διὰ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ γένους οἱ σφαγὲς κληρικῶν παράλληλα πρὸς σφαγὰς λαϊκῶν ἐξακολούθησαν μέχρι τοῦ 1854, ὅποτε ἡ ὑπογραφεῖσα συνθήκη τῶν Παρισίων ἐξησφάλιζε πρὸς τοὺς Κυπρίους τὰ ἴδια δικαιώματα μὲ τῶν ἄλλων χριστιανῶν. Ὁ τελευταῖος δὲ ἐπὶ τουρκοκρατίας ἀρχιεπίσκοπος Σωφρόνιος ὁ Β', ποὺ πέθανε τὸ 1900, ἐργάσθηκε ἀποτελεσματικὰ μαζί μὲ τὸν προκάτοχό του γιὰ τὴν βελτίωσι τῆς τύχης τῆς Κύπρου ἀπὸ ἐκπαιδευτικῆς ἀπόψεως. Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ διακεκριμένου αὐτοῦ ἱεράρχου ἰδρύθησαν σχολεῖα πολλὰ, τὰ ὁποῖα διατηροῦνται καὶ λειτουργοῦν ἀκόμη.

Κατὰ τὴν διάρκεια τῆς βρεττανικῆς κατοχῆς καὶ ἰδίως ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ ἐνωτικοῦ κινήματος τοῦ Σεπτεμβρίου τοῦ 1931, ὁ κληρὸς τῆς Κύπρου ἐπρωτοστάτησε καὶ πάλιν εἰς ἓνα σκληρὸν ἀγῶνα, ποὺ στάθηκε, ὁ πρόδρομος τοῦ ὑπὲρ τῶν ὅλων σημερινοῦ ἀγῶνα τῆς μεγαλονήσου. Ὁ Κιτίου Νικόδημος Μυλωνᾶς ἐγνώρισε τὴν ἐξορίαν, ὅπου καὶ ἀπέθανε. Ὁ μητροπολίτης Κηρυναίας Μακάριος ἐξορισθεὶς καὶ αὐτὸς ἐπα-

«ΦΙΛΟΘΕΟΥ ΑΔΟΛΕΣΧΙΑΣ»

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

ΨΥΧΩΦΕΛΕΙΣ ΕΠΙΣΤΑΣΙΣ ΑΠΟ ΤΟΥΣ «ΑΡΙΘΜΟΥΣ»

Ὑπὸ ΕΥΓΕΝΙΟΥ ΤΟΥ ΒΟΥΛΓΑΡΕΩΣ

Οἱ ἀρχηγοὶ τοῦ λαοῦ, ὅταν πέφτουν σὲ φανερά λάθη, πρέπει νὰ τιμωροῦνται, πρὸς παραδειγματισμόν.

Ἐάν αὐτὸ εἶναι σωστό, ἡ τιμωρία καὶ ἡ ποινὴ νάιναι κοινὴ σ' ὅλους ποὺ πέφτουν στὴν ἴδια ἁμαρτία ἢ στὸ ἴδιο λάθος, χωρὶς καμμιάν ἀπολύτως ἐξαίρεσι γιὰ πρόσωπα ἢ γιὰ τὴν τάξην τοῦ καθενός, γιὰτί τότε ἡ κατάδικη καὶ ἡ τιμωρία, γιὰ τὴν ἐκπόρνευσι καὶ γιὰ τὴν εἰδωλολατρεία στὸ Βεελφεγῶρ ἔπεσε στοὺς ἀρχηγούς μονάχα καὶ στοὺς ἄρχοντες τοῦ λαοῦ; «Λάβε πάντες τοὺς ἀρχηγούς τοῦ λαοῦ, καὶ παραδειγματίσον αὐτοὺς τῷ Κυρίῳ κατέναντι τοῦ Ἡλίου» (Ἀριθ κέ, 4).

νῆλθεν κατόπιν ἀμνηστεύσεως, γέρων πλέον, ὕστερα ἀπὸ δεκαπέντε χρόνια, γιὰ ν' ἀναλάβῃ καὶ πάλιν τὸν ἀρχιεπισκοπικόν θρόνον. Τὸν διεδέχθη μετὰ τὸν θάνατόν του ὁ Πάφου Λεόντιος, τοῦ ὁποίου ἡ δρᾶσις ἐστάθηκε ἀγωνιστικὴ καὶ ἀξία κάθε ἐξάρσεως. Συνέχεια τῶν ἀγῶνων αὐτῶν τοῦ κλήρου καὶ τῶν παραδόσεών του ὁ σημερινὸς ἀγῶνας μετ' ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Μακάριον.

Μιὰ ἱστορία τοῦ ἀγωνιστικοῦ πνεύματος καὶ τῆς δράσεως τῶν ἱεραρχῶν, ἀλλὰ καὶ τοῦ κατωτέρου ἀκόμη κλήρου, ποὺ ἐκπέμπει ἐκθαμβωτικὴν τὴν ἀκτινοβολία της. Οἱ θυσίαι τοῦ κλήρου ἐπότισαν τὸ δένδρον τῆς ἐλευθερίας τῆς μεγαλονήσου. Καὶ ἐδημιούργησαν τὴν ἐμπιστοσύνην καὶ τὸν σεβασμὸν τοῦ λαοῦ τῆς Κύπρου, ἀλλὰ καὶ ὀλοκλήρου τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, πρὸς τὶς σεβάσμιαι καὶ ἥρωϊκῆς μορφῆς τῶν ἱερωμένων ἡγετῶν του. Ἐανάζησε στὴν Κύπρον ἡ μεγάλη ἐποχὴ τῶν ρασοφόρων ἀρχηγῶν τῆς ἔθνικῆς παλιγενεσίας. Στὸ πλαίσιον τῆς μεγάλης Ἑλ' ἁδος ἡ Κύπρος ἠνωμένη ψυχικὰ μετ' αὐτήν, παρ' ὅλες τὶς ἀντίθεας περιστάσεις, ἔδωκε ἀνὰ τὸν κόσμον δείγματα ἀξιοθαύμαστα τῆς κατανότησεως τοῦ ὀρθοδόξου κλήρου εἰς ἓνα ἀγῶνα, ποὺ εἶναι ὁ ὑπέρτατος ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος.

ΒΑΣ. ΗΛΙΑΔΗΣ

Ἴσως ἐδῶ σάν ἀρχηγούς νά θεωρήσῃ κανεῖς αὐ-
τούς, πού πρῶτοι ἀπ' ὅλους κυλίσθησαν στήν ἁμαρτία,
καί πρόβαλαν τόν ἑαυτό τους σάν παράδειγμα τῆς εἰ-
δωλολατρείας καί τῆς ἀκολασίας στούς ὑπόλοιπους.
Καί βέβαια, ἄν ἀξίζῃ νά τιμωρηθῇ αὐτός πού ξεπέφτει
στήν ἁμαρτία, πολὺ περισσότερο τ' ἀξίζει, αὐτός πού
τὴν ἀποτολμᾷ πρῶτος, καί γίνεται αὐτός τὸ παράδει-
γμα, πού τὸ μιμοῦνται καί οἱ ἄλλοι κατόπιν.

Ἐπειδὴ ὅμως ἡ Γραφή ὀνοματίζει «ἀρχηγούς τοῦ
λαοῦ» καί ὄχι «ἀρχηγούς τῶν ἐκπορνευσάντων» καί
βλέπουμε, σὲ συνέχεια, πὼς ὁ ζῆλος τοῦ Μωϋσῆ ἀπλώ-
θηκεν σ' ὅλους πού ἀσέβησαν, χωρὶς καμμιά ἐξαίρεση·
«ἀποκτεῖνατε ἕκαστος τὸν οἰκεῖον αὐτοῦ τὰ τετελε-
σμένον Βεελφεγῶρ»· ἄς σκοτώσῃ ὁ καθένας σας τὸν δικό
του καί τὸν οἰκεῖο του, πού ἐθυσίασε στὸν Βεελφεγῶρ».
Ἐπειδὴ ἀκόμη βλέπουμε τὸν ζῆλο τοῦ Φινεές πού,
μόλις τοὺς εἶδε καί τοὺς συνέλαβε ἐπ' αὐτοφώρῳ τὸν
Ἑβραῖο Ζαμβρί καί τὴν Μεδιανίτισσα Χασβί, τοὺς δια-
πέρασε μὲ τὸ σπαθί του. Κι' ἐπειδὴ ἀκόμη μαθαίνομε,
πὼς ἀπὸ τὸ περιστατικὸ αὐτὸ θανατώθηκαν εἰκοσιτέσ-
σαρες χιλιάδες, πρέπει νά συμπεράνωμε, πὼς ἡ ποινὴ
τοῦ θανάτου ὠρίσθηκε, ὄχι μονάχα γι' αὐτούς πού
πρῶτοι ἔπεσαν στήν ἁμαρτία, ἀλλὰ γενικῶς γιὰ ὅλους
ἀνεξαίρετως, πού κυλίσθησαν σ' αὐτή.

Μερικοὶ νόμισαν, πὼς ἐδῶ σάν ἀρχηγούς πρέπει νά
ἐννοήσωμε, ὅλους ὅσοι ἦσαν προεστοὶ καί προεξέχον-
τες στίς διάφορες φυλές, πού ἦσαν ὅλοι τους ἄνθρωποι
ἐπίσημοι καί ξεχωριστοὶ καί οἱ ὅποιοι, ἄν κι' ἐβλεπαν
τὴν ἀσέβεια, τὸν ξεπεσμό τῶν κατωτέρων τους καί
εἶχανε καί δύναμη καί ἐξουσία, μὰ καί τὸ χρέος νά τοὺς
ἐμποδίσουν, ὅμως ἀδιαφοροῦσαν ὅλως διόλου κι' οὔτε
τὸ πρόλαβαν τὸ κακό, οὔτε κι' ἐφρόντισαν νά τὸ διορ-
θώσουν, ὅταν φανερώθηκε.

Καί αὐτὴ εἶναι ἡ γνώμη τῶν περισσοτέρων· «Τοῦ
μέντοι λαοῦ ἡμαρτηκός, οἱ ἄρχοντες ἐκρεμάσθησαν»,
λέει ὁ θεὸς Θεοδώρητος. Καί σ' αὐτὴ τὴ γνώμη, προσ-

χωρῶ κι' ἐγώ· με' μόνη τῇ διαφορᾷ, πῶς ἐτιμωρήθηκε ταυτόχρονα κι' ὁ λαὸς ποὺ ἀμάρτησε· ἀγκαλιὰ καὶ προτοῦ νὰ γίνῃ αὐτό, εἶχανε τιμωρηθῆ με' κάποιο ξεχωριστὸ κι' ἐπισημότερο τρόπο, οἱ ἀρχηγοὶ τοῦ λαοῦ. Κι' αὐτὸ ἦτανε τὸ σωστό. Ἐπεσαν τότε, ἀπὸ τὰ χέρια αὐτὰ ποὺ ἔμειναν ἀγνὰ καὶ καθαρὰ ἀνάμεσα στὶς φυλές, πλῆθος πολὺ καὶ χιλιάδες πολλὲς ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ ἐβεβηλωθήκανε κι' ἐμολυνθήκανε· κι' ἐθανατώθηκαν ὅλοι, με' τὴν προσταγὴ τοῦ Μωϋσῆ.

Ἄλλὰ προτῆτερα καὶ περισσότερο ἀπὸ αὐτοὺς, ἐτιμωρηθήκανε οἱ ἀρχηγοὶ τοῦ λαοῦ· κι' ἐκρεμάσθηκαν ἐμπρὸς στὰ μάτια ὅλων· ὄχι μονάχα, ὅπως λέει ὁ Ἀπολινάριος, γιὰτὶ «αἱ τιμωρίαι τῶν περιφανῶν ἐπιφανέστεραι»· ἀλλὰ καὶ γιὰτὶ, ἐνῶ καὶ τῇ δύναμει καὶ τῇ ἐξουσίᾳ εἶχανε, μὰ καὶ τὸ χρέος, νὰ ἐμποδίσουνε ἀπὸ ἄκοσμες πράξεις κι' ἐνέργειες τοὺς κατωτέρους τοὺς καὶ τοὺς ὑπεξουσίους των, ἀδιαφόρησαν ὅλως διόλου, καὶ δὲν κατέβαλαν γι' αὐτό, οὔτε τὴν παραμικρὴ ἐνέργεια.

Πάντως οἱ ἀρχηγοὶ καὶ οἱ προεστοὶ πρέπει νὰ προσέχουνε καὶ πρέπει νὰ ἐπαγρυπνοῦνε· γι' αὐτοὺς ποὺ τοὺς ἔλαχε νὰ προστατεύουν καὶ νὰ διοικοῦν «ὡς λόγον ὑπὲρ αὐτῶν ἀποδώσοντες». Ἐμεῖς βλέπουμε σὰν τρισευτυχημένους καὶ τρισμακάριους αὐτοὺς ποὺ βρίσκονται στὴν ἐξουσία κι' ἔχουνε τὴ δύναμει νὰ προστάζουν καὶ νὰ καθοδηγοῦν τοὺς ἄλλους καὶ τὰ πλήθη. Δὲν συλλογιζόμαστε ὅμως, οὔτε τὴν ἀδιάκοπη ταραχὴ, οὔτε τὶς μέρμνες καὶ τὶς ἐνοχλήσεις, ποὺ πρέπει ἀδιάκοπα καὶ τῇ μιᾷ ἐπανωτὰ στὴν ἄλλη νὰ ὑποφέρουνε. Αὐτὸς ποὺ εἶναι ὑπεξουσίος καὶ ἰδιώτης, τὸ μοναδικό του χρέος εἶναι, ν' ἀπολογῆται γιὰ τὸν ἑαυτό του μονάχα. Αὐτὸς ὅμως ποὺ ἐξουσιάζει καὶ ποὺ κυβερνᾷ ἢ προεδρεῖ ἐπάνω σ' ἄλλους, εἶναι ὑπεύθυνος καὶ πρέπει ν' ἀπολογῆται καὶ γιὰ τὸν ἑαυτό του καὶ γιὰ τ' ἀνομήματα καὶ τὶς παρεκτροπὲς τῶν ἄλλων. Ἐκεῖνος μόνο γιὰ τὰ δικά του τὰ λάθη καὶ τὶς δικές του

παρανομίες· Αὐτός και γιά τις δικές του και γιά τοῦ λαοῦ.

Αὐτό νομίζω πῶς θάχε στό νοῦ του και ὁ προφήτης και βασιλιάς, κι' ἔτρεμε σύγκορμος λογαριάζοντάς το. «Ἐκ τῶν κρυφίων μοι καθάρισόν με, και ἀπό ἀλλοτριῶν φεῖσαι τοῦ δούλου σου». Καθάρισέ μου ἀπό τις κρυφές μου πληγές και σῶσε τόν δούλο σου ἀπό τὰ ξένα κακά. (Ψαλμ. ιη, 13). Κρυφές πληγές ἐννοοῦσε τις δικές του ἁμαρτίες· τὰ προσωπικά του λάθη και τὰ δικά του ἁμαρτήματα πού, ἂν και πολλές φορές τὰ βλέπουμε και οἱ ἄλλοι, μποροῦνε ὅμως νά λογισθοῦνε και νά εἰπωθοῦνε κρυφά· ἐπειδή και σ' αὐτόν μονάχα ταιριάζουν κι' αὐτός τὰ ξέρει και προσπαθεῖ, μέ κάθε τρόπο κι' ὅσο τὸ μπορεῖ, νά τὰ σκεπάζη και νά τὰ κρύβη. Ξένα δὲ ὀνομάτιζε τὰ κοινά και πάνδημα λάθη και τις παρανομίες τοῦ λαοῦ, πού ἔπρεπε, ὅταν ἐγίνονταν, σάν ἀρχηγός του και κεφαλή του πού ἦτανε, νά δώσῃ κι' αὐτός λόγο, ὅταν ἀδιαφοροῦσε κι' ἀμελοῦσε νά τὰ διορθώσῃ και νά προφυλάξῃ ἀπ' αὐτὰ τὸ λαό. Βαρειά ὀνοματιζεῖ ἐκεῖνα, (τὰ κρυφά). Μά και τὰ δεύτερα (τὰ ξένα) φοβερὰ και μεγάλα. «Ἐὰν μὴ μοῦ κατακυριεύσωσι τότε ἄμωμος ἔσομαι, και καθαρισθῆσομαι ἀπό ἁμαρτίας μεγάλης». (Ψαλμ. ιβ', 13).

(Συνεχίζεται)

Ἀπόδ. ΘΕΟΔΟΣΗ ΣΠΕΡΑΝΤΣΑ

Ὁ «Ἐφημέριος» εἶναι πρόθυμος νά δίδῃ ἀπαντήσεις εἰς ἐρωτήσεις ἐπί ἀποριῶν, ἀναφερομένων εἰς ζητήματα, τὰ ὁποῖα ἔχουν σχέσιν πρὸς τὸ ἔργον τοῦ Ἐφημερίου (ποιμαντικόν, λειτουργικόν κλπ.). Ἐπομένως οἱ εὐλαβέστατοι ἐφημέριοι δύνανται ν' ἀπευθύνουν ἐρωτήματα ἐπί τοιούτων ἀποριῶν. Αἱ ἀπαντήσεις θὰ δίδωνται εἰς τὴν σελίδα τῆς ἀλληλογραφίας.

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΚΛΗΡΟΥ ΣΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΗΣ ΔΟΥΛΕΙΑΣ

Καὶ τόμοι ὀλόκληροι μπορεῖ νὰ χρειαστοῦνε γιὰ νὰ χωρέσουν οἱ σεπτοὶ κληρικοὶ τοῦ μαρτύρησαν τὸ 17ο αἰῶνα. Κι' αὐτὰ βέβαια γιὰ τοὺς γνωστοὺς νεομάρτυρες. Αὐτοὺς ὅμως ἀκολουθεῖ ὀλόκληρη στρατιὰ ἀπὸ ἄγνωστους ἀγωνιστὲς, ἀφανεῖς στρατιῶτες καὶ σκαπανεῖς τοῦ ἔθνικοῦ μεγαλείου. Σὲ ὅλες τὶς περιοχὲς τῆς ἑλληνικῆς γῆς μαρτυροῦν οἱ Ἕλληνες γιὰ τὴ πίστη καὶ τὴν πατρίδα τους, πρᾶγμα τοῦ ἀποδεικνύει καὶ ἀπλᾶ ἀλλὰ καὶ μαθηματικὰ τὸ ἐνιαῖο τῆς ἑλληνικῆς ψυχῆς καὶ τὸ ἀδιάσπαστο τῆς ἑλληνικῆς πίστεως. Μέσα σ' αὐτὴ τὴ στρατιὰ περιλαμβάνονται πρὸς ἄσβυστη δόξα κι' ἀβασίλευτο μεγαλεῖο καὶ ἐκείνων καὶ τοῦ Ἔθνους μορφῆς τοῦ ἀνέβηκαν στὴν ὕψιστη βαθμίδα τῆς ὀρθοδοξίας, στὸν οἰκουμενικὸ Πατριαρχικὸ Θρόνο τῆς Κων/πόλεως. Γι' αὐτοὺς αὐτὸ ἦταν τὸ ἀνέβασμα πρὸς τὸ Γολγοθᾶ καὶ ἀτενίσανε τὸ θάνατο μὲ γαλήνη καὶ ἔστρεψαν τὸ νοῦ τους στὴν ἀνάστασι τοῦ γένους. Ἐξ οἰκουμενικοῦ Πατριάρχης ἔδωκαν τὴ ζωὴ τους, βαρὺ τίμημα στὸ μεγάλο ἀγῶνα καὶ σ' αὐτοὺς πρέπει νὰ προστεθῇ καὶ ὁ ἔβδομος, ὁ Ραφαὴλ Β'. Μέσα στὴ φρικώδη αὐτὴ κατάστασι ὁ Πατριάρχης Κύριλλος Λούκαρις στραγαλιζοῦν καὶ κατόπιν πετιέται τὸ πτώμα του στὸ Βόσπορο. Αὐτὸς ὑπῆρξε ὁ πρῶτος ἰδρυτὴς τοῦ ἑλληνικοῦ τυπογραφείου στὴ Κων/πολι. Ἐπειτα ἀπ' αὐτὸν οἱ Πατριάρχες Παρθένιος Α', Παρθένιος Β', Παρθένιος Γ' ἀπαγχονίστηκαν καὶ τὰ πτώματά τους ριχτήκανε στὴ θάλασσα, ἐνῶ ὁ Παρθένιος ὁ Δ' ἀπέθανε στὴν ἐξορία. Ἐκεῖνο τοῦ προκαλεῖ θαυμασμὸ εἶναι τὸ σθένος μὲ τὸ ὁποῖον ἡ Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία ἀντιμετώπιζε τοὺς στυγνοὺς διωγμοὺς τοῦ καταχτητῆ. Ἴσως ἐκ τῶν πραγμάτων θὰ δικαιολογοῦταν οἰαδῆποτε κάμψις τῆς ἀντιστάσεως τῆς ἐκκλησίας καὶ ἐνῶ μποροῦσε νὰ συγχωρηθῇ ἂν ὄχι τίποτε ἄλλο τοῦλάχιστον κάθε ἐπιφύλαξις ἐκ μέρους τους, ἀντίθετα ἢ ἀντίστασις γινόταν μεγαλυτέρα καὶ δὲν σταμάτησε οὔτε στιγμὴν νὰ μάχεται, σὲ ὅλους τοὺς τομεῖς. Ἐργάστηκε ὅμως ὁ κλῆρος ἔντονα καὶ γιὰ τὴ πνευματικὴ ἀνάπτυξη τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ μὲ σχολεῖα, μὲ ἔκδοσι βιβλίων ἀπ' τὸ Πατριαρχικὸ τυπογραφεῖο, μὲ τὴ διατήρησι τῆς ἐκκλησιαστικῆς γλώσσας καὶ προπαντὸς μὲ τὴ στερέωσι τῆς πίστεως, τὴν ἀφοσίωσι στὴ προγονικὴ κληρονομία κι' ἔτσι ἐργαζόταν ἕμεσα καὶ γιὰ τὴν πολιτικὴ ἀποκατάστασι τοῦ γένους. Στὸ τομέα τῆς παιδείας ἔπαιξε μεγάλο ρόλο ἡ Ἐκκλησία, ἡ ὁποία ἀμέσως μετὰ τὴν

άλωσι τῆς Κων/πόλεως ανέλαβε τὴ βαρεῖα ἀποστολὴ νὰ διαφυλάξῃ καὶ νὰ διατηρήσῃ τὴν ἑλληνικὴ γλῶσσα μὲ τὴν Πατριαρχικὴ Ἀκαδημία. Αὐτὴ βέβαια δὲν μποροῦσε νὰ ἐξυπηρετήσῃ ὅλες τὶς ἀνάγκες. Ἐπειτα ἦταν ἀνώτατὴ παιδεία ἐνῶ ὁ λαὸς ἤθελε στοιχειώδη μόρφωσι. Γι' αὐτὸ ἰδρύθησαν καὶ ἄλλες σχολές στὴ Κύπρον, Κύθηρα, Χίον, Ἡράκλειον κ.ἄ. Ἀλλὰ, σχολεῖα γιὰ τὸ σκλαβωμένον λαὸ ἔγιναν ὅλες οἱ ἐκκλησίες καὶ τὰ μοναστήρια, ἐκεῖ ὁ παπαῦς, ὁ δάσκαλος ἐθέριε τὴν ἀποσταμένη ἐλπίδα.

Ὁ 18ος αἰώνας ὑπῆρξε δύσκολος, δυσκολώτατος. Ἦταν ὁ αἰώνας τῆς πιὸ σκληρῆς καὶ ἀπάνθρωπης τρομοκρατίας. Ἡ ὀθωμανικὴ αὐτοκρατορία ἄρχισε νὰ κάμπτεται καὶ στὴν ἀγωνιώδη προσπάθειά της νὰ περισώσει ὅ,τι μποροῦσε ἐξαπέλυσε ἀπεριόριστὴ τρομοκρατία καὶ πρωτοφανῆ θηριωδία. Τὴν προσπάθεια τοῦ ἐξισλαμισμοῦ συνώδεεν ὁ ὄλεθρος καὶ ἡ καταστροφὴ, ἀλλὰ καὶ κάθε ἐκδήλωση τοῦ ὑπόδουλου ἔθνους κατηύθυνε ὁ ἀξεδίφαστος καῦμός καὶ ὁ πύρινος πῶθος γιὰ τὴν ἐλευθερία. Ἐκδικούμενοι τὴ στάση κατὰ τοῦ Σουλτάνου Μουσταφᾶ Β' οἱ καταχτητὲς ὠρμήσανε στὸ Πατριαρχεῖο Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἀφοῦ ἔκοψαν μικρὰ - μικρὰ τὰ ἅγια λείψανα τὰ σκόρπισαν, ἔχυσαν τὸ ἅγιον μῦρον, καταπάτησαν τὴ θεῖα εὐχαριστία, ἔκαναν θρύψαλα τὶς ψηφιδωτὲς εἰκόνες κ.λ.π. Τὸ ἀποτέλεσμα. Ἡ πίστις τῶν Ἑλλήνων πρὸς τὰ ἰδανικὰ τους ἀσάλευτὴ κι' ἀμετακίνητη. Ὁλόρθη ἡ συνείδηση μὲς τὰ ἐρείπια σὰ λόχη φωτιᾶς συνεχίζει περηφανεῖαν ἕναν ἀγῶνα ποῦ στὴ πίστη προστίθεται καὶ τὸ πείσμα. Μαῦρες μέρες καὶ θεοσκοτεινὲς νύχτες ἐπέβαλε ὁ καταχτητὴς. Οἱ σκλαβωμένοι γέμιζαν τὴ καρδιά τους σιωπῇ καὶ τὶς φλέβες τους μῖσος καὶ πρόσμεναν. Ἡ Ἐκκλησία προσφέρει ἑκατόμβες αἵματος. Περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλῃ φορὰ μαρτυροῦν οἱ κληρικοὶ μετὰ τῶν ὁποίων ὁ μητροπολίτης Λακεδαιμόνος Ἀνανίας ἀπ' τὴ Δημητσάνα. Οἱ θάνατοι ὅμως δὲν ἀνακόπτουν τὸν ἐπαναστατικὸ ὄργασμό. Οἱ τύραννοι συνεχίζουν τὰ ἐγκλήματα. Θανατώνουν τὸν οἰκουμενικὸν Πατριάρχην Μελέτιον Β' μαζί μὲ ἄλλους κληρικοὺς. Ὅμως τίποτα δὲν σταματᾷ τὸ μεγάλο πύρινον ποτάμι τοῦ ἀγαναχτισμένου καὶ τυραννισμένου λαοῦ ποῦ τραβάει μουγκρίζοντας κατάφωτον γιὰ τὴ μεγάλη στιγμὴ. Ὁ Εὐγένιος Βούλγαρις καὶ Νικηφόρος Θεοτόκης μορφῆς μεγάλης γέρονται ἱεροδιάκονοι, ἀνεβαίνουν στὸν Ἀρχιεπισκοπικὸν θρόνον καὶ γίνονται μὲ τὴν διδασκαλίαν τους ὁδηγοὶ καὶ ἡγέτες τοῦ ὑπόδουλου ἔθνους. Ὁχι μικρότερος ὁδηγητὴς εἶναι ὁ Κοσμάς ὁ Αἰτωλός, ὁ ὁποῖος βροντοφωνοῦσε: Γιὰ νὰ γνωρίζετε τὸ πραγματικὸν λόγον τοῦ Θεοῦ πρέπει νὰ μαθαίνετε γράμ-

ματα. Οί διδασκαλίες του είχαν τεράστια ἀπήχησι. Μὲ προθυμία πωλοῦσαν οἱ γυναῖκες τὰ κοσμήματά τους καὶ ἴδρυν σχολεῖα. Μ' αὐτὸ τὸν τρόπο καὶ χάρις στὸ Κοσμά τὸν Αἰτωλὸ ἰδρύθηκαν στὶς περιοχὲς ὅπου δίδασκε 247 σχολεῖα. Πάσχισε ν' ἀποτρέψη τὸν ἐξισλαμισμό. Καταπολέμησε μὲ πάθος τὴν ἀλλογλωσσία. Στὶς 24 Αὐγούστου τοῦ 1779 ἡμέρα Σάββατο ὁ Κοσμάς ὁ Αἰτωλὸς ἀπαγχονίσθηκε καὶ τὸ λείψανό του τὸ πέταξαν στὸ ποταμὸ Ἄψο. Τὸ βρῆκαν ὅμως οἱ Ἴταλοὶ σὲ λίγες μέρες καὶ τὸ ἔθαψαν. Ὁ κατατρεγμὸς ἐξακολουθεῖ ἀγριώτερος, τὰ μέτρα τῶν κατακτητῶν σκληρότερα, μὰ καὶ ἡ πίστις καὶ πεποίθησι τῶν σκλαβωμένων γιὰ λευτεριά ὄχι μόνο μένει ἀμετακίνητη, ἀλλὰ ὅσο πάει καὶ γιγαντώνεται. Βασικὸς καὶ πρωταρχικὸς συντελεστὴς εἶναι ἡ παιδεία, πού τὸν 18 αἰῶνα εἶχε ξεχωριστὴ ἀνάπτυξη. Ὁ ἔθνομάρτυρας Φερραῖος δὲν ἔπαυε νὰ διακηρύσσει ὅτι ἡ πατρίδα πρέπει νὰ κάμῃ Σχολεῖα, διότι ἀπ' τὰ γράμματα γεννιέται ἡ προκοπὴ καὶ λάμπουν τὰ ἐλεύθερα ἔθνη. Ὁ Ἀδαμάντιος Κοραΐς ἔλεγε συνεχῶς: κάμετε Σχολεῖα. Πρωτοποριακὸ ρόλο ἔπαιξε ὁ κληρὸς μας. Ἀπ' τὸν προκαθήμενο ὡς τὸ κατώτερο κληρικὸ ἐδίδασκαν. Ἐδίδασκαν μὲ χαμηλὴ τῆ φωνὴ καὶ ἀνανέωναν συνεχῶς τὶς ἐθνικὲς δυνάμεις, οἱ ὅποιοι τοὺς ἐπέτρεπαν νὰ προετοιμάζωνται πάντα γιὰ τὴ μεγάλῃ ἀπελευθερωτικὴ ἐξόρμησι τοῦ γένους. Μὲ χαμηλὴ τῆ φωνὴ ἐδίδασκαν ἀπὸ γενεὰ σὲ γενεὰ τὸ Ἑλληνικὸ μεγαλεῖο. Κι' αὐτὴ ἡ χαμηλὴ φωνὴ ἀπηχοῦσε ὡς τὰ τρισβαθὰ τῆς καρδιάς τῶν ραγιαδῶν. Αὐτὴ ἡ σιγανὴ φωνὴ τοῦ γέρου παπαῶ στὸ μισοσκόταδο ἀντιλαλοῦσε ὡς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης, σ' ὅποιοδῆποτε σημεῖο τῆς γῆς ὑπῆρχαν φλέβες πού μέσα τους ἔτρεχε αἷμα Ἑλληνικόν. Ἐτσι διατηροῦσαν οἱ φλογεροὶ κληρικοὶ ἄσβεστο τὸ Ἑλληνικὸ φῶς. Αὐτὴ ἡ σιγανὴ φωνὴ ἐδίδασκε τὴν ἑλληνικὴ ἐλευθερίαν κάτω ἀπὸ συνθήκες αὐτόχρονα τραγικῆς. Συνθήκες πού στὶς ἀρχὲς τοῦ 19ου αἰῶνα γίνονται ἀνεκδήλωτες, τρομερῆς, ἀπίστευτες. Μιὰ εἰκόνα μακάβρια ἢ Ἑλλάδα. Οἱ Ἕλληνες σκοτώνονται στὴν ἀγορὰ, γιὰ τὴν ζήτησιν τὸ ἀντίτιμο τοῦ πράγματος πού πούλησαν. Σκοτώνονται στὰ σπίτια τους γιὰ τὴν ὑπερασπίσιν τὴν τιμὴ τῆς γυναίκας τους καὶ τῆ ζωὴ τῶν παιδιῶν τους. Σκοτώνονται στοὺς δρόμους γιὰ τὴν δὲν παραμέρισαν νὰ περάσῃ ὁ Τοῦρκος. Τὸ αἷμα τους βάφει διαρκῶς τὰ στενὰ καὶ τὶς πλατεῖες. Στὸ ἔμπα τῶν πόλεων εἶναι ἀγχοῦνες κρεμασμέναι καὶ σωροὶ ἀπὸ κρανία. Τὶς αὐλὲς ἀπ' τὰ σπίτια τῶν Σατραπῶν τὶς στολίζουν κεφάλια αἰμόφυρτα, μ' ἓνα μαρμαρωμένον παράπονον στὰ χεῖλια καὶ τὰ μάτια κι' ἓνα σπασμὸ φρίκης στὸ πρόσωπον. Γινόταν σκληρότερος ὁ κατακτητὴς καθὼς τοῦ γένους τὸ ξημέρωμα γλυκοχάραζε.

Ὁ Σελίμ ὁ Γ' πού αἰσθανόταν τὸ ρόδισμα αὐτό, ζήτησε νὰ πάρῃ τοὺς κατοίκους τοῦ Μωριά νὰ τοὺς μεταφέρῃ στὴν Αἴγυπτο καὶ Μικρασία. Μὰ ὁ τότε οἰκουμενικός Πατριάρχης Καλλίνικος ὁ Ε', μὲ κίνδυνο τῆς ζωῆς του ἀπέτρεψε αὐτὸν τὸν ἔξανδραποδισμό. Τῆ στάσι του γενικὰ καὶ στὴ περίοδο αὐτῆ τὴν πλήρωσε ἀκριβὰ ὁ Ἑλληνικός κλῆρος μὲ νέα στρατιὰ μαρτύρων καὶ νέες ἑκατόμβες αἵματος, πού ὅμως ἐπετάχυναν τὴ μοιραία στιγμή ἀντὶ νὰ τὴν ἐπιβραδύνουν. Πρωτοπόρος λοιπὸν ὁ κλῆρος καὶ στὶς πικρὰς τραγικὲς στιγμὲς, μπροστὰ στὸ μεγάλο χορὸ τῶν γιγάντων. Τὸ ράσο τὸ ἱερό, ματωμένο στὶς πόλεις καὶ τὰ χωριά, γίνεται φλόμπουρο στὰ λεύτερα βουνὰ καὶ τὶς ἀδούλωτες κοντοραχοῦλες. Ἀνεμίξει σημαία ἀνίκητη στὸ θυματομυρισμένο ἀέρα τοῦ βουνοῦ. Ὁ πελώριος ἴσκιος του γεμίζει τὴ ψυχὴ τῶν Τούρκων μούδιασμα κι' ἀκοίμητη ἀνησυχία. Ὁ παπᾶς πού ἔγινε δάσκαλος, διαφωτιστής, ὁδηγητής, πιάνει τὸ μετερίζι καὶ γίνεται πολέμαρχος. Ὁ καλύτερος πελέμαρχος τῆς Ἑλληνοχριστιανικῆς φάλαγγας. Κλείνει τὰ ψαλτήρια καὶ τὰ ὀχτάχηα κι' ἀδράχνει τὸ καριοφύλλι καὶ τὸ σπαθὶ καὶ πεθαίνει ὅπου βρεθῆ γιὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ γιὰ τὸ Χριστό. «Καλόγερε, τί καρτερεῖς κλεισμένος μεσ' τὸ Κούγκι; πέντε νομάτοι σοῦμειναν καὶ κείνοι λαβωμένοι, κι' εἶναι χιλιάδες οἱ ἔχθροὶ πού σ' ἔχουνε ζωσμένο». Καὶ πραγματικὰ τὰ κόκκινα φέσια τῶν Ἀρβανιτάδων ἔμοιαζαν σὰν ἓνα ζουνάρι ἀπὸ ἀναρρίθμητες παπαρούνες, πού ὅλο ἀνέβαιναν πρὸς τὴν τρισένδοξη κορφή πού πυρπολοῦνταν ἀπ' τὸ καφτὸ σίδερο τῶν βαρβάρων. Μέσα στὴν ἐκκλησοῦλα ὁ καλόγηρος μὲ λίγους συντρόφους. Σκαρφάλωναν οἱ Ἀρβανιτάδες καὶ φώναζαν. Σκαρφάλωνε ὅμως κι' ὁ Σαμουήλ στὸ μονοπάτι τοῦ θρύλου καὶ στὶς κορφὲς τοῦ ἔθνικοῦ πεπρωμένου καὶ φώναζε τὸ προγονικὸ κέλευσμα μέσα στὸ αἷμα του, κι' ἀκόμα σκαρφάλωναν κάτω ἀπ' τοὺς σελαγισμοὺς τῆς αἴγλης ἀχώριστες συντρόφισσες οἱ ἀγαπημένες νύμφες τῶν ἑλληνικῶν μύθων, ἢ πίστη, ἢ νίκη, ἢ δόξα, ἢ ἐλευθερία, ἐνῶ ἡ ἱστορία περίμενε μ' ἓνα λευκὸ φτερὸ στὸ χέρι της κι' ἓνα χαμόγελο ἐμπιστοσύνης στὰ χεῖλια. Πόσο φτηνὰ εἶναι τὰ ξόμπλια μου γιὰ νὰ ὑφάνω τούτη τὴν εἰκόνα, πού ἡ οὐσία της ντροπιάζει τὴ λογικὴ καὶ τὸ μεγαλεῖο της δὲν μπορεῖ νὰ μετρηθῆ μὲ τὰ κοινὰ μέτρα, τάνθρωπια. Δὲν ἦταν ὁ Σαμουήλ μὲ τοὺς συντρόφους του μόνος. Πάνω στὸ Κούγκι ἦταν ὁ Χριστὸς καὶ ἡ Ἑλλάδα. Ἰδέες καὶ ἀξιώματα πού στέκουν πάνω ἀπ' τοὺς φυσικοὺς καὶ βιολογικοὺς νόμους, πού γλυκαίνουν τὸ πόνο, ὁμορφαίνουν τὸ θάνατο καὶ δίνουν νόημα στὴ ζωὴ. Κρατοῦσε ὁ καλόγηρος Σαμουήλ ἓνα τουφέκι ὠπλισμένο ἀθανασία, πού μποροῦσε κι' ἄλλες τόσες χιλιάδες ν' ἀντιμετωπίσῃ καὶ μ' αὐτὸ ἔδωσε τὴν ἀπάντησι.

“ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΟΝ,,

(Ἐπὶ τῇ ἐνάρξει τῆς νέας περιόδου τῶν κατηχητικῶν σχολείων, ἀντὶ πάσης ἄλλης ἐπιχειρηματολογίας διὰ τὸν λαμπρὸν καὶ εὐεργετικώτατον αὐτὸν τῆς Ἐκκλησίας θεσμόν, δημοσιεύομεν κατωτέρω τὴν ἔκθεσιν νεαρᾶς μαθητρίας τοῦ ἡμιγυμνασίου Σίφνου, τῆς δεκατετραετοῦς Μαρίας Γ. Συνοδινού, ἥτις καὶ δικαίως ἐβραβεύθη, ποῦ ἀποτελεῖ ἀληθῆ ὕμνον τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων καὶ ἀπεικονίζει, μὲ πηγαίαν παλμόν καὶ μὲ πραγματικὴν ἐμπνευσιν τὴν ἔξοχον ἠθοπλαστικὴν των ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς νεολαίας μας).

— **Τί εἶναι τὸ Κατηχητικόν· μιὰ ἀπλῆ ἐρώτησις μὲ ἀφθαστον νόημα, μὲ ἀπειρες ἀπαντήσεις.**

Κατηχητικὸν εἶναι τὸ σχολεῖον, ποῦ ὀπλίζει μέσα εἰς τὸ κλίμα τῆς γεμάτης ἀπὸ ἀπαισιοδοξίαν, ἀγωνίαν, καὶ φόβον ζωῆς τοὺς μαθητάς του μὲ αἰσιοδοξίαν, γαλήνην καὶ χριστιανικὸν ἠρωϊσμόν.

Τὸ Κατηχητικὸν εἶναι τὸ σχολεῖον, ποῦ προσπαθεῖ νὰ προφυλάξῃ τὰς ἀγνάς παιδικὰς ψυχὰς καὶ νὰ στερεώσῃ, ἐντὸς αὐτῶν, τὰς προϋποθέσεις τῆς σωτηρίας των, τὴν ἀγάπην πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὸ θέλημά Του, τὴν ἀγάπην πρὸς τὸν πλησίον μας.

Τὸ Κατηχητικὸν εἶναι τὸ σχολεῖον, ποῦ μὲ τὴν βοήθειαν

στο βρωμερὸ κάλεσμα γιὰ προσκύνημα. Πῶς νὰ λυγίσουν οἱ μετρημένοι στὰ δάχτυλα βιγλάτορες, καταβολάδες ἀτόφιες τῶν Θερμοπυλῶν, τοῦ Μαραθῶνα, τῆς Σαλαμίνας; Ἔρμοι Κουρσάροι καὶ νὰ ξέρατε ἀπὸ ποῖα στήθεια βύζαξαν καὶ ἦπιαν γάλα καὶ μεγάλωσαν τοῦτοι οἱ γυμνοπόδαροι. Ἄπ' τοὺς ἀγιασμένους κρουνούς τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ, γι' αὐτὸ στέκουν ὀλόρθοι στὸ πύρινο σίφουνα καὶ ἀκλόνητοι στὴν ἀδιάβατη φλόγα.

Μήπως ὁ θάνατος τοῦ Παπαῦ-Θύμιου Βλαχάβα ἦταν λιγώτερο ἠρωϊκός; Στάθηκε ὁ πιὸ σπουδαῖος ὀπλαρχηγὸς τοῦ καιροῦ του ἔχοντας στὴ διαταγή του τὰ Χάσια, ποῦ μετρούσανε ἑνενήντα χωριά. Τὸν τυράνησαν, τὸν βασάνισαν ἀπάνθρωπα καὶ τὸν ἔσυραν μέσα στοὺς δρόμους στὰ Γιάννενα. Ὁ Ἄλλης πρόσταξε νὰ τὸν σκίσουνε σὲ 4 κομμάτια καὶ νὰ τὰ κρεμάσουν σὲ 4 μέρη τῆς πολιτείας.

(Συνεχίζεται)

ΤΑΚΗΣ ΡΑΝΤΟΓΙΑΝΝΗΣ
Καθηγητῆς

τῆς θείας χάριτος προσπαθεῖ νὰ ἀνυψώσῃ τοὺς μαθητὰς του, «εἰς τὸ καθ' ὁμοίωσιν».

Τὸ Κατηχητικὸν εἶναι τὸ σωτήριον χέρι, ποὺ μᾶς ἀπομακρύνει ἀπὸ τοὺς βράχους τῆς καταστροφῆς πρὸς τὸ ὀμαλὸν ἔδαφος τῆς σωτηρίας καὶ μᾶς σύρει ἀπὸ τὸ σκότος, στὸ ζωογόνο φῶς.

Τὸ Κατηχητικὸν εἶναι τὸ ἄροτρον, ποὺ προετοιμάζει καὶ καλλιεργεῖ τὴν ἄγονον ψυχὴν τῶν ἐφήβων, ὥστε νὰ γίνῃ γόνιμον ἔδαφος διὰ νὰ βλαστήσῃ ὁ σπόρος τῆς ἀγάπης καὶ ν' αὐξηθῇ καὶ νὰ δώσῃ ζωοπαρόχους καρπούς.

Τὸ Κατηχητικὸν διαποτίζει τὰς πράξεις μας καὶ τοὺς λόγους μας μὲ τὸ ἄρωμα τοῦ Ἰησοῦ καὶ τὰς κάνει εὐωδιαστὰς εἰς τὸν κόσμον.

Τὸ Κατηχητικὸν εἶναι τὸ σύνθημα, ποὺ μᾶς ἐμποδίζει νὰ δοκιμάσωμε τὸ καταστροφικὸν δόλωμα τῆς ἁμαρτίας.

Τὸ Κατηχητικὸν εἶναι τὸ χέρι, ποὺ μᾶς δίνει σωσίβιον καὶ μᾶς σώζει ἀπὸ τὸ τρικυμισμένον πέλαγος τῆς ἁμαρτίας.

Τὸ Κατηχητικὸν εἶναι τὸ χέρι ποὺ κρατᾷ σφιχτὰ τὰ ἥνια μας καὶ δὲν μᾶς ἀφίνει νὰ χάσωμε τὸν προσανατολισμὸν μας μέσα στοὺς θολοὺς ὀρίζοντας τῆς ζωῆς.

Τὸ Κατηχητικὸν εἶναι τὸ γυμναστήριον, ποὺ μᾶς κάνει ἰσχυροὺς καὶ ἀνθεκτικοὺς καὶ στὸ σῶμα καὶ στὴν ψυχὴν, ὥστε νὰ ἀντιμετωπίζει μὲ θάρρος τὴν σκληρότητα τῆς βιοπάλης.

Τὸ Κατηχητικὸν εἶναι τὸ μονοπάτι ποὺ ὀδηγεῖ στὸν δρόμον ποὺ στεγνώνει τὰ δάκρυα καὶ σκορπίζει χαρὲς· εἶναι ἡ δᾶδα ποὺ διώχνει τὰ σκότη.

Τὸ Κατηχητικὸν εἶναι ὁ φάρος, ποὺ φωτίζει τὸ πλοῖο τῆς ζωῆς μας νὰ μὴν πέσῃ ἐπάνω στοὺς κρυφοὺς ὑφάλους ἢ καὶ ἐπάνω στοὺς φανεροὺς μεγάλους βράχους τῆς ἁμαρτίας, καὶ καταστραφῇ.

Τὸ Κατηχητικὸν εἶναι ὁ μαγνήτης, ποὺ μᾶς τραβᾷ κοντὰ στὸν Θεὸν καὶ κοντὰ πρὸς ὅ,τι εἶναι καλόν, ὠραῖον, καὶ εὐγενικόν.

Τὸ Κατηχητικὸν εἶναι τὸ σχολεῖο, ποὺ προσπαθεῖ νὰ κρατήσῃ ἄσβεστη τὴν φλόγα τῆς ἀγάπης γιὰ τὰ πονεμένα ἀδέλφια μας.

Τὸ Κατηχητικὸν τέλος εἶναι ἓνας κύκλος ἀγάπης, ἓνας μα-

Οί ἀρετές τοῦ ποιμένου

Η ΠΡΑΟΤΗΣ

Ὁ Κύριος λέγει σέ ὄλους τοὺς πιστοὺς κι' ἰδιαίτερα στοὺς ποιμένες τῆς ἀγίας του Ἐκκλησίας: «Ἄρατε τὸν ζυγὸν μου ἐφ' ὑμᾶς καὶ μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πρᾶός εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ» (Ματθ. ια' 29).

Ἡ πραότης, μαζί με τὴν ἄμεση σύντροφό της, τὴν ταπεινοφροσύνη, τιμήθηκαν ἀπὸ τὸν Κύριο, ποὺ εἶναι τὸ πρότυπο ὄλων τῶν ἀρετῶν, με τὸ νὰ προβάλῃ ἀπ' εὐθείας ὁ ἴδιος τὴν ὑπαρξί τους πάνω του. Ὅ,τι ὁ Χριστὸς μᾶς ζητᾷ νὰ προσέξουμε κατ' ἐξοχὴν στὴ θεανδρική του τοῦ ζωὴ καὶ συμπεριφορά, εἶναι αὐτὲς οἱ δυὸ βασικὲς ἀρετές.

Ἄξιζει, λοιπόν, μιὰ ὀλότελα ἰδιαίτερη μελέτη ἡ πραότης, ἰδίως ἀπὸ ἐκείνους, ποὺ καλοῦνται νὰ ἀντιγράψουν τὸν Χριστὸ με περισσότερη φροντίδα ἀπὸ ὅ,τι οἱ πολλοί, δηλαδὴ ἀπὸ τοὺς κληρικοὺς.

Τὰ Εὐαγγέλια ἀναφέρουν μονάχα τρεῖς φορές, σὲ χωρία τοῦ Ματθαίου (ια' 29, ἐ' 5, κα' 5) αὐτὴ τὴν πολὺτιμη, τὴν τόσο χριστοκεντρικὴ λέξι. Ἔχει τὴ μορφή τοῦ ἐπιθέτου, δηλώνοντας ὅτι εἶναι μιὰ ιδιότης ἀνήκουσα στὸν Υἱὸ τοῦ Θεοῦ καὶ σὲ ὅσους εἶναι ἀληθινὰ δικοὶ του.

Στὶς Ἐπιστολὲς τοῦ Παύλου, ἐμφανίζεται με τὴ μορφή τοῦ οὐσιαστικοῦ (πραότης) ἐννιά φορές, δηλώνοντας ὅτι εἶναι μιὰ ιδιότης, ποὺ, βλέποντας τὸν Χριστό, ὀφείλουν νὰ τὴν ἐμπνευ-

---

θητικὸς κόσμος, ποὺ ἔχει μέσα του φῶς καὶ θερμὴν συναισθηματός, ποὺ ξέρει νὰ ὀμιλῇ καὶ νὰ ἐκδηλώνεται χωρὶς λόγια.

Ἐνας χρόνος, ποὺ ἀκόμα πέρασε σὰν ἀνοιξιὰτικο ἀγέρι, ἔχει πολλὰ νὰ μᾶς διηγηθῇ γιὰ τὸ νόημα τοῦ Κατηχητικοῦ σχολείου καὶ νὰ μᾶς κἀνῃ ἰσχυροὺς μικρόσωμους Λυαίους, ἀπέναντι στοὺς γίγαντες Γολιάθ, ποὺ θὰ συναντήσωμε ἄπειρες φορές στὴν ζωὴ μας.

Ἄς κλείσωμε λοιπόν στὴν ψυχὴ μας τὸ σύνθημα «Κατηχητικὸν=σχολεῖον ἀγάπης, πίστεως, ἀγνότητος».

ΜΑΡΙΑ Γ. ΣΥΝΟΔΙΝΟΥ

σθούν και νά τήν ἀποκτήσουν ἀπ' Αὐτὸν ὅλοι ὅσοι τὸν ἀκο-
λουθοῦν.

Εἶναι ἀξιοσημείωτο, ὅτι ὁ θεῖος Ἀπόστολος χρησιμοποιεῖ τὴ λέξι αὐτὴ σὲ περιπτώσεις ἄμεσα ἢ ἔμμεσα σχετικές μὲ τὴ συμπεριφορὰ τοῦ ποιμένου. Γράφει στοὺς χριστιανούς τῆς Κορίνθου: «Τί θέλετε; Ἐν ράβδῳ ἔλθω πρὸς ὑμᾶς ἢ ἐν ἀγάπῃ, πνεύματί τε πραότητος;» (Α' Κορ. δ' 21). Ἡ ἀποστολικὴ συμπεριφορὰ, ὑπόδειγμα γιὰ τοὺς ποιμένες, ἔχει τὸ χαρακτη-
ριστικὸ τῆς πραότητος. Σὲ ἀνάλογη περίστασι, ὅποτε καὶ πάλι τὸ ζήτημα εἶναι πῶς νὰ μεταχειριζόμεσθε ὅσους πέφτουν σὲ κάποιο παράπτωμα, ὁ Ἀπόστολος θυμίζει τὸ ἴδιο χρέος. «Ἀδελφοί, — συνιστᾷ στὴν πρὸς Γαλάτας Ἐπιστολῇ — ἐάν καὶ προληφθῇ ἄνθρωπος ἐν τινι παραπτώματι, ὑμεῖς, οἱ πνευματικοὶ καταρτίζετε τὸν τοιοῦτον ἐν πνεύματι πραότητος» (Γαλάτ. στ' 1). Προτρέπει καὶ τοὺς Κολασσαεῖς: «Ἐνδύσασθε, οὖν, ὡς ἐκλεκτοὶ τοῦ Θεοῦ... πραότητα... ἀνεχόμενοι ἀλλήλων καὶ χαριζόμενοι ἑαυτοῖς, ἐάν τις πρὸς τινα ἔχη μορφήν» (Κολασ. γ' 12,13. Πρβλ. καὶ Ἐφεσ. δ' 2). Ἀλλὰ κι' ὅταν ὑπάρχη συνειδητὴ ἀντίδρασις, ὁ ποιμὴν πρέπει νὰ εἶναι «παιδεύων ἐν πραότητι τοὺς ἀντιδιατιθεμένους, μήποτε δῶ αὐτοῖς ὁ Θεὸς μετανοίαν» (Β' Τιμ. β' 25). Ἡ πραότης εἶναι μιὰ πλήρης, ὀλόπλευρη, γενικὴ ἀρετὴ γιὰ ὅλες τὶς καταστάσεις, πού δημιουργοῦνται στὶς σχέσεις τῶν πιστῶν μεταξύ τους καὶ πρὸς τοὺς λοιποὺς ἀνθρώπους. Οἱ πιστοί, λοιπόν, ὀφείλουν νὰ πολιτεύωνται «πᾶσαν ἐνδεικνύμενοι πραότητα πρὸς πάντας ἀνθρώπους» (Τίτ. γ' 2). Γράφοντας ξανὰ στοὺς Κορινθίους πιστοὺς, ὁ Παῦλος τονίζει, ὅτι ἡ οὐσία τῆς ἀποστολικῆς ἐνεργείας του ἀνάμεσά τους, εἴτε εἶναι παρῶν, εἴτε ἐποικοδομεῖ τὶς ψυχὰς τους μὲ γράμματα, ἀπὸ μακριὰ, ἐγκεῖται στὴν πραότητα, μιὰ πραότητα πηγάζουσα ἀπὸ τὸν Χριστὸ, ἀνήκουσα στὸν Χριστό: «Αὐτὸς δὲ ἐγὼ ὁ Παῦλος παρακαλῶ ὑμᾶς διὰ τῆς πραότητος... τοῦ Χριστοῦ (Β' Κορ. ι' 1). Γιὰ νὰ μπῆ κανεὶς στὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν καὶ νὰ συμβάλη, ὥστε νὰ εἰσέλθουν κι' ἄλλοι, πρέπει νὰ τὸν στολίσῃ, ἀνάμεσα στοὺς ἄλλους καρποὺς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, κι' ἡ πραότης (Γαλάτ. ε' 23. Πρβλ. καὶ 21. Ἐπίσης: Α' Τιμ. στ' 11).

Ἡ πραότης ἀνήκει κυρίως στὶς κοινωνικὲς ἀρετὲς, ἐκεῖνες τῶν σχέσεων μας μὲ τὸν πλησίον, ἐκεῖνες τῆς στάσεως, τῆς πολιτείας μας μέσα στὴν Ἐκκλησίᾳ καὶ μέσα στὸν κόσμον. Εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ πρόσωπα τῆς κορυφαίας ἀρετῆς: τῆς ἀγάπης. Ἡ πραότης εἶναι ἓνα πολυτελὲς στολίδι τοῦ πιστοῦ, λέγει ὁ Ἀπόστολος Πέτρος, πού τὸ ἐκτιμᾷ ὁ Θεὸς (Α' Πέτρ. γ' 4). Ὁ

ἴδιος ὁμως Ἀπόστολος συνδέει τὴν πραότητα ὄχι μόνο μὲ τὴν ἀγάπη πρὸς τὸν πλησίον, ὅπου ἔχει καταφάνερη θέσι, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν στάσι μας πρὸς τὸν Θεὸ (Α' Πέτρ. γ' 15), ἀπὸ τὴν ὁποῖαν ἐμπνέεται κι' ἡ στάσις μας πρὸς τοὺς ἀνθρώπους. Τέλος, μὲ τὴν σειρά του, ὁ θεῖος Ἰάκωβος ὑπογραμμίζει, ὅτι ἡ πραότης εἶναι κατὰ κάποιον οὐσιώδη τρόπο τὰ ἄλλα καὶ τὸ ὠμέγα τοῦ χριστιανικοῦ βίου, ἡ προϋπόθεσις γιὰ νὰ δεχθῆ κανεὶς τὸ φῶς καὶ τὴ χάρι τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ ἀσφαλέςτερο δεῖγμα ὅτι ἔχει μέσα του τὸ φῶς καὶ τὴ χάρι τοῦ Θεοῦ. Ἔτσι, συνιστᾷ: «Ἐν πραότητι δέξασθε τὸν ἔμφυτον λόγον τὸν δυνάμενον σῶσαι τὰς ψυχὰς ὑμῶν» (Ἰακ. α' 21). Καὶ προσθέτει παρακάτω: «Τίς σοφὸς καὶ ἐπιστήμων (ἐννοεῖται: ὄχι κατὰ κόσμον, ἀλλὰ ἐν Θεῷ) ἐν ὑμῖν; Δειξάτω ἐκ τῆς καλῆς ἀναστροφῆς τὰ ἔργα αὐτοῦ ἐν πραότητι σοφίας».

Ἄν θέλουμε νὰ ἀναλύσωμε μὲ συντομία τὴν ἔννοια αὐτῆς τῆς ἀρετῆς, μποροῦμε νὰ ποῦμε, βασιζόμενοι στὸ πῶς τὴν προβάλλει ἡ Γραφή κι' ἡ χριστιανικὴ πείρα, ὅτι εἶναι ἐκεῖνο τὸ εἰρηνικὸ, ἡσύχιο βίωμα τοῦ ἀληθινοῦ χριστιανοῦ, ποῦ ἐκφράζεται μὲ μιὰ ἀτάραχη, γλυκεῖα, μαλακὴ συμπεριφορὰ πρὸς τοὺς ἄλλους. Ἡ πραότης, λοιπόν, ἀνάμεσα στὰ ἄλλα χαρίσματα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, εἶναι τὸ λάδι, ποῦ κατασιγάζει τὴν τρικυμία τῶν παθῶν, ἡ ἐσωτερικὴ ἐκείνη δύναμις, ποῦ κάνει τὸν πιστὸ νὰ μὴ παρασύρεται σὲ ψυχικὲς ἐξάψεις, ἀλλὰ τὸν κρατεῖ μέσα στὴν εἰρήνῃ τοῦ Χριστοῦ καὶ τὸν καθιστᾷ εἰρηνοποιὸ ἀπέναντι τῶν ἄλλων ἀνθρώπων. Ἡ πραότης, λοιπόν, ὅπως ἡ ὑπομονή, εἶναι μιὰ ἀρετὴ, ἐσωτερικῆς συγκεντρώσεως, ἀλλὰ καὶ μὲ κοινωνικὸ προορισμό. Ἡ ἀξία της δὲν μένει κρυμμένη μέσα στὸν πιστό, ἀλλὰ γίνεται κατάδηλη, διαδραματίζοντας σπουδαῖο μέρος στὶς σχέσεις τοῦ πιστοῦ μὲ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, μέσα στὴν Ἐκκλησία καὶ στὸν κόσμον.

Γιὰ τὸν ποιμένα, ἡ πραότης εἶναι ὁ κανὼν τῆς συμπεριφορᾶς καὶ τῆς πολιτείας του. Ὑπάρχουν, βέβαια, περιπτώσεις, κατὰ τίς ὁποῖες καλεῖται νὰ ἐπιτιμήσῃ, νὰ ἐπιπλήξῃ, νὰ δεῖξη ἱερὸ θυμὸ. Ἄλλ' αὐτὲς εἶναι ἐξαιρέσεις. Καὶ σ' αὐτὲς τίς περιπτώσεις, ἡ πραότης, ἂν δὲν ἐμφανίζεται ἐξωτερικά, μένει ἐσωτερικά, ἔτοιμη νὰ ξαναπάρῃ τὴ μόνιμη θέσι της, μόλις περάσῃ ὁ σοβαρὸς λόγος, ποῦ ὑπαγόρευσε τὸ κρίψιμό της. Ὁ ποιμὴν, γιὰ νὰ θυμηθοῦμε τὸ ὠραῖο τροπᾶριό του Ἁγίου Νικολάου, πρέπει νὰ εἶναι ἡ ἴδια ἡ «εἰκόνα τῆς πραότητος».

Βιβλιοκρισία

Ο ΠΑΠΑΦΛΕΣΣΑΣ

Ἐκυκλοφόρησε τελευταίως εἰς καλαίσθητον ἔκδοσιν τὸ νέον πῶνημα τοῦ κ. Θεοδόση Σπεράντσα «Ο ΠΑΠΑΦΛΕΣΣΑΣ».

Εἰς τὰς ὀλίγας σελίδας τοῦ κ. Σπεράντσα ἐπέτυχε νὰ ἐμφανίσῃ εἰς τὸ Ἑλληνικὸν κοινὸν ἀρτίαν τὴν μορφήν τοῦ Γρηγορίου Δικαίου (Παπαφλέσσα), τὴν πραγματικὴν μορφήν τοῦ πυρίνου πατριώτου μὲ τὴν προφητικὴν ὁρμήν, τοῦ φλογεροῦ ἱερωμένου καὶ σοφοῦ, ὁ ὁποῖος εἶναι ἀπὸ τοὺς πρωτεργάτας τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 21.

Εἰς τὸ βιβλίον ἐκτίθεται καὶ ἡ ὀρθὴ ἀποψὶς διὰ τὸν ρόλον τῶν κοτζαμπάσηδων καὶ προεστῶν, οἱ ὅποιοι δὲν ἦσαν ἐχθρικοὶ πρὸς τὴν Ἐπανάστασιν, ἀλλ' ἀπὸ δειλίαν καὶ ἀβουλίαν δὲν τὴν ἐνεκολπώθησαν ἀμέσως, ἀλλ' ἠκολούθησαν τὸ ξεσῆκωμα τοῦ λαοῦ, ὁ ὁποῖος ἀγκάλιασε μὲ παραφορὰ τὰ κηρύγματα τῶν Φιλικῶν καὶ τῶν πατριωτῶν, σὰν τὸν Παπαφλέσσα.

Εἰς ὅ,τι γράφει ὁ κ. Σπεράντσα, διαλάμπει ἡ λατρεία τοῦ πρὸς τὸν Ἑλληνισμὸν καὶ ἡ ἀκλόνητος πεποίθησίς του, ὅτι τὸν Ἑλληνισμὸν αὐτὸν δὲν ἤμπορεῖ κανεὶς νὰ ξεχωρίσῃ ἀπὸ τὴν Ὁρησκείαν τοῦ Χριστοῦ, μὲ τὴν ὁποίαν ἡ Θεία Πρόνοια τὸν ἤνωσε σφικτὰ, ὥστε καὶ οἱ δύο νὰ ἀποτελέσουν ἓνα σύνολον ἱστορικόν, ὡραῖον, ποῦ εἶναι ἀπόκτημα τοῦ πολιτισμένου κόσμου.

K. KONTOΔΗΜΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΤΟΥ Τ.Α.Κ.Ε.

Ἰπὸ τοῦ Προϊσταμένου τῆς Νομικῆς Ὑπηρεσίας τοῦ Τ.Α.Κ.Ε. ἐξεδόθη ἡ κάτωθι γνωμάτευσις, ἀφορῶσα εἰς τὴν συνταξιοδότησιν τῶν καθαιρουμένων ἱερέων.

Τ.Α.Κ.Ε.

Νομικὴ Ὑπηρεσία

Πρὸς τὸν κ. Διευθύνοντα Σύμβουλον

Ἐχομεν τὴν τιμὴν ἐπὶ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 1382/64 ὑμετέρου ἐγγράφου ἐρωτήματος, ἀφορῶντος τὴν περίπτωσιν τοῦ καθαιρεθέντος ἱερέως Γ.Σ., περὶ οὗ καὶ ἡ ἀπὸ 1ης.9.1964 γνωμοδότησις τοῦ δικηγόρου κ. Ν. Παπαντωνοπούλου, ὡς πρὸς τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ Νόμου 4202/61, λόγῳ τῆς σοβαρότητος

τοῦ ἀντικειμένου, νὰ ἐκθέσωμεν προσθέτως καὶ τὴν γνώμην ἡμῶν, δι' ἧς καὶ ἐπ' ἄλλη αἰτιολογία ἀποκρούεται ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ ἄνω Νόμου ἐπὶ τοῦ Τ.Α.Κ.Ε.

Διὰ τοῦ Ν.Δ. 4202/61 «περὶ διατηρήσεως τῶν ἐκ τῆς Κοινωνικῆς ἀσφαλίσεως δικαιωμάτων εἰς περιπτώσεις μεταβολῆς ἀσφαλιστικοῦ φορέως» καθιερώθη ἡ ἀρχὴ τῆς ἐνότητος καὶ τῆς συνεχείας τῆς ἀσφαλιστικῆς σχέσεως καὶ ἠθελήθη ὑπὸ τοῦ Νομοθέτου πληρεστέρα ἀσφαλιστικὴ προστασία ἐκείνων «οἵτινες κατὰ τὴν ἐξέλιξιν ἢ τὰς μεταπτώσεις τῆς ἐπαγγελματικῆς σταδιοδρομίας των μετέβαλον ἐπάγγελμα ἢ ἐργοδότην καὶ ὡς ἐκ τούτου ὑπέχθησαν εἰς διαφόρους ἀσφαλιστικούς ὀργανισμούς» (προβλ. εἰσηγητικὴν ἔκθεσιν τοῦ Νόμου Ε.Δ.Κ.Α. 61 σελ. 588).

Διὰ τοῦ ἄρθρου 1 παρ. 1 τοῦ ἄνω Ν.Δ., διὰ τοῦ ὁποίου καθορίζονται οἱ ὀργανισμοὶ Κοινωνικῆς ἀσφαλίσεως, ἐπὶ τῶν ὁποίων θὰ ἔχουν ἐφαρμογὴν αἱ διατάξεις αὐτοῦ, ρητῶς ὀρίζεται ὅτι ὡς ὀργανισμοὶ κοινωνικῆς ἀσφαλίσεως νοοῦνται ὀργανισμοὶ κυρίας ἀσφαλίσεως, οἱ ἀσφαλίζοντες εἴτε μισθωτοὺς εἴτε αὐτοτελῶς ἀσφαλιζόμενα πρόσωπα.

Ἐκ τῆς γραμματικῆς διατυπώσεως τῆς διατάξεως ταύτης καὶ τοῦ προαναφερθέντος σκοποῦ τοῦ Νομοθέτου, ὅστις κατὰ τὰ προεκτεθέντα εἶναι ἡ παροχὴ πληρεστέρας ἀσφαλιστικῆς προστασίας τῶν μισθωτῶν, ἀνακύπτει τὸ ἐρώτημα ἂν αἱ διατάξεις τοῦ Ν. Δ. τούτου ἔχουσιν ἐφαρμογὴν καὶ ἐπὶ τῶν κληρικῶν τῶν ἀσφαλιζομένων εἰς τὸ Τ.Α.Κ.Ε., οἱ ὅποιοι ὡς ἐκ τῆς φύσεως τοῦ λειτουργήματός των οὔτε ἐπάγγελμα ἀσκοῦσιν οὔτε ὑπὸ ἐργοδότην τελοῦσιν.

Ἐν προκειμένῳ ἡ ἕκτασις τῆς ἐννοίας τοῦ ὄρου μισθωτὸς, διὰ τὸ ὑπὸ κρίσιν θέμα, οὐδὲ ὁλως ἐνδιαφέρει, ἔστω καὶ ἂν ὁ ὅρος οὗτος ἐν τῇ ἀνωτέρῳ διατάξει, ἐτέθη ὑπὸ τὴν γενικωτέραν ἐννοίαν καὶ περιλαμβάνει τὸσον τοὺς μισθωτοὺς, ἢ σχέσις τῶν ὁποίων μετὰ τοῦ ἐργοδότην διέπεται ὑπὸ τοῦ Δημοσίου Δικαίου, ὅσον καὶ ἐκείνους, τῶν ὁποίων ἡ σχέσις διέπεται ὑπὸ τῶν διατάξεων τοῦ ἰδιωτικοῦ δικαίου.

Κατὰ τοὺς ἱεροὺς κανόνας οἱ κληρικοὶ οἱ ἀπαρτίζοντες τὸν ἀνώτερον κλῆρον, ἐπίσκοποι ἱερεῖς καὶ διάκονοι, τεταγμένοι εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ διὰ τὴν διοίκησιν αὐτῆς, τὴν πνευματικὴν διακυβέρνησιν τῶν Χριστιανῶν καὶ τὴν τέλεσιν τῶν μυστηρίων, δὲν δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς μισθωτοί, οἷασδήποτε τῶν ἀνωτέρω κατηγοριῶν.

Τὸ κράτος ἀπὸ τοῦ περὶ διακηρύξεως τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἐκκλησίας, ὡς Ἐκκλησίας τῆς ἐλευθέρως Ἑλλάδος (Β.Δ. τῆς 22 Ἰουλίου 1833) μέχρι σήμερον, διὰ πάντων τῶν ἀναγομένων εἰς τὴν Ἐκκλησίαν Νόμων καὶ Διαταγμάτων (περὶ Ἐπισκόπων καὶ Ἐπισκοπῶν, περὶ προσώπων ἱεροθησομένων, περὶ Ἱερᾶς Συνόδου, περὶ Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων, περὶ Ἐκκλησιαστικῶν Δικαστηρίων, περὶ τόπου ἐκτελέσεως ὑπὸ τῶν κληρικῶν τῶν ποινῶν αὐτῶν, Καταστατικῶν Νόμων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος), εὐλαβούμενον τοὺς ἱεροὺς κανόνας, οἵτινες ἀποτελοῦσιν τὸ ἐσωτερικὸν δίκαιον τῆς ἐκκλη-

σίας, χαρακτηρίζει τὰ πρόσωπα ταῦτα ὡς κληρικούς καὶ μόνον καὶ οὐδὲν περὶ αὐτῶν ποτὲ ὥρισεν, ὅπερ νὰ προσδίδῃ εἰς τὰ πρόσωπα ταῦτα νομικὴν ἔξω τῆς Ἐκκλησίας-θέσει, διάφορον ἐκείνης τῶν ἱερῶν κανόνων οἷτινες ἀποκρούουν τὴν ἔννοιαν τοῦ μισθωτοῦ διὰ τοὺς ἱερωμένους.

Κατὰ τὰ κρατοῦντα ἐν τῇ ἐπιστήμῃ καὶ τῇ Νομολογίᾳ, οἱ κληρικοὶ οὗτοι Ἐπίσκοποι, ἱερεῖς καὶ διάκονοι, λόγῳ τῆς ἰδιαιτέρας φύσεως τοῦ λειτουργημάτων τῶν θεωροῦνται ἐκκλησιαστικοὶ καὶ μόνον λειτουργοὶ τοῦ καταστατικῶς καὶ πειθαρχικῶς ὀργανωμένου καὶ αὐτοδιοικουμένου Νομικοῦ Προσώπου τῆς Ἐκκλησίας. Ἐκ τούτου δὲ καὶ μόνον ἐξαρτώμενοι, δὲν εἶναι οὔτε δημόσιοι ὑπάλληλοι, οὔτε ὑπάλληλοι τοῦ Νομικοῦ Προσώπου τοῦ Ναοῦ, εἰς ὃν ἀσκοῦσιν τὸ λειτούργημα τῶν. Πολλῶς δὲ μᾶλλον δὲν δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν οὗτοι ὡς πρόσωπα αὐτοτελῶς ἐργαζόμενα, διότι κατὰ τὸν ὅρον τοῦτον τῆς ἄνω μνησθείσης διατάξεως προδήλως νοοῦνται οἱ ἀσκοῦντες ἐπαγγέλματα κατὰ τοὺς ὅρους τῆς οἰκονομικῆς ἐπιστήμης (προβλ. Σβώλου-Βλάχου Συνταγματικὸν Τομ. Α'. σελ.56. Θ. Ἀγγελοπούλου, Δίκαιον πολιτικῶν ὑπαλλήλων, σελίς 86. Ν.Σαριπόλου, Συνταγματικὸν δίκαιον, ἔκδοσις 1923, παρ. 77, σημ. 6. Τοῦ αὐτοῦ, σελ. 323, Κυριακοπούλου Διοικητικὸν δίκαιον, Τομ. Β'. ἔκδ. 1947, σελ. 66. Δίκαιον τῶν πολιτικῶν Διοικητικῶν ὑπαλλήλων ἔκδ. 1954 σελ. 22. Ἄν. Χριστοφιλοπούλου, Ἡ ὀργάνωσις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, σελ. 29. Σ. Ε. 1851/59 γνωμ. Ν.Σ.Κ. 327/58).

Κατόπιν τῶν ἀνωτέρω καὶ δοθέντος ὅτι τὸ Τ.Α.Κ.Ε. ὡς ὀργανισμὸς κυρίας ἀσφαλίσεως ἀσφαλίζει τοὺς ἱερεῖς ἐφημερίους καὶ ἱεροδιακόνους, ἐκκλησιαστικούς λειτουργούς, οἷτινες δὲν θεωροῦνται κατὰ τὰ ἀνωτέρω μισθωτοὶ ἢ αὐτοτελῶς ἐργαζόμενα πρόσωπα, οἱ δὲ εἰς αὐτὸν ἀσφαλιζόμενοι ὑπάλληλοι αὐτοῦ καὶ οἱ ὑπάλληλοι τῶν Μητροπόλεων διέπονται ὑπὸ εἰδικοῦ συνταξιοδοτικοῦ καθεστώτος, τῶν διατάξεων τοῦ Ν. 1854/51 «περὶ ἀπονομῆς τῶν πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν συντάξεων», ἔπεται ὅτι ὁ νόμος 4202/61 δὲν ἔχει ἐφαρμογὴν ἐπὶ τοῦ Τ.Α.Κ.Ε.

Ἄλλωστε, ἐν τῇ ὑπὸ ἔρευνα περιπτώσει δὲν ἔχει ἐφαρμογὴν ὁ Νόμος οὗτος, καθόσον ὁ ἐν θέματι Γ. Σ., τέως ἱερεὺς ἠσφαλισμένος εἰς τὸ Τ.Α.Κ.Ε., ἔχει καθαιρεθῆ, διὰ δὲ τοῦ ἀρθρου 17 τοῦ Καταστατικοῦ αὐτοῦ ρητῶς ὀρίζεται ὅτι, τὸ εἰς σύνταξιν δικαίωμα ἀπόλλυται «ἐὰν ὁ δικαιούχος καθαιρεθῆ διὰ κανονικοὺς λόγους ἀπείργοντας εἰς τὴν ἱεροσύνην». Τὸ ἀρθρον τοῦτο, ὡς εἰδικὴ διάταξις, παρέμεινεν ἐν ἰσχύϊ καὶ μετὰ τὸ Ν.Δ. 4201/61 δοθέντος ὅτι ἡ διάταξις τοῦ ἀρθρου 11 τοῦ ἰδίου Ν.Δ., γενικοῦ νόμου, καθ' ἣν καταργεῖται «πᾶσα ἐτέρα γενικὴ ἢ εἰδικὴ διάταξις ἀντικειμένη εἰς τὸ παρὸν Ν.Δ.» δὲν κατήργησεν τὴν εἰδικὴν ταύτην διάταξιν τοῦ Καταστατικοῦ τοῦ Τ.Α.Κ.Ε., ἐφ' ὅσον δὲν περιέχεται ἐν αὐτῇ ρητῇ περὶ καταργήσεως ταύτης διάταξις... Συνεπῶς καὶ διὰ τὸν λόγον τοῦτον δὲν ἔχει ἐφαρμογὴν τὸ Ν.Δ. 4202/61 ἐν τῇ συγκεκριμένῃ περιπτώσει τοῦ Γ. Σ.

Ἀντίθετος λύσις τοῦ ζητήματος, ἄγουσα εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Τ.Α.Κ.Ε. συνταξιοδότησιν τῶν καθαιρουμένων κληρικῶν, ἐκ λόγων οἷτινες ἀπείργουσι εἰς τὴν ἱεροσύνην, οὐ μόνον καταλύει τὴν ἐκκλησιαστικὴν τάξιν, ἀλλὰ καὶ

προσβάλλει τὸ συμφέρον τοῦ Κοινωνικοῦ συνόλου, ὅπερ ἔγκειται καὶ εἰς τὴν ἀνάγκην τῆς ἀπαρεγκλίτου τηρήσεως τῶν ἱερῶν κανόνων καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν νόμων ἀπὸ μέρους ἐκείνων ἰδίᾳ τῶν προσώπων, εἰς τὰ ὅποια ἔλαχεν ὁ κληρὸς τῆς ἱερᾶς διακονίας καὶ τὸ ὅποῖον συμφέρον τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου εἶναι ἐν πάσῃ περιπτώσει ἐπικρατέστερον τῆς κοινωνικῆς ἀνάγκης διὰ τὴν συνταξιοδότησιν τῶν καθαιρουμένων.

Μετὰ τιμῆς

Ὁ Προϊστάμενος τῆς Νομικῆς Ὑπηρεσίας
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Αἰδεσιμ. Ρέτσον Παναγ., Καπελέτον Ἡλείας. Ἐπιστολή σας ἐλήφθη καὶ ἐτακτοποιήθη ἡ ἀποστολὴ τοῦ τεύχους κατὰ τὴν ὑπόδειξίν σας. Αἰδεσιμ. Καραγιάννην Νικ., Ρήγγιον Διδυμοτείχου. Ἐνεγράφητε μερίμνη τῆς ἱερᾶς Μητροπόλεώς σας. Αἰδεσιμ. Παπατρέχαν Κων/νον, Βλιζιανιά-Ἰστακοῦ. Ἐνεγράφητε εἰς τὴν ὡς ἀνω διεύθυνσιν μερίμνη τῆς Ἱ. Μητροπόλεώς σας.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εὐαγγέλου Θεοδώρου, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Θεσ/νίκης, Ἡ χριστιανικὴ πρόνοια φυλακῶν (Γ').—Φωτίου Κόντογλου, Ἡ ὄνος τοῦ Βαλαάμ ὁμιλοῦσα μὲ φωνὴν ἀνθρωπίνην.—Θεοδόση Σπεράντσα, Ὁ Θανάσης Διάκος.—Ἀρχιμ. Χριστοφόρου Καλύβα, Ἱεροκήρυκος Ἱ. Μητροπόλεως Χαλκίδος, Ὁ Ἀμπελών.—Ἀρχιμ. Φιλαρέτου Βιτάλη, Ἱεροκήρυκος Ἱ. Μητροπόλεως Νικοπόλεως, Ὁ ἀπόστολος Παῦλος ὡς κήρυξ τῆς ἀγάπης.—Θρησκευτικὲς καὶ ἠθικὲς μελέτες τοῦ ἐν Ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Νεκταρίου Αἰγίνης, «Γνώρισε τὸν ἑαυτό σου». Ἀπόδοση Θεοδοσίου Σπεράντσα.—Βασ. Ἡλιάδη, Ἡ πολύτιμος καὶ ἡρωϊκὴ συμβολὴ τοῦ Κλήρου εἰς ὅλες τὰς ἐποχὰς τοῦ ἠγωνίζετο τὸ ἔθνος μας.—«Φιλοθέου Ἀδολεσχίως» μέρος τέταρτον. Ψυχωφελεῖς ἐπιστasiaς ἀπὸ τοῦς ἀ' Αριθμούς», ὑπὸ Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρως.—Ἀπόδοση Θεοδόση Σπεράντσα.—Τάκη Ροντογιάννη, Καθηγητοῦ, Ἡ συμβολὴ τοῦ Κλήρου στὰ χρόνια τῆς δουλείας.—Μαρίας Γ. Συνοδιού, Τί εἶναι τὸ Κατηχητικόν.—Βασ. Μουστάκη, Ἡ πράττης.—Βιβλιοκρισία, «Ὁ Παπαφλέσσας», ὑπὸ Κ. Κοντοδημοπούλου.—Εἰδήσεις τοῦ Τ.Α.Κ.Ε.—Ἀλληλογραφία.

Δι' ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὸν («Ἐφημέριον») ἀπευθυντέον :
Πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τοῦ Περιοδικοῦ ΕΚΚΛΗΣΙΑ
Ὁδὸς Φιλοθέης 19, Ἀθῆναι - Τηλ. 227.689.

Τύποις : Μονοτυπικὰ Συγκροτήματα — ΤΣΙΡΩΝΗ — Τηλ. 533.805

Ὑπεύθυνος Τυπογραφείου: Γ. Σ. Χρυσάφης, Ἱασωνίδου 22, Σούρμενα